

9.4253

283

בשש

קדוש החדש
SEV

NOVILVNIINITIATIO

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. GVILIELMO HENRICO.

DVCE SAXONIÆ, IVLIÆ, CLIVIÆ AC MONTIVM,
ANGARIÆ ITEM ET GVESTPHALIÆ, RELIQA,
ad mentem Talmudistarum,

pro

Festis Judæorum determinan- dis, parandòque ipsorum Calendario,

è

R. MOSE MAJMONIDE,
speciminis loco transtulit,

&

PRÆSIDE

IOHANNE ANDREA DANZIO.

SACRARVM AC RELIQUARVM LINGVARVM ORIENTALIVM PROFESSORE PV
ORDINARIO, AC FACVLTATIS PHILOSOPHICÆ SENIORE GRAVISSIMO,

Dn. Præceptore, ac Hospite suo submissè colendo,

publicæ eruditorum ventilationi

submittit

AUTOR RESPONDENS

HENNINGVS BERNHARDVS VVITTER,

HILDESIENSIS SAXO.

Ad diem 21. Iulii, Anni 1703.

In Auditorio Majori.

R. 546

NOVITIO

175

NOVITIO

175

RECTOR MAGNIFICENTISSIMO

DN. GUILLELMO HENRICO

DUCE SAXONIAE, IN

AD

Festis Judaeorum determinatis

disparandorum Calendario

R. MOSE MAIMONIDE

AD

PARVAE

IOHANNI ANDREA DANZIO

SACRATUM AC REDUCTIONEM TEMPLUM ORIENTALEM PROHIBERE

DE

RECTOR

HENNINGVS BERNHARDVS VIT

AD

AD

AD

CLARISSIMO ATQVE HUMANISSIMO
DN. HENNINGO BERNHARDO
WITTER

SS. Theol. ac Phil. Cultori Strenuo,
Disputationis Autori

S. D. P.

IOH. ANDR. DANZ, P. P.

Doctrinam de tem-
pore dignam fore, quam Theologiæ
mancipati tractent; omnium gentium,
omniumque ætatum monumenta e-
vincunt. ÆGYPTIOS cuncti cele-
brant, quod certum anni modum, si non semper & soli^a, primi^b

* 2

sal.

(a) Macrobius Saturnal. lib. 1. c. 12. (b) Herodotus lib. 2. c. 4.
Lucianus tom. 1. Oper. Astrolog. p. 849. Diodor. Sic. lib. 1. p.

(o)

saltem habuerint At penes hos *Sacerdotes* sive Hiero-
phantæ istius rei sustinebant curam. Quicquid Diodo-
rus Siculus ^c Thebanis in anno dimetiendo attribuit ;
illud istorum *Sacerdotibus* adscribit Strabo ^d, & cum eo
Ictus ille Neapolitanus ^e. Quæ Herodotus Memphi,
Thebis, atque Heliopoli de recta anni mensura percepe-
rat ^f; id ex *Sacerdotibus* didicisse asserit ^g. *Sacerdotum* erat,
vi antiquæ constitutionis ^h, astronomiam exercere cum
Phi-

32. B. (A. 46.). (c) I. c. Οἱ Θεβαῖοι φασὶν ἑαυτὸς ἀρχαιοτάτους εἶναι πάν-
των ἀνθρώπων, καὶ παρ' ἑαυτοῖς πρώτους φιλοσοφίαν τὴν εὐρησθῆναι, καὶ τὴν
ἐπ' ἀκριβὲς ἀστρολογίαν. ἀλλὰ καὶ τῆς χώρας αὐτοῖς συνεργήσας, πρὸς τὸ τη-
λαυγέστερον ὄραϊν τὰς ἐπιτολάς τε καὶ δύσεις τῶν ἀστρον. Ἰδίως δὲ καὶ
τὰ πρὸς τὰς μῆνας αὐτοῖς, καὶ τὰς ὀνιαντὸς διατετάχθαι. τὰς γὰρ ἡμέρας
ἐκ ἄγασσι καὶ σελήνῃ, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἥλιον, τριακονθήμερος ὑπὸ τιθέ-
μνοι τὰς μῆνας, πέντε δ' ἡμέρας καὶ τέταρτον τοῖς δώδεκα μηνσὶν ἐπάγασσι, καὶ
τέτῳ τῷ τρόπῳ τὸν ἐνιαύσιον κύκλον ἀνασπληρῶσιν. i. e. *Thebæi vetustissimos
omnium mortalium se esse predicant: apud quos omnium primos Philoso-
phia & exactior Astrologia sit inventa; adjuvante ipsos terra sua, ad ortus
& occasus siderum illustrius cognoscendum. Modoque peculiari men-
ses & annos apud se ordinatos esse. Nam dies non ad Lune, sed So-
lis motum exigentes, tricenos mensibus dies tribuunt, & post duodeci-
mum quemque mensem, quinque dies cum quadrante intercalant, eo-
que pacto Circulum annum absolvunt.* (d) Geograph. lib. XVII.
p. 561. Edit. Casaub. 1587. λέγονται δὲ καὶ ἀστρονόμοι, καὶ φιλό-
σοφοι ΜΑΛΙΣΤΑ Οἱ ἐνταῦθα ἱερεῖς. i. e. *Thebani ma-
ximè SACERDOTES astronomiam philosophiamque exercere
dicuntur.* (e) Alexand. ab Alex. Genial. dier. lib. 3. c. 24. p.
m. 827. (f) Lib. 2. cap. 4. (g) I. c. c. 3. (h) Strabo I. c.
post princip. p. 541. Τετραχὴ τὸ πλῆθος διεῖλον. καὶ τὰς μὲν στρατιώ-
τας

Philosophia reliqua. Hi igitur, juxta verba Geographi¹, non Luna, sed Solis cursu annos numerabant, triginta dierum duodecim mensibus quinque dies quotannis adjicientes. Et alibi^k: Sacerdotes, cum rerum cœlestium scientia præstarent, illi ipsi excurrentes diei ac noctis particulas suprâ CCC LXV dies, ad anni complementum tradiderunt, eo tempore, quo annus adhuc ignorabatur apud Græcos. Thaletem quidem ferunt apud Laertium¹, invenisse annum, quem in CCCCLXV

* 3

CCCCLXV

Τὰς ἐκάλεσαν, τὰς δὲ γεωργικὰς ἢ ἱερέας. Οἱ δ' ἱερεῖς καὶ φιλοσοφίαν ἤσκον, καὶ ἀστρονομίαν, ὁμιλητὰί τε τῶν βασιλέων ἦσαν. i.e. *Multitudinem in tres partes tribuerunt, quatum una militiam, altera agros coleret: tertia sacerdotum erat.* SACERDOTES philosophiam & astronomiam exercebant, & cum Regibus conversabantur: alibi f. 554. vocat φιλοσόφους ἀνδράς, καὶ ἀστρονομικούς. Eadem, quoad rem, habet Diod. Sic. lib. i. p. 46. D. p. 47. A. B. (A. 66. 67.); nisi quod tertiam classem in tres alias, pastorum scil. agricolarum, & opificum, subdividat: quæ prolixiora sunt, quàm ut commodè hîc exhibeantur. (i) l. c. p. 561. ΤΟΥΤΩΝ δ' ἔστι καὶ τὸ τὰς ἡμέρας μὴ κατὰ σελήνην ἀγεῖν, ἀλλὰ κατὰ ἥλιον, τοῖς τριακονθημέροις δώδεκα μηνσὶν ἐπαχόντων, πέντε ἡμέρας κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον. Εἰς δὲ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὅλης ἐνιαυτῆς, ἐπιτρέχοντα μορία τινὸς τῆς ἡμέρας, περίσθον τινα συντιθέασιν ἐξ ὅλων ἡμερῶν, καὶ ὅλων ἐνιαυτῶν τοσούτων ὅσα μορία τὰ ἐπιτρέχοντα συνελθόντα ποιεῖ ἡμέραν. i.e. — — *Ad totius vero anni complementum cum quadam diei particula excurrant, circuitionem quandam componunt è totis diebus, totisque annis; quot particule excurrentes & cœuntes diem conficiunt.* (k) l. c. p. 554. ἄνθρωποι (ἱερεῖς καὶ φιλοσοφοὶ ὄντες κατὰ τὴν ἐπιστήμην τῶν οὐρανίων,) τὰ ἐπιτρέχοντα τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς μορία, τῆς τριακοσίας ἐξηκονταπέντε ἡμέρας εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐνιαυτοῦ χρόνου παρέδωσαν. ἠγνοοῦτο τῆς ὅλης ἐνιαυτῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησιν. (l) In vita Thalet. num. 27. τὰς τε ὥρας τῆς

CCCLXV dies diviserit, ejusque IV cardines: sed proximè subjungit ^m, ipsum nullo alio usum Præceptore, nisi quod in Ægyptum profectus, Sacerdotibus adhæserit familiariter. A Sacerdotibus quoque idem hausisse dicuntur ⁿ Plato & Eudoxus, & quotquot deinceps apud Græcos astrologiam tradidère omnes ^o. Ipsa figura, quâ annum dracone curvo in se flexo, suamque caudam mordente ^p, effinxère Ægyptii, spirat aliquid Hieroglyphici. Eandem doctrinam excolebant Magi. Zoroastris hi erant sectatores ^q: qui mundi principia siderumque mo-

tus

ἐνιαυτῷ, φασὶν αὐτὸν εὐρεῖν, καὶ εἰς τριακοσίας ἐξήκοντα πέντε ἡμέρας διαλεῖν. (m) I. c. εἰς αὐτὴν καθηγήσατο, πλην ὅτ' εἰς Αἴγυπτον ἔλθων τοῖς ἱερεῦσι συνδιέτριψεν. (n) Straboni, I. c. f. 554. ἐκεί (ὃν τῆ ἡλικιολογίᾳ) ἐδείκνυτο οἱ τε τῶν ἱερέων οἴκοι, καὶ Πλάτωνος καὶ Εὐδόξου διατριβαί. Συνανέβη γὰρ δὴ τῷ Πλάτωνι ὁ Εὐδόξος δεῦρο, καὶ συνδιέτριψαν τοῖς ἱερεῦσιν ἐκεῖνοι ὀκταῦθα τρισκαίδεκα ἔτη, ὡς εἰρηταί τισι. (o) I. c. quibusdam interjectis: οἱ νεώτεροι ἀστρολόγοι παρέλαβον παρὰ τῶν μεθέρμηνυσάντων εἰς τὸ ἑλληνικὸν τὰ τῶν ἱερέων ὑπομνήματα. (p) Servius ad Virg. Æn. lib. V. v. 85. Alex. ab Al. I. c. lib. 3. c. 24. p. 827. (q) Persis dicitur زراداشت Zerdascht s. Zerduscht, vid. Thom. Hyde Relig. vet. Pers. cap. 1. p. 17. & passim. Augustinus C. D. lib. 21. c. 14. de Zoroastre ait: *magicarum artium fuisse perhibetur inventor.* Plin. lib. 30. N. H. c. 1. de arte Magica: *Sine dubio inquit, orta in Perside à Zoroastre, ut inter autores convenit.* Gregor. Abul-Pharai Dynast. V. p. m. 45. *Hoc inquit, tempore fuit Zorodasht, Præceptor Sectæ Magorum.* Conf. Orosius lib. 1. c. 4. Agathias de Imper. & Reg. gest.

tus diligentissime spectasse dicitur Iustino ^r. Hyftaspes quidam rationes mundani motus & siderum sensibus *Magorum* infudisse creditur; quæ illi cum disciplinis præfentiendi futura, per suam quisque progeniem posteris ætatibus tradiderint ^s. In pompa Darii Curtio ^t descripta, non temere trecenti sexaginta quinque juvenes *Magos* sequebantur; sed, quia diebus totius anni, in quos Persis quoque esset descriptus, numero pares erant, illiusque ritè inchoandi cura penes *Magos* foret. Quod in Mithræ Sacris obeundis, ad Circulum Zodiacum sua intenderint mysteria, Pallas observat apud Porphyrium ^u: indicio, calluisse eosdem siderum cursum. *Artes Mathematicas miscuisse suis*, Plinius autor est ^x. Qui ex Oriente Hierosolymam veniebant *Magi*, Christum recens natum adoraturi, observatione stellæ cujusdam insolitæ incitati fuerant, ad tædia longinqui itineris devoranda ^y. Si non modò sacrificium nullum ^z, sed ne ulla alia pu-

bli-

---

gest. Justiniani, lib. II. p. m. 62. C. de eodem Zoroastre ἐφ' ὅτι οὗτος ἂν αὐτὸς καὶ ἠνέθεσε χρόνον ὑφ' ἡγεμονίας αὐτοῖς ἐκείνου, καὶ κατέστησε τὴν Μαγικὴν γέγονεν ἀγαστείας. i. e. quocumque tandem tempore floruerit, autor eis (Persis) & Dux Magica religionis extitit. Vid. Thomæ Hyde de Religione Vet. Pers. cap. I. p. 16. seqq. (r) Lib. I. cap. I. fin. (s) Verba sunt Ammiani Marcell. lib. 23. cap. 6. p. m. 289. (t) Hist. Al. M. lib. 3. c. 3. n. 10. (u) De Abstinencia lib. IV. p. 400. (x) Nat. Hist. lib. XXX. cap. I. p. m. 293. (y) Matth. II. v. 1, 2. (z) Herodotus lib. I. c. 132. p. m.

blica causa Persis legitima visa fuerit, quæ non à Mago confirmata fuerit & stabilita^a; si Regibus semper à consiliis fuerunt^b, imò præcepta regia præscripserunt ipsis^c: quomodo temporis Fastorumque digestio aliorum curæ subjici potuit, quàm Magorum? quum inde sacræ functiones & civiles, publicæ pariter atque privatæ dependeant omnes. Hi verò M A G I res divi-

1348

57. ἀνευ δὲ μάγῃς ἢ σφί νόμῳ ἔστι θυσιᾶς ποιέεσθαι, i. e. *citra Magum nullum illis fit legitimum sacrificium.* Ammianus Marcell. lib. 23. c. 6. p. 289. *Piaculum inquit, erat, aras adire, vel hostiam contrectare, antequam Magus conceptis precationibus libamenta diffunderet præcursoria.* (a) Agathias Scholast. l. c. lib. II. p. m. 65. Β. τιμῶσιν αὐτοῖς ἀπαντὶς καὶ ὑπεράγανται, καὶ τὰ τε κοινὰ τῆς τέτων βασιλῆος καὶ προσαγορεύσει διατάττεται, καὶ ἰδίᾳ ἐκάστῳ τῶν συμβαλλόντων εἰς δίκην λαγχάνοντι ἐφίστανται διασκοπῶντες τὰ ποιέμενα, καὶ ὑπεκρίνοντες, καὶ ἔδειν ὅτι οὐκ ἀπὸ Πέρσας δόξειεν ἂν ἔννομον τε εἶναι καὶ δίκαιον, ὅγε μὴ ὑπὸ Μάγῃς ἐμπιέσθω δεῖν. i. e. *Magi omnes in summo apud eos honore sunt ac veneratione, Publicaque omnia eorum consiliis, prædictionibusque administrantur, & unicuique privatim quæ ad dicam causamque suam pertinent, intentanti, præsumunt Magi, qui cognoscant quid agatur, & arbitrium suum interponant: neque quicquam omninò Persis videtur legitimum esse & æquum, quod non à Mago confirmatum stabilitumque fuerit.* (b) Ammianus & Agathias II. cc. (c) Plato Alcibiadis I. p. m. 441. D. Edit. Mars. Fic. Francof. 1602. ὁ μὲν (σοφώτατος), μαγείαν τε διδάσκει πλὴν Ζωροάστρου τῷ Ὀρομανῆος (ἔστι δὲ τῆτο θεῶν θεράπειά), διδάσκει δὲ καὶ τὰ βασιλικά. i. e. *Sapientissimus Magicam Zoroastri Oromansii filii docet: est autem illa Deorum cultus; atque idem tradit Instituta Regia.*

(d) Por-

nas curabant^d, Sacerdotumq; fungebantur officio^e, non solum apud PERSAS, MEDOS atq; PARTHOS; sed &, ex Luciani^f sententia, apud Bactrios, Chorasmios, Arcos, Sacas, & plerasque alias gentes exoticas. Idem Sacerdotum munus apud INDOS obiêre Brachmanes, ac Samanai, quos Græci Gymnosophistas vocant^g. Hos verò

**

πρα-

(d) Porphyrius de abstinentia lib. IV. p. m. 398. Παρά γε μὴν τοῖς Πέρσαις, οἱ περὶ τὸ θεῖον σοφοὶ, καὶ τέτα θεράποντες, ΜΑΓΟΙ μὲν προσαγορεύονται: τὸτο γὰρ δηλοῖ κατὰ τὴν ὀπιχώριον διάλεκτον ὁ Μαγός. i. e. Persæ eos, qui circa divina occupantur, MAGOS vocant: quod sua patria lingua idem sonat, quod apud nos Sapientes s. Theologi.

(e) Hesychius p. m. 614. b. τὸν θεοσεβῆ καὶ θεολόγον, καὶ ἱερέα interpretatur, i. e. pium, & Theologum, ac Sacerdotem. Apulejus Apolog. p. m. 468. apud plurimos inquit, lego, Persarum lingua MAGUM esse, qui nostrâ Sacerdos. Idem l. c. Sacerdotem esse, & ritè nosse atque scire ac callere leges ceremoniarum, fas sacrorum, jus religionum, Persarum lingua dicimus MAGUM esse. Certè

Perfis antistitem s. Sacerdotem denotat, terminatione nominibus dignitatum propriâ, juxta Herodotum lib. 1. c. 139. p. m. 59. in fine additâ. Vid. Castell. Lex. Pers. col. 511. Thom. Hyde l. c. p. 27. & passim. (f) tom. 2. Oper. in Macrob. p. 466. alibi, in fugitivis, p. 595. etiam Chaldæis tribuit. (g) Porphyrius l. c. p. m. 404. 199. ἐστὶ γένος παρ' αὐτοῖς τὸ τῶν θεοσοφῶν, ἃς γυμνοσοφιστὰς καλεῖν εἰώθασιν Ἕλληνας. τῶτων δὲ δύο αἰρέσεις, ἧς τῆς μὲν βραχμᾶνες προΐσανται, τῆς δὲ Σαμαναῖοι. ἀλλ' οἱ μὲν βραχμᾶνες, ἐκ γένος διαδέχονται, ὡς περὶ ἰσραηλίαν, τὴν τοιαύτην θεοσοφίαν: Σαμαναῖοι δὲ λογάδες εἰσιν, κακῶν βεληθέντων θεοσοφῶν συμπληρωματῶν.

i. e. Est penes istos (Indos) genus quoddam Theologorum, quos Græci Gymnosophistas solent appellare. Horum dua sunt secta, & utriusque sui Antistites, Brachmanes hujus, & Samanai alterius. Sed Brachmanes à majoribus, velut Sacerdotum per manus traditum,

præter alia, siderum observasse cursum, Fastosque curasse, exinde constat, quod Curtio teste ^h, non solum *siderum motus scite spectent*; sed & menses in quinosdenos descripserint dies. A præcellis Brachmanorum ingeniis didicisse dicitur Hystaspes, in Indiæ secreta fidentius penetrans, quicquid de siderum motu communicavit Magisⁱ. Penes BABYLONIOS *Chaldaei* dicebantur ^k, qui eum in republ. tenebant ordinem, quem Ægypti Sacerdotes sibi vendicant. Perinde est, sive sectæ nomen dicas, quæ, eodem officio ad posteros derivato, in gentem excreverit

Theologiam hujusmodi recipiunt. Samanai verò inter suos deliguntur, atque ex volentibus Theologia mancipari complentur. Paulò post p. 405. Πάντες Βραχμᾶνες ἐνός εἰσι γένους. ἐξ ἐνός γὰρ παῖρὸς, καὶ μιᾶς μητρὸς πάντες κατὰ γένος. Σαμαναῖοι δὲ ἓκ εἰσὶ τῶ γένους αὐτῶν, ἀλλ' ἓκ παντὸς τῶ τῶν Ἰνδῶν ἔθους συνειλεγμένοι &c. Conf. Strabo lib. XV. p. 489, 199. Diodorus Sic. Bibl. lib. 2. p. 88. (A. 125.) Dio Chrysof. Orat. 49. de recusat. magistr. Plin. N. H. l. 6. c. 19. Arrianus lib. 6. c. 3. & Ind. l. 2. c. 12. Steph. de Urbibus p. m. 181. Suidas in βραχμᾶνες p. m. 578. Ammianus Marcell. l. 28. c. 1. p. m. 395. & lib. 23. c. 6. p. 288. (h) lib. 8. cap. 9. n. 31. seqq. (i) ap. Ammianum Marcell. lib. 23. c. 6. p. m. 288. Hystaspes dicitur Darii Pater: Agathias v. Scholaft. l. c. lib. 2. pag. 62. *Perse* inquit, *hujus ætatis*, *sub Hystaspe*, *simpliciter tamen citraque ullam adjunctionem, vixisse ajunt*; adeò ut valde ambigatur, neque certò sciri possit, an Darii pater, an alius quispiam hic Hystaspes fuerit. (k) Diodor. Sicul. Bibliothec. histor. lib. 2. p. 81. D. (A. 115.) Χαλδαῖοι τῶν ἀρχαιοτάτων ὄντες Βαβυλωνίων ἴην μὲν διὰ τὴν ἴης πολιτείας παραπλοσίαν ἔχουσι τοῖς κατ' ἄιγυπτον ἱερεῦσι. πρὸς γὰρ τῇ θεραπεσίᾳ ἴων θεῶν τῆσιν ἀσχυροῖσι, πάντα τὸν τῶ

verit postea^l; sive gentis vocabulum^m, ob artem, cui vel omnes vel plerique dediti, in officii denominationem transiisse, contendas. Quod cultui Deorum vacarint, Sacerdotum muniis functi, dubio caret omniⁿ. Hos vero astronomiam præcipuè coluisse, in ore atque scriptis versatur omnium. Quod siderum observatione, & exacta motuum atque virium cujusque cognitione, nationes superent omnes, Diodorus testis^o est. Qui id quoque adjicit^p: Hoc jure quis affirmarit, rei astrologiæ scientia Chaldæos mortalibus universis præcellere, & maximam huic speculationi tribuisse operam. Apud GALLOS antiquos, BRITANNOS atque CELTAS, *Druides* erant, qui res divinas procurabant, de religio-

* * 2

ζῆν χρόνον φιλοσοφῆσι &c. (1) Ut de Magis loquitur Ammianus Marc., & de Brachmanis Porphyrius ll. cc. (m) Ut Cicero voluit lib. i. de Divinat. circa Init. cap. i. (n) Diod. Sic. l. c. item p. 78. C. (A. 110.) ἱερέας βαβυλώνιοι καλεῖσσι χάλδαιοι. Conf. Clem. Alex. Strom. lib. i. p. m. 305. A. Eupolemus, ut tradit Polyhistor Alexander, ap. Eusebium Præpar. Evang. lib. IX. c. 17. Abrahamum Astrologiæ & Chaldaicæ inventorem facit: qui etiam Phœnices Solis lunæque Conversiones, ac reliqua id genus omnia docuerit. (o) l. c. p. 82. C. (A. 116.) τῶν ἀστέρων πολυχρονίοις παρατηρήσεις πεποιημένοι, καὶ τὰς ἐκάστη κινήσεις τὴν καὶ δυνάμεις ἀκριβέστατα πάντων ἀνθρώπων ἐπεγνωκότες, πολλὰ τῶν μελλόντων συμβαίνειν προλέγουσι τοῖς ἀνθρώποις. (p) p. 83. C. (A. 117. fin.) τὸ μέγιστον διαβεβαιώσατο ἄλλοι προσηκόντως, ὅτι χάλδαιοι μεγίστην ἔχουσιν ἐν ἀστρολογίᾳ τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων ἔχουσιν, καὶ διότι πλείστην ἐπιμέλειαν ἐποιήσαντο ταύτης τῆς θεωρίας. Idem lib. 17. p. 622. B. (A. p. 578.) οἱ χάλδαιοι καλέμενοι μεγίστην μὲν δόξαν ἐν ἀστρολογίᾳ πεποιημένοι, ὅθεν δὲ τινὲς αἰωνίως παρα-

siglonis præcipue judicantes controversiis P. Diodorus
 vocat eosdem Theologos. Atque hi ipsi erant, qui, Pli-
 nio^r notante, à sextâ quâque lunâ augurabantur anni ini-
 tium; Seculi autem, post annum tricesimum. Inter
 ROMANOS cura temporum Sacerdotibus atque Ponti-
 ficibus adeò propria erat; ut ante J. Cæsarem, οἱ ἱερεῖς
 MONOI, Sacerdotes soli temporum momenta intelligere
 crederentur^s. Qui etiam subinde, repente ac ne-
 mine præsentiente, mensem intercalarem adscribebant,
 eumque nuncupabant Mercedonium^t. Pontificibus, ver-
 ba sunt Censorini^u, datum est negocium, eorumque arbitrio
 intercalandi ratio permiffa. Putant, hanc Fastorum cu-
 stodiam, potestatemque, non consulto magistratu po-
 litico, ordinandi tempora, à Numa Pompilio ipsis con-
 cessam. Hic certe, quanquam plurima Sacra ipse obi-
 bat, Pontificem legit: eique attribuit, quibus hostiis, qui-
 bus

παρατηρήσεως προλέγειν εἰσδότες τὰ μέλλοντα &c. i. e. qui Chaldei nun-
 cupantur, maximam ex Astrologia studio gloriam adepti, ex perpetua
 quâdam (siderum) observatione, futura prædicere solent. Conf. Strabo
 lib. I. p. 16. p. 508. f. sqq. Gellius N. A. lib. I. c. 9. p. 41. sqq. (p) Cæsar
 de Bell. Gall. lib. 6. c. 4. Dio Chrysoft. Orat. 49. de recusat. ma-
 gistr. Plin. lib. 16. c. 44. Strabo lib. IV. p. 136. Edit. Casaub. (A. 213.).
 (q) lib. V. p. 213. D. (A. 303.) φιλόσοφοι τὲ τινες εἰσὶ καὶ θεολόγοι, περιτ-
 τῶς τιμώμενοι &c. (r) l. c. p. m. 312. (s) Plutarchus in vi-
 ta Cæsaris p. m. 735. D. (t) Idem l. c. οἱ δὲ ἱερεῖς μόνοι τὸν και-
 ρὸν εἰσδότες, ἐξαίφνης καὶ προσηθημένε μηδ' εὐδὸς τὸν ἐμβόλιμον προσέγρα-
 φον μῆνα, Μερκεδόνιον ὀνομάζοντες &c. (u) de die Natali cap.
 20. Plinius N. A. lib. 2. cap. 77. p. 88. Sacerdotes Romanos di-

bus diebus Sacra fierent: cætera quoque omnia publica privataque Sacra Pontificis scitis subjecit^x. Inter JV-
DÆOS cura temporum festorumque determinando-
rum penes Synedrium erat^y. In quo cum plerique
Sacerdotes fuerint^z; manifestum inde redditur, Sacerdotes
ab hoc munere excludendos non esse. Et quàm solli-
citè hanc rem tractarint inter CHRISTIANOS primi-
tivæ Ecclesiæ Episcopi, Presbyteri, omnesque Deo con-
secrati, Acta^a loquuntur Concilii Nicœni; aliorum^b quin
ipso-

---

em disjunctivisse civilem, asserit. (x) Verba sunt Livii lib. 1. c. 20. (y) Infra ap. Maimon. cap. IV. §. 9. (z) Idem Maimon. Hilc. Sanhedrin, cap. II. §. 1. è Cod. Sanhedr. c. IV. d. 2. (a) Canonem enim talem in Nicœnæ Synodi canoni- bus non reperiri, dudum observavit Zonaras, ad Apost. Can. VII. nec non Concilii Antiocheni Can. 1. ubi addit: εἰδὲ ἐκτὸς τῶν κανόνων τι ἠκονόμεται, ἀγνοῶ, πρακτικὸν τῆς συνόδου ἐκείνης μὴ ἔχων, i. e. an verò extra Canones aliquid ejusmodi constitutum sit, cum illius Concilii apud me Acta non extant, haud facile dixerim. Theodorus Balsamon verò ad l. c. asserit: ἐν γὰρ τοῖς κανόσι τῶν ἐν Νικαίᾳ πατέρων ἴστο ἔχειν εὐρησθαι. εἰς ἣ τὰ πρακτικὰ τῆς πρώτης συνόδου εὐρησθῆναι. Gelasius certè Cyzicenus in Actis Concilii Nicœni cap. XXXIV. compositam hanc inter Ecclesias quasdam Asiaticas & Occidentales de Paschate controversiam refert: quam proli- xè quoque commemorat tam Imperatoris Constantini M. epi- stola, apud Eusebium in vita ejus lib. 3. c. 18. 19. Socratem lib. 5. c. 22. Theodoritum lib. 1. c. 10. Nicephor. lib. 8. c. 25. quàm Synodica Episcoporum ap. Socrat. H. E. lib. 1. c. 9. p. m. 29. Theodoritum lib. 1. c. 9. p. m. 31. Nicephor. lib. 8. c. 24. ad Ec- clesias Ægypti, Lybiæ &c. (b) Antiocheni scil. Can. I. & Carthaginensis can. 37. 55. & imprimis 76. in quem prolixus est Bal-

ipforummet, uti dicuntur, Apostolorum^c, diversi Canones; testantur Constitutiones Apostolicæ^d; & comprobant tot Synodorum provincialium^c vergente Seculo II. sub imp. potissimum Commodi ac Severi, celebratarum Decreta. Quæ sub Gregorio XIII Pontifice Romano circa hanc rem fervidè gesta, & passim obvia sunt; lubens prætereo.

E-

Balsamon. Conf. Laodicensi can. 37. & 38. (c) can. VII. ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος τὴν ἀγίαν τὴν Πάσχα ἡμέραν πρὸ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας μετὰ τῶν ἰερέων ἐπιτελέσει, καθαρείσθω. Conf. epist. ad Philippenses Ignatio adscripta, num. 14. (d) lib. V. cap. 17. (e) cujusmodi Romana Victoris, Hierosolymitana Narcissi, Casariensis Palæstina Theophili, Lugdunensis Irenæi, Corinthiaca Bacchylidis, Asiatica Plasmæ, Osroëna 18. Episcoporum, & Mesopotamica ex totidem Episcopis constans, adducuntur in libello Synodico Anonymi cujusdam à Guiliel. Voello & Henr. Justello edito, in Biblioth. Jur. Can. vet. tom. 2. p. 1169. Quibus addit Euseb. H. E. lib. V. c. 23. Episcoporum Ponti, quibus Palma præfuerit; Nicephorus verò lib. IV. c. 36. ex Eusebio I. c. cap. 25. Tyri, quibus Casius; & Ptolomæidis, quibus Clarus præses fuerit. Superioribus autem in lib. Synod. cit. præmittitur Ephesina Polycratis, ἀξιῶσα καὶ ὀρίζουσα ἀπαντας, ὡς ἐν τῇ δικαίῃ τελάρῃ τῆς σολήνης, ἰεραροπρεπῶς ἀγεῖν τὸ μουσικὸν πάσχα, ὡς τὸ αὐτὸ ἀνεκαθῆναι παραλαβῶσα βιβλαίονον παρὰ Τιμοθέου καὶ Φιλίππου τῶν Αποστόλων. Quæ cum faciebant Audiani, & omnes in Asiâ minori Christiani: quibus Socrates H. E. lib. V. c. 22. p. m. 284. multique alii, nominatenus annumerant Polycarpum, Episcopum Smyrnesem & sub Gordiano Imperat. martyrem; atque p. 285. à Johanne Apostolo hunc ritum per traditionem ad ipsos derivatum. Vid. Epiphanius advers. Hæreses lib. 3. tom. 1. hæc. LXX. num. 9. 10. 11. 12. it. Hæresi L. Eusebius H. E. lib. IV. c. 13. l. V. c. 22. 23. 24. ubi Polycratis recensetur Epistola apologetica ad Victorem, Hieron. Catal. Scriptor. Ecclesiast. cap. 17. 43.

Enimvero soli Sacerdotum arbitrio gravissimum hoc negotium commisisse, olim non caruit periculo. Quamdiu penes Romanos hi soli Fastos disponebant; vitio Pontificum, ut Suetonius loquitur^f, per intercalandi licentiam, jam pridem adeò turbata erant omnia, ut neque messium feriæ æstati, neque vindemiarum autumno competere-
rent. Vix malitiam excusare poterunt, nedum errorem. Horum enim, (Pontificum scilicet ut Censorinus^g ait,) plerique ob odium vel gratiam, quo quis magistratu citius abiret, diutiusque fungeretur; aut publici redemptor ex anni magnitudine in lucro damnoque esset, plus minusve ex libidine intercalando, rem sibi ad corrigendum mandatam, **ULTRO DEPRAVAVUNT**. Eandem audaciam Macrobius^h quoque annotat, Ammianus Marcellinusⁱ, mul-

---

45. *Damascenus* de Hæresibus nr. L. p. m. 293. Edit. Cottel. Pii Papæ Romæ ad omnes fideles, nec non *Victoris* ad Alexandrinos Decreta, III Part. dist. 3. p. m. 467. *Zenonis* abjuratio in Conc. Ephes. adducta Cottelerio, ad Ecclesiæ Smyrnenfis epistolam de Martyrio S. Polycarpi, p. m. 196. *Niceph. H. E.* lib. IV. c. 36. 37. 38. 39. it. lib. XII. c. 31. 32. 33. (f) in vita Julii Cæsaris, cap. XL. p. m. 54. (g) de die Natali, cap. XX. (h) Saturnal. lib. I. c. 14. p. 254. per gratiam SACERDOTVM, qui publicanis proferri vel immitti CONSVLTO anni dies volebant, modò auctio, modò retractio dierum proveniebat: & sub specie observationis emergebat major confusionis occasio. Ibid p. 257. Et error huc usque stare potuisset, ni SACERDOTES sibi errorem novum ex ipsa emendatione fecissent &c. (i) lib. 26. cap. I. fin. Tuac magis errorum profunda caligine fluctuabant, cum in SACERDOTE Sp̄t̄statem transtulissent intercalandi. Qui licenter gratificantes Publicanorum vel litigantium sommodis, ad arbitrium suum subtra-

multiq; alii. Unde commotus J. Cæsar, certe non ut Pontifex, (quamvis ipse, ut multi alii Regum Imperatorumque^l, eodem fungeretur officio^k,) sed ut Dictator^m, Fastos correxit: non Sacerdotibus, à quibus jam olim Alexandria commoratus, didiceratⁿ, verum Sosigene^o perito scientiæ ejus adhibito. Et, cum denuò rem depravassent Pontifices^p, de novo in ordinem redigebat Octa-

VIUS

bebant tempora vel augebant. (k) ad eam dignitatem non sine profusissimâ largitione evectus: juxta Sueton. in vita ejus c. 13. Conf. Dio Cass. Hist. Rom. lib. 37. p. m. 46. 47. (l) à Numa ad Gratianum, omnes. Zosimus hist. lib. IV. p. m. 761. τὸτο παραλαβόντες ἀφ' Ἑλλήνων Ῥωμαῖοι, τὰς πρώτην τὴν παρ' αὐτοῖς ἱερατικὴν ἔχοντας τάξιν, Ποντίφικας προσηγόρευσαν. οἷς συναριθμεῖσθαι τὰς βασιλέας, διὰ τὸ τῆς ἀξίας ὑπερέχον, ἐνεμοθέτησαν. Καὶ ἔτυχε τέτυ Νομάς Πομπήλιος[Ⓞ] πρώτος[Ⓞ], καὶ πάντες ἐξῆς, οἷ τε λεγόμενοι Ρήγες, καὶ μετ' ἐκείνας Οκταβιανός τε αὐτός, καὶ οἷ μετ' ἐκείνον τὴν Ῥωμαίων διαδεξάμενοι μοναρχίαν. ἅμα γὰρ τῷ παραλαβεῖν ἕκαστον τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν, ἡ ἱερατικὴ εἰσὴ παρὰ τῶν ποντιφίκων αὐτῷ προσεφέρετο, καὶ παραχρῆμα Ποντίφιξ μάλιστα[Ⓞ] ἀνεγράφετο, ὅπερ ἐστίν, ἀρχιερεὺς μέγιστος[Ⓞ]. οἷ μὲν ἔν ἄλλοι πάντες αυτοκράτορες, ἀσμενέστα φαίνονται δεξάμενοι τὴν τιμὴν, καὶ τῇ ἐπιγραφῇ χρυσάμενοι τὰύτη. ὅπιδ' εἰς Κωνσταντῖνον ἦλθεν ἡ βασιλεία, — καὶ μετ' ἐκείνον ἐξῆς οἷ ἄλλοι, καὶ Ουαλεντινιανός τε καὶ Ουάλης. De Græcis Vid. Aristot. lib. 3. Politic. it. lib. 6. cap. ult. Synesius epist. 121. Xenoph. in Spartan. p. m. 689. D. 690. B. De Numa, Livius lib. 1. c. 7. & c. 20. Conf. Virgil. Æn. III. v. 80. ad eumque Servius. De Octav. Augusto vid. Suetonius in vita ejus, cap. 31. Dio Caspius l. c. lib. 54. p. m. 531. 540. sqq. Ovid. Fastor. lib. III. v. 419. sqq.

Cæsaris innumeris, quos maluit ipse mereri,

Accessit titulis Pontificalis honos.

(m) juxta Plinium N. H. lib. 18. cap. 26. (n) Dio Caspius l. c. lib. 43. pag. 227. (o) Plin. l. c. (p) Macrobius Saturnal. lib. 1. c. 14. p. 257. *Sacerdotes inquit, errorem novum*

vius Augustus ^q. In Concilio etiam Niceno autoritate Constantini M. Imperatoris res confecta est ^r; non Pontificis Romani: qui tunc prorsus aberat. Romulus & Numa Fastos constituerunt, nullis adhuc in populo Romano superbientibus Sacerdotiis. Magi Regibus suis erant quidem à consiliis, veram ut putabant, rationem docentes: Reges verò pondus adjiciebant in constituendâ Epochâ; à suo, non Magorum, nomine nuncupatâ. Sic celebris est inter Persas Epochâ *Gjemschidea* ^s, à sexto Medorum Monarchâ *Gjemschid* ita dicta; *Jesdegberda* ^t, à *Jesdegherd* filio *Schahrijar*, Persarum Rege ante Muhametanismum ultimo; & *Gjelalea* ^u, à *Gjelaleddin*, suasu *Omar Cheijam* Astronomi insignis, introducta. JUDÆORUM mores, ad quos provocant, Pontificibus in hoc negotio parum favent. Apud hos enim tantum abest, Pontificem quicquam potuisse in Fastis disponendis; ut disertè excludatur ^x ab omnibus consensibus, in quibus de anno intercalando ineunt consilia. Princeps verò sive Præses Synedri separari non poterat ^y. Quin, si forte Reipubl. causâ hic ab-

***

erat

---

ex ipsa emendatione fecerunt. (q) Macrobius l. c. Suetonius lib. 2. c. 31. (r) Jo. Cabassutius de Notit. Eccles. Sec. 1. p. 19. ingenuè fatetur: *Asiani minimè obtemperarunt Victori Papæ Romano, duravitque concussionis malum, donec per autoritatem Nicæni Concilii, & POTENTIAM MAGNI CONSTANTINI penitus obsolevit* &c. Imperator quoque, non obstante suâ in Episcopos indulgentiâ, in cit. supr. epist. inquit: *αὐτὸς ὑπεχώρησεν, ipse in me recepi* &c. (s) Vid. Thom. Hyde l. c. cap. XIV. p. 183. sqq. (t) Hyde l. p. 185. sqq. 189. (u) Hyde l. c. p. 186. 188. 189. sqq. (x) Vid. infrâ Maimonidem, cap. IV. §. II. (y) Maim. l. c. §. 9.

erat; aliter reliquis intercalare non licuit, nisi sub conditione, si Princeps ratum habeat^z. Promulgatio quoque nomine Principis instituebatur^a, non Pontificis.

Quod

& 10. ubi dicitur: *neceffe est, ut Praeses Synedrii in horum numero comprehendatur.* Quid? quod nemo consultationi interesse potuerit, nisi quem nominatenus Princeps evocarit ad hoc negocium, l. c. §. 9. è Cod. Sanhedrin c. 1. ad d. 2. fol. n. a. l. 1. sqq. Unde, cum Rabban Simeon f. Gamaliel aliquando septem evocasset, qui secum de hoc negotio deliberarent, & postridiè octo deprehendisset, liberè pronunciaffe dicitur: *מי הוא שעלה שלא ברשות* i. e. *quisquis non jussus huc ascendit, abeat.* Et quamvis Samuel, parvus cognominatus, se excusaret, quod non decernendi, sed discendi animo accesserit; id tamen responsi tulit: *ראויות כל השנים כולן להתעבר על ירך אלה אמרו חכמים אין מעברין* *licet dignus sis, ut tua operâ anni determinentur omnes: ordinarunt tamen Majores, neminem admittendum esse ad annum intercalandum, nisi speciali mandato ad hoc negocium evocatos.* (z) Maim. l. c. §. 12. è Cod. Edüjjoth cap. VII. 0. 7 & Sanhedr. f. n. a. l. 33. sqq. ubi dicitur: *Docent Doctores nostri, non possunt intercalare annum, אלא אם כן ירצה הנשיא* i. e. *nisi quum ita voluerit Princeps.* Accidit aliquando in Rabban Gamaliele, ut abiret pro facultate impetrandâ, ad Presidem tunc in Syria commorantem. Cumque cunctaretur redire, intercalabant annum sub eâ conditione, si ita acquiesceret Rabban Gamaliel. Qui, cum reversus, dixisset, *vole ego; dum demum annus habebatur intercalatus.* (a) Maim. l. c. §. 17. è Cod. Sanhedr. f. 10. a. l. 40. b. l. 4. seqq. ubi proffat adhuc formula *Edictorum*, quâ in hoc negotio Princeps Gamaliel Fastos promulgarit: quam non inutile erit hîc cognoscere. *מהודעין נתחננה לכו דגוליו* *רכיטין ותימרון דערקין חיימנה דאבוכה לא מטא ושפרת מילתא באנפיי וחוסיפית על שתא דא תלתין יומין* i. e. *Nos significamus vobis, quod pulli columbarum adhuc teneri sint, & agni tenues; nec tempus spicarum advenerit.* Itaque *VISUM EST MIHI, ut ADDAM* *anno huic adhuc dies triginta.* Plenior extat in seqq. ad Galileam superiorem & inferiorem, nec non Australes, atque Exules per Babyloniam ac Mediam dispersos, in h. m. *שלומכון יסגנו* *לעלם*

Quod si legem scriptam^b urgerent, ad mentem Majorum^c explicatam; qua facultas hæc soli *Mosi* atque *Aaroni* creditur concessa, omnibusque saltem *Ipsorum locum occupantibus*: vix tandem evincerent, Pontificem ab istiusmodi deliberationibus non penitus^d fore excludendum. Ad sola suffragia ferenda, unà cum aliis Imperii statibus, admitti posse; ut *Accio* idem jus esset, quod *Titio*: sed decernendi potestatem soli Principi reservandam. *Moses* enim Principis personam sustinuit, *Aaron* Pontificis, & Seniores reliquorum Imperii Statuum. Verum hæc omnia altioris sunt indaginis.

Tibi CLARISSIME WITTER! sufficit, istiusmodi elegisse argumentum, quod & studiorum generi, cui mancipatus es, apprimè convenit; & aptum videbatur, in quo cum insigni linguarum peritiâ, pariter declarares, quantum in Philosophorum, speciatim Mathematicorum, disciplinis excolendis, desudaris hactenus. Pro camelo sarcina. Quisquis enim hanc materiam elaborare ausit, exactiori linguarum studio Astronomiam adjunxerit, necesse est. Nudus Astronomus

Mai-

לעלם מהודעין, אנחנו לבון דגוזליה רכיכין ואימריה דעדקין
 וזמנה דאכיבנה לא מטא ושפרה מילתא באנפיי ובאנפי חבוריי
 ומוסיפית על שתה דא ימין תלתין i. e. Pax vestra crescat in a-
 ternum. Notum facimus vobis Nos, quod pulli columbarum adhuc
 teneri sint, & agni tenues, tempus etiam spicarum nondum attigerit.
 Itaque VISUM FUIT MIHI & Collegis meis, ut EGO SUPERADDE-
 REM anno huic triginta dies. Pontificis nuspiam ulla occurrit
 mentio. (b) Exod. XII. vers. 1. 2. (c.) de quâ vid. infr. Maim.
 cap. I. §. 1. cap. V. §. 1. ex Pirke R. Elieser, cap. VIII. (d) juxta
 consuetudinem postmodum introductam, indicatam supr. ad(x).

Maimonidem non intelligeret; linguâ quippe loquentem sibi ignotâ. Philologus, omni stellarum theoria destitutus, non adhiberet terminos in arte receptos: peritis rei plus offendiculi præbiturus, quàm emolumentum. Ipse dudum penetrasti in utriusque trabis partem densiorem. Parum TIBI erat, haut leviter imbutum fuisse ejusmodi Linguarum notitiâ, quibus nemo Theologiam exquisitè tractaturus, carere potest: Græcam intelligo, Ebræam, atque Chaldæam. Altius TE immisisti in hoc literarum pelagus. Quicquid Syria reclusum habet, Arabia reconditum, & Samaria abditum; in illud dudum indefesso penetrasti studio. In primis Rabbinorum TE cepit desiderium. Non faciliores istos indigito, Scripturæ Interpretes, pluribus hâc nostrâ ætate obvios. Talmudistas deperis: quos nemini adire licet, nisi cui de meliori luto finxit præcordia Titan. Iam superasti immenso labore, & incredibili constantiâ, difficultates, quæ alios absterere solent, plerasque. Unica adhuc superest: quâ expugnatâ, plenis deinceps passibus in amplexus desiderii tui ruere poteris jucundissimos. Faxit divinum Numen, à quo indole ornatus es elegantissimâ, & ad sublimia quævis aptâ; ut propediem campus TIBI aperiatur, in quo, pro salute Ecclesiæ ac rei literariæ, applaudentibus Principibus, eorumque Magnatibus, strenuè decurras: continuis virtutum & doctrinæ speciminibus TE tuamque familiam æternitati consecraturus. Ita voveo. Vale, & rem TVAM, quam nosti, age feliciter. Dabam Jenæ, d. 11.

Augusti, M DC CIII.

בשש

הלכות

קידוש החודש:

הוא מצות עשה אחר
והוא לחשב ולקבוע
באיזה יום תחלת כל
חודש מחדשי השנה:

וביאור מצוה זו בפרקין
אלו:

I. N. D.

IVRA NOVILV- NII INITIANDI^a, quibus continetur

Unicum præceptum^b affir-
mativum, idque ad supputan-
dum, cognoscendum, ac de-
terminandum diem cujusvis
in anno Novilunii primum.
Ipsa expositio præcepti in his
capitibus traditur.

A

CAP.

(a) Novilunia Synedrii Præses $\tau\delta$ Initiatus esto recitatione
confecrabat. Cod. Rosch hasschana c. 2. th. 7. R. Maim. infr.
c. 2. §. 8. (b) Numerant verò in universum DCXIII.
præcepta, CCXLIX. affirmativa, quot corporis
humani supponunt membra, & CCCLXV. negativa,
quot in anno Solari numeramus dies: ceu tradunt Codex
Maccoth fol. 23. b. l. 39. & fol. 24. a. l. 1. seq. R. M. Maim. in
fine præfationis operi suo, Jad Chafaka dicto, præmissis.
Enumerantur singula à R. Mose Kozensi in integro ספר

מצוה

פרק ראשון

CAPVT I.

א חרשי השנה הם
 חרשי הלבנה שנאמר עולת
 חודש בחדשו ונאמר החודש
 הזה לכם ראש חדשים
 כך אמרו חכמים הראיה
 לו הקכה למשה במראה
 הנבואה דמות לבנה ואמר
 לו כורה ראה וקדש

§. 1. Menses cujuslibet
 anni sunt menses Lunares ^c ;
 sicut scriptum est *Num.*
XXIIX. 14. Holocaustum men-
struum sub novilunium suum.
Et Ex. XII. 2. Hoc novilu-
nium (esto) vobis initium
mensium. Ita tradiderunt sa-
 pientes ^d : Ostendit Deus be-

nedictus Mosi in Visione prophetica ^e lunæ ^f quandam *φά-*
σις,

— מצות גדולה (c) Confer R. *Abraham b. Esra* ad Lev. XXV. v. 9. *Rabbenu Jacob* in *Arba Turim*, Part. II. cap. 427. ac 428. R. *Mosen Mikkozi* l. c. in *Præc. Affirm.* XLVII. Scilicet, utriusque anni differentiam integro mense anno tertio ut plurimum addito, ac *ἐν τῶν ἐπιπλεονῶν ἡμερῶν*, (quales decem cum 21. horis ac aliquot minutulis quotannis abundant) collecto reducebant, constituentes annum tredecim mensium. *Maim.* infra c. 4. th. 2. haut secus ac nos è residuis quotannis quinque horis, minutis primis 48, secundis 40. quartum ut plurimum annum reddimus bissextilem. Duodecim enim lunationes annum solarem haut dimetiuntur, cujus exacta mensura, an vel ingenti Lunationum numerò, accuratè definiri queat, post tot *Cleostrati*, *Eudoxi*, *Harpali*, *Metonis*, *Calippi*, *Hipparchi*, *Vieta* aliorumque frustraneas occupationes, meritò dubitamus. Unde nec *Raschi* *naš anglicus* loquitur ad Gen. I. v. 14. Quæ noster in hoc negocio molitur, suo loco (infr: c. 9.) dispiciemus. (d) In *Codic. Rosch. bassch.* f. 21. a. & *Cod. Menachoth* fol. 29. a. l. 38. seq. (e) De qua vide R. *Dav. Kimchii* *præf. in*

והשנים שאנו מחשבין הם
שני החמה שנאמר שמור
את חרש האביב:
ב וכמה יתרה שנת
החמה על שנת הלבנת
קרוב מאחד עשר יום.
לפיכך כשיתקבץ מן התוספות
הזאת כמו שלשים יום
או פחות מעט או יותר
מעט מוסיפין חרש אחד
ועושין אותה השנה יג
חרש והיא הנקראת
שנה מעוברת שאי אפשר
להיות השנה יב חרש
וכך וכך ימים שנאמר
לחדשי השנה חדשים אתה

et dixitque illi: Talem ob-
servato & initiato. Anni verò,
quales nos supputamus, anni
sunt Solares^c; sicut scriptum
est *Deut. XVI. v. i. Custodè
mensẽm Abib* &.

§ 2. Quantum verò an-
nus Solaris Lunarem excedit?
propè undecim diebus^h. Un-
de, quando ex his Epactis tri-
ginta dies quàm proximè col-
liguntur, etiamsi fortè super-
sit aliquantulum aut deficiat,
superaddunt Lunationem ali-
quamⁱ, constituuntque an-
num illum tredecim men-
sium, dictum annum inter-

calarem. Nequit enim fieri, ut annus sit duodecim mensium, &
aliquot (*precisè*) dierum. S. S. E. *Num. XXII. v. 14. Juxta
novilunia anni.* Menses^k igitur anno constituendo annu-

A 2

me-

comm. ad Psalmos, R. Mosen in More Neboch. lib. 2. c. 45. (f)
Novæ scilicet, post conjunctionem cum Sole, in qua o-
mni lumine fuerat destituta, iterum conspicuæ. (g) Quò
neglectò consequeretur, quòvis anni tempore festa cele-
brari; secus ac DEVS singula, à Paschatis termino suppu-
tanda, festa certo anni tempori alligaverat. (h) Nimirum
X. diebus, XXI. horis, ac IV. secundis minutis. (i) Di-
ctam *Adar secundum*. Vid. R. Maimon. infra c. 4. §. i. (k) Ete-
nim, juxta menses suos, vi adducti loci, erat annus suppu-

tan-

מונה לשנה ואי אתה
מונה ימים:

ג הלבנה נסתרת בכל
חדש ואינה נראת כמו ב'
ימים או פחות מעט או יותר
מעט כמו יום אחד קודם
שתדבק בשמש בסוף החדש
וכמו יום אחד אחר שתדבק
בשמש ותראה במערב
בערב זביל שתראה במערב
אחר שנסתרת הוא תחלת

meras, dies ^l autem nequa-
quam numeras.

§. 3. Luna occultatur ^m
in quovis novilunio, & in-
conspicua redditur, fermè per
biduum, ⁿ plus minusve, per
diem circiter, antequàm cum
Sole congregitur in fine cu-
juslibet mensis, & iterum per
diem circiter, postquam à Sole
recedit. Deinde sub vespere
in Occidente conspicitur, ^o & in ista nocte, ^p in qua ha-
ctenus in conspicua in Occidentali plaga denuò apparet, princi-
pium constituitur novilunii, numerantque ab eo die viginti
novem dies. Quod si conspiciatur Luna in nocte trigesima, erit

tri-

tandus, quorum modò duodecim modò tredecim anno as-
signant. (l) Quorum numerus, tantoperè variante men-
sium magnitudine ad visam vel non visam Lunam mere
determinatâ, tantoperè quoque fuit mutabilis. (m)
Soli enim juncta, partem ab hoc illustratam avertit, alte-
ram lumine cassam obvertit. (n) Quod enim intra hoc bi-
duum in anteriori latere quantulumcunque luminis refert,
tantillum est, quale & ob exiguitatem ipsius luminis, & Solis
situm vicinum cerni nequit. (o) Luna enim motû revolu-
tionis latitudinariæ in Austrum tendens, in hac plaga, Solis
radiis lumen suum mutuatitium hæctenus intercipientibus,
primùm emovetur, imposterùm conspicua. (p) Ceu so-
lent diem naturalem ab apparitione stellarum auspiciari,
diem artificialem nocti postponendo. Quem ordinem

na-

החדש ומונין מאותו היום
 כש יום ואם יראה
 הירח ליל שלשים יהיה יום
 שלשים ראש החדש ואם
 לא יראה יהיה ראש
 החדש יום אחד ושלשים
 ויהיה יום שלשים מחדש
 שעבר. ואין נוקקין לידח
 בליל אחד ושלשים בין
 שנראה בין שלא נראה
 שאין לך חדש לבנה יותר
 על שלשים יום:

trigesimus dies auspicium no-
 vilunii; quando verò non ap-
 paret, erit principium novi-
 lunii dies trigesimus primus,
 die trigesimò ad mensem præ-
 terlapsum annumerato. Non
 autem unâ conveniunt lunæ
 causa, in trigesima prima no-
 cte; sive apparuerit illa, sive
 non. Nullus quippe mensis
 Lunaris major est triginta
 diebus 9.

A 3

§. 4. Men-

naturæ inditum arbitrati, inverti haut finunt, ut malint *li-
 bellum repudii in die scriptum, in nocte obsignatum, illegitimum
 pronunciare* (Cod. Gittin, cap. 2. §. 2.) rati, ordinem temporis
 naturalis *immutari*: ceu docet R. Obadias ad h. l. Cœte-
 roquin ita dispescunt *vox θήμερον*, ut noctem à tempore ap-
 paritionis stellarum inchoent, juxta R. *Aben Esram* in Gen.
 I. v. 18. eamque per tres ejus vigiliis continuent, (*Bartenora*
 ad Cod. *Berachoth* cap. I. §. i.) ac terminent per עמוד
 השחר, quæ est lux in plaga Orientali ante Solis Ortum ad ho-
 ram 5 horæ quintam partem fermè scintillans, secundum R.
Maimon. in l. c. quæque R. *Abrab. b. Esra* l. c. dicitur lux
ante Solis Ortum. Diluculum hoc dies excipit, ab Ortum So-
 lis ad Occasum extendendus. Vesperam definiunt tempore,
 quò Sol occidit ad horam 5 tertiam horæ partem, quousque lux
intra nubes (in aëre refracta) cernitur residua, secundum R.
Aben Esram l. c. (q) Cum ultra dies XXIX. aliquot solùm
 horæ, non integer dies, nedum plures abundant.

(r) Lu-

ד' חדש שיהיה תשעה
ועשרים ויראה ירח בליל
שלשים נקרא חדש חסר
ואם ליל יראה הירח
ויהיה החודש שעבר שלשים
יום נקרא חדש מעובר
ונקרא חדש מלא וירח
שיראה בליל שלשים
הוא הנקרא ירח שנראה
בזמנו ואם נראה בליל
אחר ושלשים ולא נראה
בליל שלשים הוא
הנקרא הירח שנראה
בליל עבור;

§. 4. Mensis, qui non-
nisi viginti novem fuerit die-
rum, quando nimirum con-
spiciebatur Luna in nocte tri-
gesimâ, dicitur mensis cavus.
Quando non observabatur lu-
na, eratq; mensis præterlapsus
dierum triginta, Embolismicus
dicebatur, ac plenus. Similiter
luna visa in nocte trigesimâ, ap-
pellabatur luna tempore legiti-
mo visa: quod si conspiciat-
ur nocte trigesimâ primâ, non
v. apparuerit nocte trigesimâ,
vocatur luna in nocte interca-
lari visa.

ה אין ראית הירח
מסורה לכל אדם כמו שבת
בראשית שכל אחר
מונה ששה ושובת בשביעי

§. 5. Non autem hæc Lu-
næ observatio omnibus
commissa est, sicut Sabbati in
primævâ creatione instituti,
ubi

(r) Mensium puta ad visam lunam determinatio, ac testium ex-
ploratio, tradita in Cod: *Rosch hassch.* c. 2. §. 6. & *R. Maim.* infra
c. 2. integrô. Alioquin enim omnibus licuit lunam observare,
quin de visa sibi luna necesse habebant ferre testimonium,
paucis fortè exceptis in Cod. *Rosch hassch.* c. 1. §. 8. quales
& ad perhibendum in alia causa testimonium erant illegi-
timi, Cod. *Sanhedrin* cap. 3. §. 3. (s) Foret enim, ut qui
lunam observâssent, mensem haberent cavum; qui non ad-
ver-

אלה לביר דין הדבר
מסור עד שיקדשוהו בית דין
ויקבעו אותו היום ראש
חדש הוא שיהיה ראש חדש
שנאמר החדש הזה לכם
עדות זו יהיה מסורה
לכם:

ו בר מחשבין כחשבונות
כדרך שמחשבין האיציטגנינים
שיוודעים מקומות הכוכבים
ומהלכם וחוקרים ומרקקים
עד שידעו אם אפשר
שיראה הירח בזמנו שהוא
ליל שלשים או אי אפשר
אם ידעו שאפשר שיראה

ubi quilibet sex numerat
dies, & septimo vacat à labo-
ribus, sed Synedrio negocium
hoc est commissum, adeò ut
quem initiarit, & determinarit
diem ad novilunium, ille
solus pro novilunio sit habendus;
sicuti scribitur *Exod. XII.*
2. *Hoc esto vobis novilunium.*
(q. d.) Testimonium hoc VO-
BIS " sit traditum.

§. 6. Collegæ Synedrii
calculum suum inibant, ceu
solent Astronomi, qui nôrunt
stellarum & situm & motum.
Accuratè scilicet & sollicitè
inquirunt, ut cognoscant, num
possit fieri, ut Luna definitò
suo tempore, quod in XXX. noctem
incidit, appareat an non *.
Si deprehendant, quod possit;
confidet Synedrii Collegium

inquirunt, ut cognoscant, num
possit fieri, ut Luna definitò
suo tempore, quod in XXX. noctem
incidit, appareat an non *.
Si deprehendant, quod possit;
confidet Synedrii Collegium

vertissent, plenum. Evenit prætereà, ut quæ hic locorum
notata est luna, alibi observari haut potuerit. (t) In cu-
jus supputatione, ob perpetuum ordinem, in errorem ne-
mo potest deduci. (u) Mosen ac Aaronem DEUS
alloquitur, quorum ingenuos successores Synedriorum
Collegas venditant, ut scribere non vereantur in *CODICE*
Rosch hasch: c. 2. §. 9. Quotcunque fuerunt judicia, fuerunt
illa, quemadmodum Mosis Synedrium. (x) Supputant enim,
num Luna modò soli juncta eousque retrocesserit, ut ob-
ser-

יושבין ומצפין לעדים כח
 היום כולו שהו' יום
 שלשים אם באו עדים
 ודרשום וחקרום כהלכה
 ונאמנו דבריום מקדשין
 אותו. ואם לא נראה
 ולא באו עדים
 משלומין שלשים ויהיה
 חדש מעובר. ואם ידעו
 בחשבון שאי אפשר שיראה
 אין יושבים יום שלשים
 ואין מצפין לעדים ואם
 באו עדים יודעין
 בודאי שהן עירי שקר
 או שנראת להם דמות
 לבנה מן העבים ואינה
 הלבנה הודאית:

ז מצורת עשה מן
 התורה על בך שיחשבו

gium, & circumspiciunt testes, per integrum diem trigesimum. Quando adveniebant testes, perscrutabantur & examinabant illos pro more recepto. Si veræ judicabantur istorum assertiones, diem hunc initiabant. Quando verò Luna nec visa fuerit, nec venerint testes, triginta dies complent, ut sit mensis intercalaris. Quod si ex ipso calculo cognoverint, quod observari (*dicto tempore*) haut possit; nec confidebant, nec circumspiciebant testes. Quando nihilominus adveniebant testes, erant certi, quod aut testes sint mendaces, aut apparuerit illis aliqua lunæ species è densis y nubibus, quæ vera Luna haut fuerit.

§. 7. Præcepto quòdam affirmativò de lege scripta obligatum erat Synedrium, ut computent, ac disquirant, num-
videa-

servari queat. Nec rarò evenit, ut Horizonti, cum Sol occidit, admodum vicina, antequam è radiis solaribus se evolvat, & ipsa occidat. (y) Vel, quòd nubecula falcata Lunæ instar incurvatam referat speciem, quales sereno præprimis cælo oberrare notamus; frequentiores; vel quòd radii

וידעו אם יראה הירח
או ליל יראה ושירשו
את העדים עד שיקדשו
את החדש וישלחו ויודיעו
שאר העם באי זה יום
הוא ראש חדש כרי שידעו
באי זה יום הן המועדות
שנאמר אשר תקראו אותם
מקראי קדש ונ' ושמרת
את החוקה הזאת למועדות:
ח אין מחשבין וקובעין
חדשים ומעברין שנים
אלא בארץ ישראל שנ'
כי מציון תצא תורה ודבר

videatur Luna, an non appa-
reat. Præterea, ut exami-
nent testes, antequam initia-
rent Novilunium, & tunc
mitterent ac significarent re-
siduo populo, in quo die nun-
cupandum sit mensis auspi-
cium, ut sciant, in quem diem
incidant festa^z, S. S. E. *Lev.*
XXIII. 37. *Quæ vocabitis*
convocationes sanctas; & alibi
(Exod. XIII. 10.) dictum est:
Observabis statutum hoc in
tempore suo fixo.

§. 8. Nuspiam supputabant ac determinabant^a No-
vilunia, aut intercalabant annos, præterquam in Palæstina^b;
sicut scriptum est *Ies. II. 3. E Zion prodeat lex, & verbum*
B Do-

dii Solis demum occidentis in nubes in aëre vagas emissi,
ac ad nos reflexi, luculæ specie oculos nostros fallant.
(z) Quæ ex accuratâ mensium definitione, definitorum-
que cognitione pendent. (a) E Codic. *Berachoth*, cap. 9.
fol. 63. Enarrant prærogativas plures in Cod. *Celim*, cap.
1. §. 6. & Cod. *Schekalim Hieros.* fol. 47, 4. (b) Palæsti-
na ארץ ישראל, reliquæ omnes ארץ, *audiunt.*
Aliàs ארץ ישראל contradistingunt ארץ, sensu fermè eodem, siquidem R. *Salomoni* & R. *Obadie* ad
Cod. *Gittin*, cap. 1. §. 1. fidem dederis. Dissentit verò Rabbenu
Nissin ad l. c. non quamvis extimam, sed *maritima regioni si-*
milli-

ה' מירושלים ואם היה
 אדם גדול בחכמה ונססך
 בארץ ישראל ויצא לחוצה
 לארץ ולל' הניח בארץ
 ישראל כמותו הרי זה
 מחשב וקובע חדשים
 ומעבר שנים בחוצה
 לארץ ואם נודע לו שנעשה
 בארץ ישראל אדם גדול
 כמותו ואין צריך לומר
 גדול ממנו הרי זה אסור
 לקבוע ולעבר בחוצה לארץ
 ואם עבר וקבע ועיבר
 לל' עשה כלום:

Domini è Ierusalem. Quod
 si fuerit quispiam insigniter
 doctus, atque legitimè pro-
 motus ^c in Palæstina, qui e-
 gressus inde in regionem ex-
 teram, parem sibi non relique-
 rit in terra Israëlitarum; tunc
 talis supputare potest, ac de-
 terminare Novilunia, pariter-
 que annos intercalare, (*et-
 iam si*) in regione extima.
 Ut primum verò huic inno-
 tescit, quod in ipsa Palæstina
 quis eruditione sibi par incla-
 ruerit, nedum major ipso, il-

licò haut est huic licitum, ulterius supputare aut intercalare
 in quadam extima regione. Quod si transgressus dimetiatur
 ac intercalet, nihil egisse censetur.

פרק שני

CAPVT II.

א אין כשר לעדות
 החודש אלל' שני אנשים
 כשרים הראויין להעיד

§. 1. Nemo aptus est ad
 testimonium de visa Luna per-
 hibendum, nisi duo ^d mini-
 mùm viri probi, ac digni, qui
 in

millimam intelligens. (c) Lege Cod. *Sanbedr.* fol. 13. b. sub
 finem. R. *Maim. Hilcoth Sanbedr.* cap. 1. §. 3. (d) Scilicet *u-
 ni non habetur fides.* Cod. *Rosch bassch.* cap. 3. §. 1. ob *Deut.*
 XIX. 15. Vide & R. *Mosen Maim.* in *Hilcoth Eduth*, Part. IV.
 Ope-

בכר דבר ודבר אבל
 נשים ועבדים הרי הן
 כשאר פסולי עדות ואין
 מעידין אב ובנו שראו
 ארץ הירח ילכו לבית
 דין להעיד לל מפני
 שעדות החדש כשרה
 בקרובים אליה שאם

in quavis causa testimonium
 ferant. Foeminae c igitur, ac
 servi f, perinde ac reliqui te-
 stes illegitimi g reputantur,
 nec ferunt testimonium. Pa-
 ter, ejusque filius h, quan-
 do observârunt Lunam, a-
 beunt ad Synedrium, ut testen-
 tur; neutiquam, quod cogna-

torum i testimonium in causa Novilunii habeatur legitimum;

B 2

ve-

Operum. (e) Quæ nec in alia causa poterant ferre testi-
 monium. Duplicem casum excipiunt in Cod. *Iebhamoth*,
 cap. 15. §. 5. & Cod. *Sota*, cap. 6. §. 2. Adde *Bartenora*
 ad Cod. *Rosch hassch.* c. 1. §. 8. (f) Scilicet, ad quod
 testimonium non est apta foemina, ad idem nec servi sunt apti, ce-
 docent in Codic. *Rosch hassch.* l. c. Confer tamen Co-
 dic. *Sota*, cap. 6. §. 2. Cod. *Gittin*, cap. 7. §. 4. (g) Cujus-
 modi ludens aleâ, ditescens ex usuris, columbarii, vendentes an-
 ni Sabbatici fructus. Cod. *Sanhedrin*, cap. 1. §. 7. & Cod. *Rosch*
hassch. l. c. R. *Maimon. Hilcoth Eduth*, cap. 10. toto: item cap.
 12. 13. & 16. (h) E Codic. *Rosch hasschana*, cap. 1. §. 7.
 (i) Duplex g. est ἀνικανότης, quæ à ferendo testimonio ar-
 cet: Alteram vitæ morumque infamia, it. ætas præmatura,
 status servilis, & nonnulla alia inducunt; alteram nimia
 affinitas. Propinqui, quamvis, ut in alio negotio testentur,
 sint habiles; in hac causa ob solam affinitatem excluduntur, ut
 loquitur R. *Obadias* ad Cod. *Gittin*, cap. 8. §. 10. Dissen-
 sum movet R. *Simeon* in Cod. *Rosch hassch.* cap. 1. §. 7. ra-
 tos habens & propinquos, qui ferant testimonium: cui ta-
 men haut assentiuntur. Cæterum, qui propinquorum

ימצא אחד מהן פסול
 מפני שהוזהר גזלן וכיוצא
 בו משאר הפסלנות יצטרף
 השני עם אחד ויעידו
 וכל הפסול לערות מדבריו
 סופרים אף על פי שהוזהר
 כשר מן התורה פסול
 לעדות החדש:

ב דין תורה שאין מדקדקין
 בעדות החדש שאפילו
 קדשו את החדש על פי
 עדים ונמצאו זוממין
 בעדות זו הרי זה מקודש

verum, ut horum alter, si forte
 testium aliquis ineptus depre-
 hendatur, quod prædo sit,
 aut alio inquinatus vitio, quod
 testem reddere potest inhabi-
 lem, se jungat tertio, & te-
 stentur. Quisquis autem in-
 habilis est ad testimonium fe-
 rendum per placita ^k Scri-
 barum, quamvis de lege scri-
 pta foret legitimus, ineptus
 censeretur ad testimonium de
 Novilunio ferendum.

§. 2. Obtinet è lege divina, ne in minutissima ^l quæ-
 que inquirant, in Noviluniale testimonium disquirentes. Quam-
 vis enim mensem initiârint juxta testium assertions, qui in
 testando dolosè egisse (*postea*) deprehenduntur; manet ni-
 hilo-

---

nomine intelligantur, explicant in Codic. *Sanbedr.* cap. 3.
 §. 4. (k) Frequens hæc, at lubrica est distinctio, quâ ju-
 ra alia מדאורייתא, alia מדרבנן statuunt, quâque
 nixi divinæ legi φησὶς βαρῖα καὶ δυσβάστακτα (Matth. XXIII. 4.)
 assuunt: quæ ipsa non solum in lege divina haut continen-
 tur, sed & ipsi legi scriptæ, qualem dicunt, contrariantur.
 Exempla suppeditat ipse R. *Obadias*, quâ *damnum restitutum*
ac solutum debitum, ad Cod. *Gittin* cap. 5. §. 1. quâ *Teru-*
mam, l. c. cap. 5. §. 5. Ipsum *Rabbenu Hillelis* פרוהבור hujus
 est generis, ceu liquet è Codice *Scheviith*, cap. 10. §. 3. &
 Cod. *Gittin*, cap. 4. §. 3. (l) E Cod. *Rosch hassch.* fol. 24. sq.
 (m) Cod.

לפיכך היו בראשונה
מקבלין עדות החדש
מכל אדם מישראל שכל
ישראל בחוקרת כשרות
עד שיודע לך שזה פסול
משקלקלו האפיקור והיו
שוכרין אנשים להעיד שראו
והם לא ראו התקינו
שלא יקבלו בית דין עדות
החדש אלא מעדים שמכירין
בית דין אותן שהם כשרין
ושהיו דורשין וחוקרים
בעדות:

ג לפיכך אם לא יהיו
בית דין יודעין את העדים
שראו את הירח משלחין
אנשי העיר שנראו בה
עם העדים שראו עדים
אחרים שמזכין אותן לבית

qui Novilunium observârant, cives loci, in quo visa fuit Luna, delegabant cum testibus illis, qui observârant, alios, qui legitimos P hos pronuncient, atque significant, quod probi

B 3 sint.

hilominus initiatus. Unde, primùm ratum habuerunt testimonium Noviluniale cuiusvis Israëlitæ^m. Præsumebatur enim quisvis aptus, donec innotescat tibi, hunc esse inhabilemⁿ. Ex quo autem perversè egerunt^o Epicuræi, mercede conducentes quosdam, qui testarentur, Lunam se vidisse, quam non viderant; ordinârunt, ne Noviluniale testimonium Syne-drium acceptaret, nisi perhibitum sit à testibus, de quorum ingenuitate Synedrio constet, & quod testimonium laturi accuratè sint sciscitati.

§. 3. Unde, quando Synedrium non novit testes,

(m) Cod. cit. cap. 2. §. 1. (n) Quæ his contraria docet R. Maim. in Hilcoth Eduth cap. XI, Autor Commentarii ad h. l. conciliare laborat, bonitatis præsumtionem è lege divina adstruens, malitiæ verò præsumtionem Doctoribus assignans, quorum fit dolos ac fraudes omnes summovere.

(o) E Cod. Rosch hassch. fol. 22. b. (p) Cod. cit. cap.

דין ומודיעין אותן שאלו
 כשרים הם ואחר כך
 מקבלין מהם:
 ד בית דין מחשבין
 בדרכים שהאיצטגנין
 מחשבין בהן ויודעין הלכנה
 כשתראה בחרש זה אם
 תהיה בצפון השמש או
 בדרומה ואם תהיה רחבה
 או קצרה ולהיכן יהיו ראשי

sint. Postea demum Syne-
 drium testimonium ab illis
 acceptabat.

§. 4. Collegæ Synedrii
 calculo Astronomico suppu-
 tari curant^q, ut sciant, num
 Luna in Novilunio apparitu-
 ra^r sit in Australi, an Borea-
 li Solis seu Ecclipticæ^s la-
 tere^t? Multum an parum
 ab ea sit excursura^u, atque

quo sint cornuum fastigia^x declinata. (*Deinde*) quando
ad-

2. §. 1. (q) Nec enim ipsi Senatores præcisè, sed alii A-
 stronomiæ periti ac istorum autoritate muniti calculum
 hunc expediverunt: quod è docti in extimam provinciam
 migrantis exemplo liquet. Vid. R. *Mos. Maim.* suprà cap. 1.
 §. 8. (r) Apparituram esse supposebant vi calculi præmissi, se-
 cundum cap. 1. §. 6. (s) Solis domicilii perpetui, quod
 Luna in duplici puncto Nodorum nomine commenda-
 to solum fecat. (t) Datur enim prætermotum longitudi-
 nis, & motus latitudinis in Austrum & Boream. Nec solum
 Lunæ orbita una cum Eccliptica, Solis regiâ viâ, in utrum-
 que latus ab Æquatore successivè declinat; sed & præter-
 ea ab Eccliptica in plagam utramque per 5. circiter gradus
 excurrit. Observaturi g. Lunam, in quo situ sit appari-
 tura, nôsse debebant. (u) Conf. Cod. *Rosch hasschana*
 cap. 2. §. 6. Per *Schemata* verò in tabula quadam delineata
 testes informabantur, ut patet è l. c. §. 8. (x) Falcata Luna
 cornuum gerit speciem, פגימתי, ejus incisionem Hebræis
 dictam. Horum verò cornuum fastigia quamvis in ean-
dem

קרניה נוסתין וכשיבאו
 העדים להעיד בודקין אותן
 כיצד ראיתם אותה בצפון
 או בדרום להיכן היו
 קרניה נוסות כמה היתה
 גבוהה בראית עיניכם וכמה
 היתה רחבה אם נמצאו
 דבריהם מכוונים למה שנודע
 בחשבון מקבלין אותן ואם
 לא נמצאו דבריהם מכוונים
 אין מקבלין אותן:

ה אמרו העדים ראינוהו
 במים או בעבים בעששית
 או שראו מקצתו ברקיע או
 מקצתו בעבים או במים

vel quòd observârint aliquam (solùm) partem Lunæ in ex-
 panso, aut partem ejus per nubes, vel viderint in aqua, aut
 per

adveniebant testes, ut testi-
 monium ferrent, explora-
 bant istos: Quomodo illam
 observâstis, in Australi an Bo-
 reali situ? quò inclinabant e-
 jus cornua? quanta videbatur
 vobis optica ejus altitudo ^y?
 quæ latitudo ^z? Si deprehen-
 debantur testium assertiones
 calculo suo consonæ, habe-
 bant illas ratas; sin dissonæ,
 irritas.

§. 5. Si asserunt testes:
 Vidimus Lunæ (*imaginem*)
 in aqua (*relucentem*), aut per
 nubes ^a, aut per vitrum ^b;

dem à Sole averfam plagam ordinariâ lege diffectantur,
 (Codic. Rosch bassch. fol. 23. b.); restat nihilominus a-
 liqua declinatorum cornuum varietas, quâ, juxta ac Lu-
 na ab Eccliptica in Austrum vel Boream divergit; Sol ve-
 rò eundem in Eccliptica cursum servat: necessariò cornuum
 apices nunc deorsum, nunc sursum, q. e. in Boream ac Au-
 strum declinant. (y) Quot staturas humanas supra Hori-
 zontem alta fit, ducto è Zenith observatoris per Lunam ar-
 cu, mensurata. (z) Distantia ab Eccliptica, arcu è polo Eccli-
 pticæ per Lunam ad Ecclipticam ducto, mensuranda. (a)
 Tenuiores ipsam Lunæ faciem protinus haut obvelantes. (b)

Vel

או בעשיות אין זו ראיה
ואין מקדשין על ראיה
זאת אמר אחד ראיתו
גבורה בעיני כמו שתי
קומות ואמר הב' כמו
שלש קומות היה גבורה
מצטרפין אמר האחד כמו
שלש קומות והב' אמ'
כמו חמש אין מצטרפין
ומצטרף אחד מהם עם
שני שיעיד כמותו או יהיה
ביניהם קומה אחד:
ו אמרו ראינוהו בלא
כוונה וכיון שהתבוננו
בו ונתבוננו לראותו להעיד
שוב לז' ראינוהו אין
זו עדות ואין מקדשין
עליה שמא עבים נתקשרו
ונראו כלבנה וכלו והלכו
להם אמרו עדים ראינוהו
ביום השעה ועשרים

per perspicillum; pro nulla
habetur hæc observatio, ne-
que initiabant (*menssem*) ad
observationem hujusmodi. Si
alter dicat: Vidi Lunam ad
duas hominum staturas appa-
renter altam, alter tres circi-
ter altam asserat; associantur.
Si verò alter tres hominum
staturas altam dixerit Lunam,
& alter quinque; hi quidem
non junguntur: primus ta-
men horum illi alteri, associa-
tur, qui vel gemina testabatur,
vel non discrepabat ab eo, nisi
staturâ saltem unicâ.

§. 6. Dixerint (*quidam*,)
vidimus Lunam citra propo-
situm: quam advertentes, da-
tâ operâ ^c circumspicieba-
mus, ut testari liceret; verùm
illam ulteriùs haut deprehen-

dimus: nullum est hoc testimonium, nec propterea (*menssem*)
initiant: ne fortè nubes ^d conjunctæ Lunæ speciem dederint,
quæ dissipatæ sensim se illis subdixerint. Dixerint testes: Ob-
servavimus illam in vigesimo nono die matutinam in Orien-
te

Vel aliud corpus διαφανές. (c) E Codice Rosch hassch. fol.
25. a. (d) A radiis solaribus illuminatæ. Conf. quæ nota-

שחרית במזרח קודם
 שתעלה השמש וראינוהו
 ערבית בדעמב בליל
 שלשים הרי אלו נאמנים
 ומקדשין על ראייה זו
 שהרי ראוהו בזמנו אבל
 הראיה שאמרו שראוהו
 בשחרית אין נזקקין ליה
 שאין אנו אחראין לראיית
 שחרית וכידוע שהעבים
 הם שנתקשרו ונראו
 להם כלבנה וכן אם
 ראוהו בזמנו ובליל עיבורו
 ליל נראה הרי אלו
 נאמנים שאין אנו אחראין
 אליל לראיית ליל שלשים
 בלבר:

ז כיצד מקבלין עדות
 החדש כל מי שראוי להעיד
 שראה את הירח בליל
 לבד ובת דין מכניסין אותן
 כולן למקום אחד ועושין
 להן סעודות גדולות כדכתיב

te, ante ortum Solis, & in
 nocte trigesima vespertinam
 in Occidente^e; fides habetur
 illis, ac propter hanc Lunæ
 visionem initiant. Viderunt
 enim illam tempore compe-
 tente. Verum propter vi-
 sionem, quâ observarunt Lu-
 nam matutinam, non convo-
 cant Collegium. Neque
 enim satis sumus securi in vi-
 sionem matutina: cum notum
 sit, quod nubes fuerint, quæ
 coeunt, speciem mentiantur
 Lunæ. Similiter, si viderint
 Lunam definito suo tempore,
 nocte autem intercalationis
 suscipiendæ non apparuerit,
 fides habetur illis: Non enim
 obligamur, nisi ad solam ap-
 paritionem in nocte trigesi-
 ma observatam.

§. 7. Quomodo Novi-
 luniale testimonium suscipi-

unt? Quisquis ad testandum idoneus, observans Lunam, a-
 bit ad Synedrium: quod universos in locum quendam intro-

C

du-

vimus ad cap. 1. §. 6. (e) Quò spectat historia recensita
 in Cod. Roschbassch. cap. 2. §. 8. ubi Rabban Gamaliel talia re-

שיהיו העם רגילין לבני
 זוג שבני ראשון בודקין
 אותן ראשון בכדיקורת
 שאמרנו מכניסין את
 הגדול ושואלין אותו נמצאו
 דבריו מכוונים לחשבון
 מכניסין את חברו נמצאו
 דבריהם מכוונים עדותן קיימת
 ושאר כל הזוגות שואלין
 אותם ראשי דברים לא
 שצריכים להם אלא כדי
 שלה יצאו בפחי נפש
 כדי שיהיו רגילין לבני:

ח ואחר כך אחר שתתקיים
 העדות ראש בירת דין
 אומר מקודש וכל העם
 עונים אחריו מקודש מקודש
 ואין מקדשין את
 החדש אלני בשלשה

ducit, in quo parant illis lau-
 tum convivium ^f, ut asue-
 scant populares accedere. Pri-
 mum explorant illud par te-
 stium, quod primùm advenit,
 sedulâ dictorum exploratione
 factâ. Introducunt senio-
 rem, eumque interrogant.
 Cujus assertiones si calculo suo
 consonæ deprehenduntur, e-
 jus quoque socium introdu-
 cunt. Si utrique consense-
 rint, testimonium ipsorum ra-
 tum habetur. Singula quoque
 reliqua paria interrogant, sal-
 tem de summis rerum capitibus:
 non quod horum testimo-
 nio egeant; verum ne qui mœ-
 sti secedant ^g, sed asuescant
 reverti promptiùs.

§. 8. Tandem, testimonio jam confirmato, Præses Con-
 cillii pronunciat: *INITIATUS ESTO*. Cui omnis populus
 respondet: *INITIATUS EST, INITIATUS EST* ^h.
 Non initiabant Novilunium nisi in triumviratu ⁱ: Nec cal-
 cu-

ferentes in Jabne recepit. (f) E Cod. *Roschbassch*. cap. 2. §. 5.

(g) Consonum est monitum Rabban *Gamalielis* in Cod. *Roschbassch*. cap. 1. §. 6. datum R. *Akiva Lyddensi*. (h) Cod. cit. cap.

2. §. 7. (i) E Cod. *Sanhedrin*, cap. 1. §. 2. juxta sententiam

ואין מחשבין אלא בשלשה
 ואין מקדשין אלא חדש
 שנראה בזמנו ואין מקדשין
 אלא ביום ואם קדשוהו
 כלילה אינו מקודש ואפילו
 ראוהו ביר דין וכל
 ישראל ולא אמרו כד
 מקודש עד שחשכה ליל
 אחד ושליש או שנחקרו
 העדים ולא הספיקו
 בד לומר מקודש עד
 שחשכה ליל אחד ושליש
 אין מקדשין אותו ויהיה
 החדש מעובר ולא יהיה
 ראש חדש אלא יום
 אחד ושליש אף על
 פי שנראית כליל שלשים
 שאין הראיה קובעת

culum ducebant, nisi in tri-
 umviratu. Neque initiabant,
 nisi Novilunium suo observa-
 tum tempore ^k. Nec initia-
 bant, nisi interdium ^l: Et si no-
 ctu initiaverint, pro initiato
 neutiquam habebatur. Etiam-
 si adverterint Lunam Syne-
 drium ac Israëlitæ omnes ^m,
 si non pronunciarint senato-
 res *INITIATUS ESTO*,
 priusquam nox trigesima pri-
 ma irruat; aut, si exploratis te-
 stibus, spatium non concedi-
 tur Synedrio, solenniter pro-
 clamare illud *INITIATUS
 ESTO*, donec irruit nox tri-
 gesima prima; plane non con-
 secrant eum, sed provenit

mensis intercalaris, auspicio mensis a XXXI. die sumto: et-
 iam si in XXX. nocte apparuerit. Neque enim visio, verum

C 2

Syne-

R. Meir. Nullum enim Synedrium triumviratu minus e-
 rat. Ut scilicet sit inter eos sententia præponderans, si contingat,
 iudices de jure dissentire, ut docet R. Maimon. in *Hilcoth San-
 bedrin*, cap. i. §. 4. (k) Iuxta sententiam R. Elieseris b. Za-
 dok. Dissensum vide in *Cod. Rosch bassch.* cap. 2. §. 7. (l)
 Conf. *Cod. Rosch basschana*, fol. 25. seqv. *Cod. Sanbedrin*, fol. ii,
 b. l. 32. seq. (m) E *Codic. Rosch basschana*, cap. 3. §. 1.
 (n) Non

אלה בית דין שאמרו
 מקודש הם ושקובעין;
 ט ראוהו בית דין
 עצמן בסוף יום תשעה
 ועשרים אם עדין לל
 יציא כוכב ליל שלשים
 בית דין אומרים מקודש
 שעדין יום הוא ואם
 ראוהו בליל שלשים
 אחר שיצאו שני כוכבים
 למחר משיכון שני דיינין
 אצל אחר מהם ויעידו
 השנים בפני השלשה
 ויקדשוהו הג':
 י בית דין שקדשו את
 החדש בין שוגגין בין
 מוטעין בין אנוסין הרי זה
 מקודש וחייבין הכל לתקן
 המועדות על היום
 שקדשו בו אף על פי שזה

Synedrium promulgans *טו*
INITIATUS ESTO, men-
 ses determinat.

§. 9. Quod si Synedrii Affes-
 sores ipsi Lunam observave-
 rint sub finē diei XXIX; liqui-
 dem nulla tunc prodierit stel-
 la noctis trigesimæ, pronun-
 ciat Synedrium (*solemne illud*)
INITIATUS ESTO. Hu-
 cusque enim dies porrigiturⁿ.
 Quod si viderint eam nocte
 trigesimâ, postquam duæ jam
 stellæ prodierint; crastinò die
 duos jubent confidere Iudi-
 ces^o, cum quodam ex illis^p;
 ut duo (*reliqui*) testentur co-
 ram his tribus, qui tres No-
 vilunium initiant.

§. 10. Si quidem Affesso-
 res Synedrii vel ipsi aberran-
 tes, vel in errorem abducti, vel coacti initiaverint; manet men-
 sis intercalatus: ac omnes obligantur, ut ordinent quæcunque
 festa secundum diem, in quo consecrârunt. Quamvis hic vel il-
 le

(n) Non n. sola Luna, sed tres demum visæ stellæ noctem
 plenariam inducunt. R. Obadias ad Cod. *Schabbath*, cap. 2. §.
 7. R. *Iom toph* ad *Rosch hassch*. c. 3. §. 1. Quando duæ solùm
 stellæ apparent, dubii sunt, vesperam an noctem istud tem-
 pus dicant. ll. cc. (o) Lege id ipsum paulò fusius in Cod.
Rosch hasschana, cap. 3. §. 1. (p) Qui Lunam observârunt,

(q) Conf.

יודע שטען חייב לסמוך
עליהם שאין הדבר
מסור אלא להם ומי שצוה
לשמור המועדות הוזהר
צוה לסמוך עליהם
שנאמר אשר תקראו אתם
וכו' :

le sciat, quod errarint; obli-
gatur tamen acquiescere illis:
liquidem soli Synedrio nego-
cium hoc est commissum: &
qui præcipit, ut serventur fe-
sta statuta, idem etiam iussit,
ut illis acquiescant. S. S. E.
*Levit. XXIII. v. 37. Quæ
promulgaveritis vos, &c.*

פרק שלישי

CAPVT III.

א עדים שראו את
החדש אם היה בנייהם
ובין מקום שיש בו נג
מהלך לילה ויום, א
בחורטן והולכים ומעדין
ואם היה בנייהן יתר
על כן לא ילכו שאין
עדות אחר יום שלשים
מועלת שכבר נתעבר
החדש:

§. 1 Qui testes Lunam
observantes, à loco, ubi fedet
Synedrium, solùm itinere
diurno - nocturno^q, aut bre-
viori distant, abeant, ut fe-
rant testimonium. Qui lon-
gius hoc distiti sunt, non
abeunt: quippe quorum te-
stimonium post trigesimum
diem nihil proficit, cum men-
sis jam sit intercalatus.

ב עדים שראו את
החדש הרי אלו הולכין

§. 2. Testes, qui Lunam
observârunt, ad Synedrium
abeunt, ad deponendum testi-
mo^o

(q) Conf. Codic: cit, fol, 22,

לבירת דין להעיר ואפילו
 הורה שבת שנאמר אשר
 תקראו אותם במועדם
 וכל מקום שנאמר מועד
 דוחה את השבת
 לפיכך אין מחללים אלא
 על ראש חדש ניסן ועל
 ראש חדש תשרי בלבד
 מפני תקנת המועדות
 ובזמן שבירת המקדש
 קיים מחללין על
 כולן מפני קרבן מוסף
 שבכל ראש חדש וחדש
 שהו' דוחה את
 השבת:
 ג כשם שמחללין
 העדים שראו את
 החדש את השבת כן

monium, utat fuerit Sabba-
 tum^r; S.S.E. Lev. XXIII. 4. *Quæ*
promulgabitur in tempore ipsis
constituito. Ubicumque enim
 tempus fixum innuitur,
 Sabbatum depellit. Propterea
 (*hodie*) non profanant (*Sab-*
batum), nisi ad auspiciū
 mensis Nisan, & auspiciū
 Tisri tantum; eò quod ex il-
 lis dependeat festorum dispo-
 sitio. Stante verò adhuc
 sanctuario, ad reliqua omnia
 Sabbatum sinunt commune
 habere^t; propter sacrificium
 superaddendum, in quovis
 Novilunio offerendum; quod
 ipsum Sabbatum pellit^u.

§. 3. Quemadmodum te-
 stes Lunam observantes Sabbatum profanant, ita profanare
 li-

(r) Cod. cit. cap. i. §. 4. (s) Universalis est hæc regula, simili-
 ter Paschati ac sacrificio jugi applicata in Cod. Pesachim, cap. 6.
 §. 1. collatò R. Obadiâ in h. l. & modo cit. Cod. Rosch hasschana,
 cap. i. §. 9. (t) Scilicet, opus quod expedire licet in vespera Sabba-
 ti, non pellit Sabbatum: quod non licet expedire, Sabbatum pellit.
 ceu docent in Codice Schabbath, cap. 19. §. 1. Cod. Pesachim,
 cap. 6. §. 2. Cod. Menachoth, cap. ii. §. 3. (u) Quo de vide R.
 Mos. Maim. Part. III. Operum, in Hilcoth Termidim Umusaph, cap. 7.

מחללין עמהן העדים
 שמזכין אותן בבית דין אם
 לא היו בירת דין
 מכירין את הרואין ואפילו
 היה זה שמודיע אותן
 לבית דין עד אחר הרי
 זה הולך עמהן ומחלל
 מספק שמע ימצא אחר
 ויצטרף עמו:
 ד היה הער שראה את
 החדש בליל השבת חולה
 מרכיבין אותו על החמור
 ואפילו במטה ואם יש

licitè possunt unâ cum ipsis illi testes socii ^x, de probitate horum, quos Synedrium haut novit, testaturi. Etiam si fuerit iste, qui declaraturus est illos Synedrio, testis unicus; abeat tamen cum illis, ac profanet (*Sabbatum*), ob dubiam ^y, utrum forte inventurus sit alterum, cui se jungat.

§. 4. Si testis, qui Novilunium in nocte Sabbati annotaverat, fuerit ægrotus ^z;

asino impositum advehunt, aut in lecto deducunt ^a. Quod si

§. 1. seqq. & Cod. *Schebuoth*, cap. 1. §. 4. (x) Citra quos priorum testimonium manet irritum. Vide supra cap. 2. §. 3. (y) Alioquin ספק seu *casus dubii*, quos nullum vitæ periculum comitatur, *Sabbatum* haut depellunt; ut docet R. Maimon. in *Hilcoth Mila*, cap. 1. §. 12. & Pirke R. Elieseris, in *Mila*, fol. 137. a. Contrà tamen qui *casus dubii cum vitæ periculo sunt conjuncti*, speciali nomine ספק נפשות dicti, citra controversiam *Sabbatum* pellere, liquet è Codice *Joma*, cap. 8. *Misch.* 6. fol. 84. Cod. *Schabbath*, fol. 109. Cod. *Avoda Sara*, fol. 21. a. lin. 31. R. Maim. *Hilcoth Schabbath* cap. 2. §. 1. *Hilcoth Temidim umusaph*, cap. 7. §. 4. R. Mos. Mikkozi, l. c. in *Precept. Negat.* LXV. & Rabbenu Jacob, in *Arba Turim*, cap. 328. seqv. (z) Cod. *Rosch hassch.* cap. 1. §. 9. (a) Quod alioquin in Sabbato erat prohibitum. Conf. Cod. *Schabbath*, cap. 10. §. 5. R. Maimon. in *Hilcoth*

להן אורב בדרך לוקחין
 העדין בידן כלי זיין
 ואם היה דרך רחוקת
 לוקחין בידם מזונות
 ואפילו ראהו גדול
 ונראה לכל לא יאמרו
 כשם שראינוהו אנחנו
 ראוהו אחרים ואין
 אנו צריכים לחלל את
 השבת אלא כל מי
 שיראה החדש ויהיה
 ראוי להעיד ויהיה בינו
 ובין המקום שקבוע בו
 בית דין לילך ויום
 או פחות מצוה עליו
 לחלל את השבת ולילך
 ולהעיד;

ה בראשונה היו מקבלין
 עדות החדש בכל יום
 שלשים פעם אחרת
 נשתחו העדים מלבוא

si in itinere insidiatores ^b fore, præsumunt testes; arma bellica ^c secum portant. Si iter sit longius, alimenta quoque secum ferunt. Etiam si nobilior aliquis Lunam observaverit, ac eadem visa sit ab omnibus; dicere tamen, non attinet: Cum nosmet Lunam notaverimus, alios quoque observasse credibile est; ut supervacaneum arbitremur, Sabbatum profanare. Verùm quisquis advertit Lunam, ad testandum habilis, quique à loco, ubi Synedrium sedem fixam habet, non nisi itinere diurno - nocturno, aut minori distat intervallo, obligatur, ut, profanato Sabbato, abeat, ad ferendum testimonium.

§. 5. ¹ Olim per integrum diem XXX. suscipiebant de visa Luna testimonium. Aliquando testes cunctabantur, ut non advenerint, nisi tempore inter

coth Schabb. cap. 18. §. 15. (b) Etenim qui iter facit, metuit sibi à latronibus, *Cod. Sota* cap. 3, in *Gemara*, f. 21. a. l. 19. (c) Quæ portare in Sabbato alioquin erat prohibitum. *R. Maim.* l. c. cap.

עד בין הערבים ונתקלקלו
 במקדש ולא ידעו מה יעשו
 אם יעשו עולה של בין הערבים
 שמא יבאו העדים ואי אפשר
 שיקריבו מוסף היום אחר
 תמיד של בין הערבים
 עמדו בירת דין והתקינו
 שלא יהיו מקבלים עדות
 החדש אלא עד המנחה
 כרי שיהא שהורת ביום
 להקריב מוספין ותמיד של
 בין הערבים ונסכיהם:
 ו ואם הגיע מנחה
 ולא באו עדים עושין
 תמיד של בין הערבים
 ואם באו עדים מן המנחה

ter duas vesperas ^d dicto.
 Confundebantur propterea
 in sanctuario, nescii, quid a-
 gerent: num sacrificarent ho-
 locaustum jüge, inter duas
 vesperas offerendum, ne for-
 tē supervenirent testes, & fie-
 ri non posset, ut offerant, ob
 diem Novilunii, superadden-
 dum diurnum, post jüge ve-
 spertinum. Surgentes itaque
 decreverunt Synedrii Asses-
 sores, ne susciperent posthac
 testimonium Noviluniale ul-
 tra tempus precum pomeri-
 dianarum ^e: ut spatium diei
 supersit, quo offerri possint su-

peraddenda, unâ cum jugi vespertino, eorumque libaminibus.

§. 6. Quando advenerat tempus Minchæ, nec ha-
 ctenus accesserant testes; offerebant sacrificium vespertinum
 jüge. Quod si advenerint testes post Minchæ tempus, aut

D

se-

cap. 17. §. 1. (d) Tempus duarum vesperarum inchoant, post
 horam diei sextam, atque dimidiam Judaicam, primâ no-
 strâ imminente; quâ, Sole ad occasum inclinante, umbra
 incipit crescere, in Codic. *Pesachim*, cap. 5. §. 1. Vide etiam
 R. *Maim. H. Temidim umusaph*, cap. 1. §. 3. *Part. III. Operum*.
 (e) מנחה קטנה incipiebat ab hora diei nona ac di-
 midia Judæorum, nostra tertia cum dimidia: גהורלה ve-
 rò post sex diei horas cum dimidia, Vide R. *Maim. in Hil-*

ולמעלה נוהגין אותו היום
 ולמחר קדש ומקריבין מוסף
 למחר לפי של לא היו
 מקדשין אותו אחר מנחה
 משחרב בית המקדש
 התקין רבן יוחנן בן
 זכאי ובית דין שהיו
 מקבלין עדות החדש כל
 היום כולו ואפילו באו
 עדים יום שלשים בסוף
 היום סמוך לשקיעת החמה
 מקבלין עדותן ומקדשים
 יום שלשים בלבד:
 כשמעבדין בית
 דין ארת החדש מפני
 שלא באו עדים כל
 יום שלשים היו עולין
 למקום סיכן ועושין בו
 סעודה ביום אחד ושלשים
 שהיא ראש חדש ואין
 עולין לשם כלילה אלא

scendebant in locum quendam paratum ^h, in quo epulas
 libant die trigesimo primo, qui primus est mensis. Non

au-

seriùs, ducebant diem istum
 sanctum & crastinum ^f, of-
 ferebantque superaddendum
 in die sequenti; siquidem post
 Mincham illum haut conse-
 crant. Ex quo Sanctuarium
 est desolatum, ordinavit Rab-
 ban *Iocanan b. Saccai*, ac sui
 temporis Synedrium, ut per
 integrum diem ^g testimo-
 nium susciperent. Etiam si
 advenerint testes in die trige-
 simo circa diei finem, proxi-
 mè ad occasum Solis; ratum
 (*tamen*) habuerunt testimo-
 nium ipsorum, solum diem
 trigesimum sanctum pronun-
 ciantes.

§. 7. Senatores mensem
 intercalaturi, propterea quod
 testes per integrum diem tri-
 gesimum non accesserunt, a-

coth Tephilla, cap. 3. §. 4. coll. *Commentario* in Cod. *Berachoth*,
 cap. 4. §. 1. è *Gemara* l. c. fol. 26. b. l. 30. seqq. (f) Hunc,
 quòd observata erat Luna; crastinum, quippe quo offereba-
 tur sacrificium. (g) Sacrificio enim jugi cessante, nulla perti-
 mescenda amplius erat confusio. (h) Cum *Luca* è cap. XII.

בנשף קודם עלות השמש
ואין עולין לסעודה זו
פחות מעשרה ואין עולין
לה אלא בפרת דגן
וקטניות ואוכלין בערת
הסעודה וזו היא סעודת מצות
של עבור החדש האמורה
בכר מקום:

ח בראשונה כשהיו בית
דין מקדשין ארץ החדש
היו משיאין משואות בראשי
ההרים כדי שידעו הרחוקים

autem adscendunt illuc nocte, sed sub crepusculum, antequam Sol oriatur: nec ad eunt convivium illud pauciores decem, & quidem solo pane frumentaceo ac legumineo instructi, quem comedunt statuto convivii tempore. Et hoc est convivium illud in intercalatione Novilunii mandatum, de quo passim dicitur.

§. 8. Olim, cum Syne-
drium Novilunium initiabat, excitabant flammamⁱ in
montium summitatibus, ut scirent^k longius diffi-
ti^l.

12. diceres ἀνώγειον ἐσπρωμένον. (i) In quo sensu נשף occurrit II. Sam. V. 21. Conf. Iud. XX. 38. 40. Ier. VI. 1. Ezech. XVII. 9. (k) E. Cod. Rosch hasschana, cap. 2. §. 2. Ibidem §. 3. pergunt: *Quomodo flammam excitarunt? Adducebant vectes cedreos oblongos, calamos, ligna oleosa, ac stupam lini. Quibus fune ligatis, in montis cacumen (aliquis) adscendebat, ignem materie huic injiciens: quam ducebat, reducebatque, sursum deorsumque movebat, donec advertibat, quod socius paria agat in monte secundo. Ita in monte tertio, ac reliquis. Ordinem montium, in quibus flamma excitabatur, docent l. c. §. 4. Undenam, inquiunt, inchoarunt excitare flammam? E monte Olivarium (signum dederunt) ei, qui in (monte) Sarteba, hinc (monti) Geruphina. Ex hoc (monti) Chavarar. Ex isto, (monti) Beth-biltin. Qui in hoc monte, inde non descendit; sed duxit, reduxitque, sursum deorsumque movit; usque dum tota turba capiti-*

משקלקלו הכותיים שהיו
 משואין משואות כרי
 להטעות את העם
 התקינו שיהו שלוחים
 יוצאין ומודיעין לרבים
 ושלוחין אלו אינן מחללין
 לאלה את יום טוב
 ולא את יום הכפורים
 ואין צריך לומר שבת
 שאין מחללין את השבת
 לקיימו אלה לקרשו
 בלבד:

ט על ששה חדשים
 היו שלוחיה יוצאין על
 ניסן מפני הפסח ועל
 אב מפני התענית ועל

hoc celebrandum). Circa Abh, propter jejunium P. Circa

E-

ti^l. Ex quo Cuttai defraudârunt, flammam^m excitantes, ut in errorem abducerent populum; ordinaverunt, ut (*postbac*) nuncii egredtentur, plurimis indicaturi. Hi verò nuncii nequeunt diem feriatum profanum habere, nec expiationis festum, nedum Sabbatum: quippe quod solum profanant ad initiandum mensem, non item^a confirmandum.

§. 9. Circa sex Neome-nias nuncii decurrunt °. Circa (*Novilunium*) Nisan, propter festum Paschatos (*in mense*

captiva coràm pyram hanc ignis adverteret. (l) Isti præsertim, qui captivitate detinebantur ll. cc. (m) In die scilicet trigesimo mensis, quem Synedrium pronuntiabat Embolismicum. (n) Cod. *Rosch hassch.* cap. i. §. 4. fol. 21. b. Rationem hujus afferunt è voce תקראו *promulgabitis.* (*Lev. XXIII. 37.*) Scilicet ob *promulgationem* quidem *profanationem Sabbati* dicunt esse *permissam*, non autem ob *promulgati confirmationem*. (o) Cod. *Rosch hassch.* cap. i. §. 3. (p) Præ aliis solenne Iudæis: quod *in isto die mala eveniunt plura, quam in aliis diebus jejuniorum*, ceu notat R. *Obadiah* ad l. c. Referuntur illa Codic. *Taanib*, in çap. 4. §. 6. ac

Ge-

אלול מפני ראש השנה
 כרי שישבו מצפין ביום
 שלשים לאלול אם
 נודע להם שקדשו בירת
 דין יום שלשים נוהגין
 אותו היום קדש בלבד
 ואם לא נודע להם
 נוהגים יום שלשים
 קדש ויום אחר ושלשים
 קדש עד שיבואו להם
 שלוחי תשרי ועל תשרי

Elul, propter anni auspiciū:
 ut (*auspicio ejus cognito*) confi-
 deant, expectantes diem men-
 sis Elul trigessimū. Si enim
 innotescit illis, quem diem
 Synedrium initiarit, hunc so-
 lum sanctum ducunt: Si non
 innotuerit illis, transigunt tam
 XXX. quàm XXXI. sanctos⁹;
 usque dum supervenerint illis
 testes mensis Tisri. Circa (*No-
 vilunium*) Tisri, ut festa queant

D 3

di-

*Gemará l. c. fol. 29. a. verbis: Quinque res infausta evenere
 patribus nostris, in die nono mensis Abb. Scilicet hoc die contra
 eos decretum est, ne ingrederentur in terram promissam: templum
 primum ac secundum eo die est desolatum: capta urbs Bitter
 (De qua plura in Cod. Gittin, fol. 57. b.): atque aratro fossa est urbs
 Hierosolyma. Quibus superaddit R. Isaac Abarbenel ad Hof. V.
 v. 7. f. 232. col. 4. vastationem scholæ Alexandrinæ, & ipsam in-
 quisitionem Hispanicam, seu prescriptionem Iudeorum An. C.
 1492. factam, & hoc ipso die promulgatam. Adde Cod. Era-
 chin, fol. ii. b. Prolixè idem jejunium exponunt R.
 Mos. Maim. in Hilcoth Taanijoth, cap. 5. integrò, Rabbenu
 Jacob in Arba Turim, cap. 550. seqq. (q) Diem enim tri-
 gesimum, in quo festum novi anni celebratur, numerare
 nequit, qui nescit, quando incipiat numerare primum.
 Si enim præcedens mensis intercalatus seu plenus fuerit;
 pro cavo illum reputantes, annum novum ritè celebrarent
 die XXXI, errorem initii anticipati compensantes mora.*

(r) Quo

מפני תקנת המועדות
 ועל כסליו מפני חנוכה
 ועל אדר מפני הפורים
 ובזמן שבית המקדש
 קיים יוצאין אף על איור
 מפני פסח קטן:
 ושלוחי ניסן ושלוחי
 תשרי אין יוצאין אל
 ביום רח אחר שתעלה
 השמש עד שישמעו מפי
 בירת דין מקודש ואם
 קדשו בירת דין בסוף
 יום ט' ועשרים כמו
 שאמרנו ושמעו מפי בית
 דין מקודש יוצאין מבערב
 ושלוחי שאר השאר

disponi. Circa Casleu, propter
 festum Encoeniorum ^r. Cir-
 ca Adar, ob festum Purim ^s,
 Stante Templo, egredie-
 bantur quoque circa mensem
 Ijar, propter Pascha minus ^t.

§. 10. Nuncii propter No-
 vilunia Nisan ac Tisri non e-
 grediuntur, nisi in ipso die ^u
 Novilunii, post ortum Solis,
 quando audiverunt Syne-
 drium pronuncians illud, *INI-*
TIATVS ESTO. Si in
 fine diei XXIX Novilunium
 constituerit Synedrium, sicut
 diximus, audiverintque pro-
 nuncians: *INITIATVS*

ESTO; sub ipsam vesperam egrediuntur. Circa reliqua
 No-

(r) Quo de vide 1. *Macc.* V. 59. R. *Mosen Maim. Part. I.*
Operum, in *Hilcoth Megilla Vachanucha*, cap. 3. §. 1. seqq.
Iohan. X. 22. dicitur ἐγκαίνια ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις. (s) *Esth.* IX. 21. de-
 scriptum. Confer. R. *Maim. Hilcoth Megilla*, cap. II. §. 13. sqq. &
Cod. Megilla, c. i. §. 4. (t) Minus est, quod solum unico die fe-
 riato constat, in ordine secundum, ac in XV nocte mensis fe-
 rentis comedendum. Confer. *Cod. Pesachim*, cap. 9. §. 1. & 3.
 R. *Maim. Hilcoth Korban Pesach*, cap. 5. R. *Aaron. b. Elijah*
Injan Pesach M. S. cap. 7. (u) Commentator hoc absolu-
 tē ac solum de Novilunio Nisan intelligit. Cum enim
 primus dies mensis Tisri, primus quippe novi anni, sit fe-
 ria-

חדשים יש להם לצאת
 מבערב אחר שנראה הירח
 אף על פי שעדין לא
 קדשו בירת דין את החדש
 הוא ונראה: החדש
 יצאו שהרי למחר בודאי
 מקדשין אותו בית דין:
 יא כל מקום שהיו
 השלוחין מגיעין היו עושין
 את המועדות יום טוב
 אחר ככתוב בתורה
 ובמקומות הרחוקים שאין
 השלוחין מגיעין אליהם
 היו עושין שני ימים מפני
 הספק לפי שאינם יודעין
 יום שקבעו בו ובית דין
 את החדש אי זה יום הוא:

bium, cum nesciant diem, quo constituerint Senatores No-
 vilunium, ecquis ille sit.

Novilunia de sex memora-
 tis sub vesperam * nuncii
 egrediuntur, postquam Luna
 est visa; etiamsi hactenus Sy-
 nedrium mensem nondum
 initiarit. Postquam apparuit
 Novilunium, egrediuntur;
 certi, quod castino die illud
 Synedrii Assessores indubita-
 to sint consecraturi.

§. II. Quocunque loco-
 rum nuncii pertingunt, uni-
 co solum die festa statuta ce-
 lebrant: eodem prorsus mo-
 do, quo lege cautum est. In
 locis vero dissitis, quò non
 pertingunt Nuncii, duos dies
 habent festos: propter du-
 bium, cum nesciant diem, quo constituerint Senatores No-
 vilunium, ecquis ille sit.

§. 12. Sunt

riatus, iter dictum suscipi haut poterat. Dixeri igitur, egres-
 sos quidem esse nuncios, solum verò ad terminum, quem
 emetiri licebat, procesfisse, reliquum intervallum diebus
 sequentibus emensi. Conf. Cod. *Rosch hassch.* cap. 1. §. 4.
 & R. *Iom tobb* ad l. c. Adde R. *Maimon.* infra §. 12. (x)
 Præsumitur scilicet, positis omnibus circumstantiis Syne-
 drium mensem initiaturum fore. In Nisan verò ac Tisri
 mensibus non solum præsumtionem admittunt; porro e-
 videntius testimonium urgentes. Siquidem ex horum
 cognitione festorum accurata dispositio dependet.

(y) Quod

יב יש מקומור שהיו
 מגיעין אליהם שלוחי
 ניסן וליל היו מגיעין
 להן שלוחי תשרי ומן
 הדין הורה שיעשו פסח
 יום אחד שהרי הגיעו
 להן שלוחין וידעו באי
 זה יום נקבע ראש חדש
 ויעשו יום טוב של
 חג הסוכות שני ימים
 שהרי ליל הגיעו אליהם
 השלוחין וכדי שלא לחלוק
 במועדו התקינו חכמים
 שכל מקום שאין שלוחי
 תשרי מגיעין שם עושין
 שני ימים אפילו יום טוב
 של עצרת:

יג וכמה בין שלוחי
 ניסן לשלוחי תשרי שני
 ימים ששלוחי תשרי אונן
 מהלכין באחד בתשרי מפני
 שהו' יום טוב ולי'
 בעשירי בו מפני שהו'
 יום כפורים:

Duo dies. Nuncii quippe mensis Tisri non proficiscuntur in die primo Tisri, cum festus sit: neque in decimo, qui audit festum expiationis.

§. 12. Sunt quædam loca, ad quæ pertingunt nuncii mensis Nisan; quamvis non perveniant ad eadem ob(mensem) Tisri emissi. Unde justum est, ut eodem die omnes Pascha celebrent: pervenerunt enim ad eos nuncii, & nôrunt, in quô die fixum sit Novilunium. In festo autem Tabernaculorum duos celebrant dies festos (*initiales*); cum nuncii ad eos non perveniant. Ne igitur in festis dissentiant; ordinârunt sapientes nostri, ut quocunque locorum nuncii de(mense) Tisri non pertingunt, duos habeant dies feriatos, etiam pro celebranda ultima festi ejusdem feria.

§. 13. Quantum intercedit discriminis inter Nuncios ob mensem Nisan emissos, & eos qui ob Tisri ablegantur?

יד אין השלוחין צריכין
 להיותן שנים אלא
 אפילו אחד נאמן ולא
 שליח בלבד אלא אפילו
 תגר משאר העם שבא
 בדרכו ואמר אני שמעתי
 מפי בית דין שקדשו את
 החדש ביום פלוני נאמן
 ומתקנין את המועדות
 על פיו שדבר זה דבר
 העשוי להגלות הוא ועד
 אחר כשר נאמן עליו:
 טו בית דין שישבו כל
 יום שלשים ולא באו
 עדים והשכימו בנשף
 ועברו את החדש כמו
 שביארנו בפרק זה ואחר
 ד' או ה' ימים באו
 עדים רחוקים והעידו
 שראו את החדש בזמנו
 שהיה ליל שלשי'
 ואפילו באו בסוף החדש
 מאימין עליהן איום
 גדול ומטרופין אותם
 בשאלות ומטריחין עליהן

§. 14. Haut de necessita-
 te est, ut duo sint nuncii; sed,
 etiamsi unicus fuerit, ipsi ha-
 betur fides. Quin non nun-
 cio solum, sed & mercatori,
 qui de reliquo populo, suum
 persequitur iter, ac asserit: E-
 go audivi ex ore Senatorum,
 quod posuerint Novilunium
 in diem N. plena habetur i-
 psi fides, & disponunt festa ad
 ipsius divulgatum. Recen-
 suit enim rem hâc fine per-
 actam, ut divulgaretur (*un-
 dique*). Tam ipse, quàm te-
 stis solitarius est legitimus, ut
 habeamus ipsi fidem.

§. 15. Sederint Senatores
 per integrum diem XXX, qui,
 nullis accedentibus testibus,
 sub ipsum crepusculum ma-
 tutinum surgentes, mensem
 pronunciarint intercalarem,
 sicut in hoc ipso capite expo-
 suimus: Accesserint verò post
 quatuor aut quinque dies te-

stes longinqui, perhibentes, Lunam novam à se visam sta-
 to tempore, quod est noctis trigesimæ: etiamsi sub finem
 mensis demum advenerint, magnoperè illos terrere stu-

E dent y,

בבדיקות ומדקדקין בעדותם
 ומשתדלין בירת דין
 שלה יקדשו חדש זה
 הואיל ויצא שמו
 מעובר:

יו ואם עמדו העדים
 בעדותן ונמצאת מכוונה
 והרי העדים אנשים
 ידועין ונבונים ונחקרת
 העדות כראוי מקדשין
 אותו וחוזרין ומונין לאותו
 החדש מיום שלשים
 הואיל ונראה הירח
 בלילו:

dent y, quæstionibus exagi-
 tant, explorationibus defati-
 gant, ac accuratè eorum te-
 stimonium inquirendo ope-
 ram navant Senatores, ne hoc
 mensis initium^a consecrare^z
 cogerentur, qui jam interca-
 calati nomine erat divulgatus.

§. 16. Quando testes in
 testimonio suo perseverant,
 ipsumque ratum deprehendi-
 tur; præterea quoque testes
 noti ac periti fuerint; testi-
 monio sufficienter explora-
 to, mensem^b consecrant, ac,

mutato calculo supputant hunc mensem à die (*præceden-
 tis*) XXX; utpote in cujus nocte Luna apparuerat.

§. 17. Quod

(y) Quod & in quorumvis aliorum examine commendant
 in Cod. *Sanbedr.* cap. 3. §. 6. Adde R. *Mos. b. Maim. Hilcoth
 Eduth*, cap. 17. (z) Non equidem solenni initiatione, vi
 Cod. *Rosch hassch.* cap. 2. §. 7. Adde R. *Mos. b. Maim.* supra
 cap. 2. §. 8. Habebant verò diem XXX. hujus mensis
 primum ab eodemque dies supputabant, haut secus, ac si in
 ipso hoc die solennis initiatio obtinuisset. Adde tamen c. h.
 §. 1. (a) Scilicet ab his testibus postliminiò demum alla-
 tum: nimirum diem, quem dixerunt præcedentis mensis
 trigessimum: cujus intuitu, dictus ille jam fuerat interca-
 latus. Vid. supr. cap. 1. §. 4. (b) Diem scilicet à testi-
 bus

יו ואם הוצרכו בית
 דין להניח חדש זה
 מעובר כשהיה קודם
 שיבאו העדים אלו מניחין
 וזה הוזה שאמרו מעברין
 את החדש לצורך ויש
 מן החכמים הגדולים
 מי שחולק בדבר זה
 ואומר לעולם אין מעברין
 את החדש לצורך הואיל
 ובאו עדים מקדשין ואין
 מאיימין עליהן:

וכן יראה לי שאין
 מחלוקת החכמין בדבר
 זה אלא בשאר החדשים
 חוץ מן ניסן ותשרי או בעידי
 ניסן ותשרי שבאו אחר
 שעברו הרגלים שכבר
 נעשה מה שנעשה

ועבר זמן הקרבנות וזמן
 in reliquis, præter Nisan ac Tisri, Noviluniis; ac forte, quando
 testes mensium Nisan & Tisri post festa demum accesserunt, fa-
 ctum^d infectum nequit fieri, suntque & sacrificiorum &

E 2

fe-

bus designatum. (c) Suppleturi die intercalato residuas
 in quibusvis Noviluniis horas, ac minuta. (d) Sacrificium
 enim superaddendum jam erat oblatum, nec aliquod festum
 certo præcisè termino alligatum in eodem mense supere-
 rat, quale in laudatis mensibus Nisan & Tisri celebrandum
 esse

המועדות אבל אם
 באו העדים בניסן ותשרי
 קודם חצי החדש מקבלין
 עדותן ואין מאיימין עליהן
 כלל שאין מאיימין על
 עדים שהעידו על החדש
 שראוהו בזמנו כדי לעברו:
 יש אבל מאיימין על
 עדים שנתקלקלה עדותן
 והרי הדבר נוטה וגנאי
 שלהם תתקיים העדות
 ויתעבר החדש מאיימין
 עליהן כדי שתתקיים
 העדות ויתקיים החדש
 בזמנו וכן אם באו עדים
 להזים את העדים
 שראוהו בזמנו קודם
 שקדשוהו בירת דין הרי
 אלו מאיימין על המזימין
 עד שלא תתקיים החזמה
 ויתקדש החדש בזמנו:

festorum termini præterlappi.
 Si verò advenerint testes in
 Nisan & Tifri, ante dimidium
 mensis exactum; testimonium
 eorum suscipiant, nec terrent
 eos penitus. Non enim ter-
 rorem testibus injiciunt, qui
 testantur de Novilunio ab i-
 psis viso in tempore consue-
 to, ut intercalare eum pos-
 sint.

§. 19. Verùm injiciunt
 testibus terrorem, quorum te-
 stimonium est lubricum. Tunc
 enim negocium vacillat, &
 ignominiosum est, non ha-
 bere testimonium stabile, sed
 intercalandum esse mensem.
 Movent igitur terrorem, ut
 testimonium ratum appareat,
 ac Novilunium suo constitua-
 tur tempore. Similiter si ad-

venerint testes, qui dolosos afferant priores de visa tempore suo
 novâ Lunâ testatos, antequam Synedrium mensem initiaverat;
 tunc terrorem incutiunt Senatores de fraude accusantibus, ne
 subsistat eorum injecta suspicio, sed initietur Novilunium stato
 sibi tempore.

CAP.

esse novimus. Quorum autem festorum terminus deter-
 mi-

פרק רביעי

CAPVT IV.

א שנה מעוברת
 היא שנה שמוסיפין
 בה חדש ואין מוסיפין
 לעולם אלא אדר ועושין
 אותה שנה ב' אדרין
 אדר ראשון ואדר שני
 ומפני מה מוסיפין חדש
 זה מפני זמן האביב
 כדי שיהא הפסח באותו
 זמן שנאמר שמור את
 חדש האביב שיהיה חדש זה
 בזמן האביב ולולי הוספת
 החדש הזה הפסח בא
 פעמים בימורת החמה
 ופעמים בימות הגשמים:
 ב על שלשה סימנין
 מעברין את השנה על
 התקופה ועל האביב

§. 1. Annus intercalaris^e est annus, cui mensem adje-
 cerunt. Nunquam autem
 (*alium mensem*) adjiciunt
 præterquam Adar, ac annum
 hunc constituunt duorum A-
 darim, primi ac secundi. At
 quare interponunt hunc men-
 sem? propter tempus spicæ,
 ut Pascha existat isto tempo-
 re; S. S. E. *Deut. XVI. v. 1.*
Custodi mensem Abib (spicæ),
 ut scilicet constituatur hic
 mensis tempore spicarum^f.
 Nisi enim adjeceris hunc
 mensem (*Adar*), Pascha quan-
 doque in dies æstu calentes,
 quandoque in dies imbribus
 madidos incideret.

§. 2. Tria signa^g respiciunt, annum intercalatum pro-
 nunciaturi: Solis revolutionem, spicam, ac fructus arborum.

E 3

Quo-

minatus est, illa hâc ratione ad fixum suum tempus accura-
 tius possunt reduci. (e) Prægnans dicitur, *ob tredecim menses,*
quibus est imprægnatus, ceu mulier foetu gravida, ut loquitur *Com-*
mentator ad h. l. (f) *Cod. Sanbedr. fol. 12. b. l. 25.* Adde
R. Mosen Mikkozi in Præcept. Affirm. XLVI. & XLVII. R. Ia-
cob in Arba Turim, cap. 427. & 428. (g) *Cod. Sanbedrin,*
 fol.

ועל פירוק האילן
 כיצד בית דין מחשבין
 ויודעין אם תהיה תקופת
 ניסן כששנה עשר בניסן
 או אחר זמן זה
 מעברין אותה השנה
 ויעשו אותו ניסן אחר
 שני כדי שיהיה הפסח
 בזמן האביב ועל סימן
 זה סומכין ומעברין
 ואין חוששין לסימן
 אחר:

ג וכן אם ראו בו
 שעדיין לא הגיע האביב
 אלף עדיון אפל הוא
 ולף צמחו פורור
 האילן שדרכן לצמח בזמן
 הפסח סומכין על שני
 סימנין אלו ומעברין את
 השנה ואף על פי שהתקופת
 קודם לשנה עשר
 בניסן הרי הן מעברין
 כדי שיהיה האביב מצוי
 להקריב ממנו עומר

Quomodo? supputant Senatores, & dignoscunt, si in decimo sexto die mensis Nisan revolutio Solis sit finita, aut post tempus illud; tunc intercalarem faciunt annum hunc, pronunciantes mensem Nisan Adar secundum; ut tempore Abib (h.e. *spica*) Pascha comedatur. Quod fundamentum sufficit, ut intercalare possint, ad aliud signum non attendentes.

§. 3. Similiter, si advertat Synedrium, hactenus spicarum tempus nondum appropinquasse, sed adhuc serotinam esse segetem, nec arborum fructus prodiisse, qui solent alioquin tempore Paschatos progerminare; hoc duplex fundamentum respicientes, annum reddunt Embolismicum. Etiam si Solis revolutio ante XVI. mensis

Nisan sit terminata; nihilominus intercalant, ut spica existat, de qua offerri queat manipulus ^h, in XVI. mensis Nisan agi-

fol. II. b. l. 18. seqq. (h) Vt & sanctificentur reliquæ per ter-

התנופה בששה עשר בניסן
 וכדי שהיו הפירות צומחין
 כדרך כל זמן האביב;
 ד ועל שלש ארצות
 היו סומכין באביב על

gitandus ⁱ, & ut fructus pro-
 germinarint pro more cujus-
 que spicarum temporis.

§. 4. In tribus ^k provin-
 ciis fundamentum ponunt A-
 ristias : in Iudæa, Peræa,

(re-

terram fruges. Ante enim haut licuit de novis fructi-
 bus comedere : quin, ne eo quidem die, quo agitabatur
 manipulus ; sicuti observamus in Codice *Rosch basschana*,
 cap. 4. §. 3. Quibus gemina occurrunt in Cod. *Succa*,
 cap. 3. §. 12. Dissentiunt in Cod. *Menachoth*, cap. 10. §.
 5. dicentes : *Simul ac manipulus adductus est, permiffum est,*
de novis fructibus comedere. Remotius disfitis, dimidio die
transacto, licitum est, & ulterius. Ex quo sanctuarium est desolatum,
constituit Rabban Iochanan b. Saccai, ut per totum diem, quo offer-
tur manipulus, abstineant. Dixit R. Iehuda: Nonne eodem die ex
lege divina quoque prohibitum censetur, S.S.E. (Lev. XXIII.
 14.) *ad hunc ipsum diem. Quare remotius disfitis in die di-*
midio, & ultra conceditur? quia nōrunt, quod Synedrimum nul-
lam moram in die hoc admittat. Unde in Cod. Rosch bassch.
 cap. 1. §. 2. *judicatus mundus in Paschate de proventu terræ,*
 h. e. *manipulo de fructibus exhibendo. Nimirum, ex eo,*
 quod dicit Scriptura (Lev. XXIII. 9.) : *Adducite mihi mani-*
pulum in Paschate, ut benedicam frugibus agrorum vestrorum.
discimus, quod in Paschate de proventu judicemur, ceu habet
 R. Obadias ad l. c. (i) Modum agitationis describit accu-
 ratè pariter ac breviter *Raschi ad Num. V. 25.* מוליך ומביא
 : *Ducit reducitq₃, sursum deorsumq₃ movet.* (k)
 E Cod. *Sanhedrin*, fol. II. b. l. 22. seqq. Easdem regio-
 nes recensent Cod. *Scheviith*, cap. 9. §. 2. ac R. Salomo ad

Ler.

ארץ יהודה ועל עבר
 הירדן ועל הגליל ואם
 הגיע האביב בשהי ארצות
 מאלו ובאחת לז' הגיע
 אין מעברין ואם הגיע
 באחת מהן ולז' הגיע
 בשתיים מעברין אם עדיון
 לז' צמחו פירות האילן
 ואלו הן הדברים שהן
 העיקר שמעברין בשבילן
 כדי שיהיו השנים שני
 החמרה:

ה ויש שם דברים
 אחרים שהיו בירת דין
 מעברין בשבילן מפני
 הצורך ואלו הן מפני
 הדרכים שאינן מהוקנין
 ואין העם יכולין
 לעלות מעברין ארצ
 השנה עד שיפסקו
 הגשמים ויתקנו הדרכים
 ומפני הגשרים שנהרסו
 ונמצאו הנהרות מפסיקין
 ומונעין את העם ומסתכנין

(*regione ultra Iordanem sita*),
 & in Galilæa. Si appareat
 spica in duabus provinciis i-
 starum, in tertia verò adhuc
 desideretur; non faciunt an-
 num intercalarem: sed, si u-
 na solum provincia tempore
 isto spicas produxerit, quæ in
 duabus reliquis adhuc desi-
 derantur; annum reddunt in-
 tercalarem: quando scilicet
 fructus arborum hæctenus
 nondum progerminârunt. Et
 hæ sunt res illæ, in quibus
 fundamentum situm est, ut
 propter eas annum faciant in-
 tercalarem, quò anni hi red-
 dantur anni Solares.

§. 5. Sunt præterea & a-
 lia¹, quæ Synedrimum in in-
 tercalatione anni respicit, in
 casu necessitatis. Cujusmo-
 di sunt viæ nondum paratæ,¹
 per quas nequit populus pro-
 ficisci: propter quas annum

intercalant, ut interea deficient imbres, ac viæ evadant aptio-
 res. Porro pontes diruti, ac aquæ intumescentes, arcent po-
 pu-

Jer. XXII. 29. (l) Recensita in Cod. Sanhedrin, fol. II. a. l. 37. seq.

(m) Cod.

בעצמן ומתוּם מעברין
 ארֶת השנה עד שיתקנו
 הגשרים ומפני הנורו
 פסחים שאברו בגשמים
 ואין להם מקום לצלות
 את פסחיהם מעברין
 את השנה עד שיבנו
 התנורים ויבשו ומפני גליות
 ישראל שנעקרו ממקומן
 ועדיין לא הגיעו
 לירושלם מעברין את
 השנה כדי שיהיה להם
 פנאי להגיע:
 ו אבר אין מעברין
 השנה לא מפני השלג
 ולא מפני הצנה ולא
 מפני גליות ישראל שעדיין
 לא נעקרו ממקומם ולא
 מפני הטומאה כגון שהיו
 רוב הקהל או רוב הכהנים
 טמאים אין מעברין את
 השנה כדי שיהיה להם
 פנאי לטהר ויעשו בטהרה

inquinataⁿ; ut ocium concedatur, intra quod se mundare
 F queant,

pulum, nisi velint mortis pe-
 riculo se exponere: unde an-
 num pronunciare tenentur
 Embolismicum; ut interea
 pontes reædificentur. Simi-
 liter intercalant annum, ut
 furni aquarum violentiâ di-
 ruti reficiantur, ac exarescant:
 ne desit locus, agnos Pascha-
 les assandi. Ad hæc propter
 captivatos ac è sede sua avul-
 sos, qui hæctenus haut sunt re-
 versi Hierosolyma, annum in-
 tercalant: ut supersit spacium,
 intra quod possint accedere.

§. 6. Neutiquam verò
 annum reddunt intercalarem,
 propter nivem^m, aut frigus:
 neque etiam, quod multi sint
 captivati, nondum tamen è
 domiciliis suis abducti. Ne-
 que propter pollutionem, v.
 g. quod maxima Sacerdotum
 pars, aut plebis cohors fit

(m) Cod. *Sanhedrin*, cap. i. fol. ii. a. l. 38. (n) Cod.
Pesachim, cap. 7. §. 6. Confer. cap. 8. §. 5. pariterque cap.
 9. §. 4. Adde Cod. *Sanhedrin*, fol. 12. b. l. 22. seqq.

(o) Cod.

אלה יעשו בטומאה
ואם עברו ארז השנה
מפני הטומאה הרי זו
מעוברת:

ז יש דברים שאין
מעברין בשבילן כלל
אבל עושין אותן סעד
לשנה שצריכה עיבור מפני
התקופה או מפני
האביב ופירות האילן ואלו
הן מפני הגדיים והטלאים
שעדיון לז נולדו או שהן
מעט ומפני הגזלות שלא
פרחו אין מעברין בשביל
אלו כדי שיהיו הגדיים
והטלאים מצויים לפסחים
והגזלות מצויים לראייה
או למי שנתחייב בקרבן
העוף אבל עושין אותן
סעד לשנה:

ח כיצד עושין אותה
סעד לשנה אומרין
שנה זו צריכה עיבור מפני

quò præstò sint agni ac hædi Paschales, pullique columbarum parati, in sacrificium apparitionis P offerendi, aut ei, qui ad oblationem Avis obligatur: faciunt tamen adminiculum pro anno (*alioquin intercalando*).

§. 8. Ecquomodo faciunt hæc talia adminiculum pro an-

queant, ac Paschà mundi celebrent. Quin festum Paschale, illis adhuc immundis, celebrant. Quod si nihilominus annum propter inquinatos intercalaverint, manet talis intercalatus.

§. 7. Sunt aliæ res, quarum intuitu annum absolute intercalare nequeunt: allegant eas^o nihilominus ceu adminiculum pro anno, vel ob Solis revolutionem, vel propter spicas, & fructus arborum, necessario intercalando. Talis generis sunt hædi ac agnelli, vel tum temporis nondum geniti, vel iusto adhuc minores: pariterque pulli columbarum, penes hæctenus destituti. Nequeunt quidem illa annum constituere Embolismicum,

(o) Codic. *Sanhedrin*, fol. II. a, lin. 39. (p) Scilicet, omnes

התקופה שמשכה או
מפני האבוב ופירור
האילן של הגיעו ועוד
שהגדלים קטנים והגזלות
רכים:

ט אין מעברין את
השנה אל במזומנין
לה כיצד יאמר ראש
בית דין הגדול
לפלוני ופלוני מן הסנהדרין
היו מזומנין למקום
פלוני שנחשב ונראה
ונדע אם שנה זו צריכה
עיבור או אינה צריכה
ואותן שהוזמנו בלבד הן
שמעברין אותה ובכמה
מעברין אותה מתחילין

anno (*intercalando*)? Di-
cunt: Annus hic necessario
intercalari debet, quia Sol re-
volutionem suam nondum
absolvit; aut propter aristas,
& fructus arborum nondum
apparentes. ADHAEC
hædi admodum parvi sunt,
pullique columbarum nimis
graciles.

§. 9. Non pronunciant
annum intercalarem, nisi per
certos ⁹, ad hoc negocium
selectos. Quomodo? Præ-
ses Synedrii maximi ait duo-
bus aliis Synedrii Assessoribus:
Estote parati ad locum hunc
vel illum, ut supputemus, ac
inquirendo dignoscamus, num annus hic requirat intercala-
tionem, an minus? Et hi selecti tantum sunt iidem, qui an-
num reddunt Embolismicum. Per quot autem hoc præ-
stant?

F 2

stant?

omnes obligati sunt ad apparitionem tribus in anno vicibus
præstandam. *Exod.* XXIII. v. 15. *Deut.* XVI. v. 16. 17.
Conf. *Cod. Chagiga*, cap. i. §. i. *R. Maim. Part. III. O-*
perum, in *Hilcoth Chagiga*, cap. i. & ii. In hac verò ap-
paritione *Holocaustum* offerendum erat de *avibus aut bestis*,
l. c. §. 2. & *R. Maim.* cap. i. §. i. 4. 9. &c. (q) E *Cod. Sanhe-*
drin, fol. 10. b. l. ult. & fol. 11. a. l. i. seqq.

(r) Ex

בשלשה דיונין מכלל
 סנהדרין גדולה מי
 שסמכו אותן אמרו שנים
 לל נשב ולל נראה
 אם צריכה עיבור אם
 לא ואחד אמר נשב
 ונברוק בטל יחוד
 במיעוטו אמרו שנים נשב
 ונראה ואחד אומר לא
 נשב מוסיפין עוד שנים
 מן המזומנין ונושאינן ונותנין
 בדבר:

י שנים אומרים צריכה
 עיבור ושלשה אומרים
 אינה צריכה בטלו שנים
 במיעוטן שלשה אומרים
 צריכה עיבור ושנים
 אומרים אינה צריכה עיבור
 מוסיפין שנים מן המזומנין

stant? Incipiunt per tres ju-
 dices ^r, è numero Senatorum
 Synedrii maximi, de legitimè
 ad hanc dignitatem promo-
 tis. Dixerint duo (*istorum*):
 non confidebimus, ut digno-
 scamus, num debeat annus hic
 intercalari, annon; tertius
 verò dixerit: omninò con-
 fidentes, hoc indagabimus:
 hic, cui unicum solum est
 suffragium, nihil efficit. Di-
 xerint duo: confidebimus,
 ut hoc investigemus; Vnus
 verò dixerit: non confide-
 bimus: porrò duos alios seli-
 gunt, qui cum illis de hoc ne-
 gocio conferant.

§. 10. Dixerint duo: po-
 stulat intercalationem; tres
 verò asserant, nulla opus esse intercalatione: nihil efficiunt
 duo, quibus pauciora sunt suffragia. (*Contrà*) dixerint tres:
 opus habet hic annus, ut intercaletur; duo verò statuunt,
 quod non sit opus: jungunt etiam his duos adhuc alios, ad hoc
 ne-

(r) Ex mente Rabban Simeonis b. Gamaliel exposita in
 Cod. Sanbedrin, cap. 1. §. 2. verbis: *Per tres ordiuntur, per
 quinque deliberant, & per septem determinant anni intercalatio-
 nem. Si verò unanimes consenserint, per tres annus intercala-
 tur.*

לה ונושאין ונותנין וגומרין
 בשבעה אם גמרו כולם
 לעבר ושלש לעבר עושין
 כמו שגמרו ואם נחלקו
 הולכים אחר הרוב בין
 לעבר בין שלש לעבר
 וצריך שיהא ראש בר
 הגדול שהווי ראש
 ישיבה של שבעים ואחד
 מכלל השבעה ואם גמרו
 בשלשה לעבר הרי זו
 מעוברת והוא שיהי
 הנשיא עמהן או שירצה
 ובעיבור השנה מתחילין

negocium selectos; ut confe-
 rant cum prioribus, & jam se-
 ptem, rem determinent. Si
 omnes unanimiter consense-
 rint, quod vel intercalandus
 sit annus, vel non sit; in quo
 singuli convenerunt, ratum
 habent. Sin dissenserint, ma-
 jora suffragia sequuntur, sive
 intercalandum velint, sive
 nolint. Necesse tamen est, ut
 Præses Synedrii maximi, qui
 caput dicitur confessus LXXI,
 in numero horum VII. com-
 prendatur. Quod si tres

primi unanimes determinaverint, annum esse intercalan-
 dum, manet intercalatus; modò Princeps inter eos fuerit,
 aut assensum^s dederit. Cæterùm annum intercalatu-
 ri, colligunt suffragia, incipientes à latere^t; mensem

F 3

ve-

tur. Adde *Gemaram* h. l. fol. 10. b. l. 25. seqq. (s) Ex-
 emplum Rabban *Gamalielis* describunt in Cod. *Edüjjotk*, cap.
 7. §. 7. Item, in Cod. *Sanhedrin*, fol. 11. fqq. (t) Ab
 altero termino confessus (ni præcisè *semicircularis*, qua-
 lem è ritu Synedriorum, in Cod. *Sanhedrin*, cap. 4. §. 3.,
 quantumvis minorum, juxta R. *Salomo* ad l. c. fortè haut va-
 nè colligeres, ad latus tamen Præsidis dispositi,) suffragia
 colligentes, ad alterum terminum pergendo, ipso judicii
 Præfide ultimùm audito. Ne scilicet inferiores in re ma-
 ximi momenti, si supremus primùm ferat suffragium, au-
 torita-

מן הצד ולקודיש החדש
מתחילין מן הגדול:

יא אין מושיבין לעיבור
השנה לא מלך ולג
כהן גדול מלך מפני
חיילותיו ומלחמותיו שמא
דעתו נוטה בשבילן לעבר
או שלג לעבר וכהן
גדול מפני הצנה שמא
לג תהיה דעתו
נוטה לעבר כדי שלג
יביל תשרי בימי הקור
והולג טובל ביום
הכפורים חמש טבילות:

יב הורה ראש ביר
דין הגדול והולג
הנקרא נשיא בדרך
רחוקה אין מעברין אותה
אלא על תנאי אם
ירצה הנשיא בא ורצה
הרי זו מעוברת לא רצה
אינה מעוברת ואין מעברין

si sub hac conditione, si Princeps sit daturus assensum ^y.
Tum, quando rediens, consensum præbeat, habetur inter-
ca-

verò initiaturi, à maxi-
mo ^u.

§. II. Nec Regem, nec
Pontificem maximum in con-
fessum, intra quem de anno
intercalari deliberant, admit-
tunt. Non Regem; ne fortè
exercitus ac bellorum ergò
in annorum intercalandorum
ratione quidpiam moliatur.
Non Pontificem maximum;
ne frigoris causâ deterreatur,
quò minus annum reddat
intercalarem: ne mensis Tis-
ri in frigidiora tempora inci-
dat, quibus ipse in die ex-
piationum quinquies lavare
debet ^x.

§. 12. Quod si præses Sy-
nedrii maximi, dictus Prin-
ceps, in itinere longiori oc-
cupetur; non aliter annum
intercalarem pronunciant, ni-

toritate ipsius moti, à veritate inquirenda deterreantur, &
coeco impetu in ejus ruant sententiam. (u) Ipso Syne-
drii Præsede. (x) Lev. XVI. 4. Conf. omninò Cod. *Ioma*,
cap. 3. §. 3. (y) Vide Cod. *Edajoth*, c. 7. §. 7. & Cod.

את השנה אלא בארץ
 יהודה שהשכינה בתוכה
 שנאמר לשכנו הדרשו
 ואם עיברוה בגליל
 מעוברת ואין מעברין אלא
 ביום ואם עברוה בלילה
 אינה מעוברת:
 יש לבית דין לחשב
 ולקבוע ולידע אי זו
 שנה תהיה מעוברת בכל
 עת שירצה אפילו לכמה
 שנים אבל אין אומרים
 שנה פלונית מעוברת אלא
 אחר ראש השנה הוא
 שאומר שנה זו מעוברת
 ודבר זה מפני הדחק
 אבל שלא בשעת הדחק

calatus: Sin minus, non ha-
 betur. Ita nuspiam interca-
 labant annum, nisi in Iu-
 dæa^z, intra quam DEVS
 gratiosam suam præsentiam,
 (seu habitationem suam) se
 constituturum promisit; S. S.
 E. Deut. XII. 5. Vbi habitat il-
 le, consulite. Quod si tamen
 in Galilæa intercalarem red-
 diderint; manet intercalatus.
 Similiter non intercalabant,
 nisi interdium^a: Et si perno-
 ctam intercalaverint, non
 censetur intercalatus.
 §. 13. Est penes Syne-
 drium, ut supputando deter-
 minet, ac dignoscat, quisnam
 ille annus intercalandus sit, in quocunque lubuerit tempo-
 re^b, etiam post annos demum plurimos. Verum nun-
 quam promulgant, Annus hic vel iste intercalaris erit; nisi
 post auspiciam anni determinati, (quo) demum dici potest: An-
 nus hic est intercalandus. Idque unice ob persecutiones ibi
 præ-

Sanhedrin, fol. II. a. l. 34. ubi exemplo Rabban Gamalielis confirmatur. (z) E Codice *Sanhedrin*, fol. II. b. l. 28. seqq. (a) Cod. cit. fol. II. b. l. 33. seqq. (b) Cod. *Sanhedrin*, f. 12. a. l. 25. seqq.

אין מודיעין שהיא מעוברת
 אלא באדר הוא שאומר
 שנה זו מעוברת וחדש
 הבא אינו ניסן אלא
 אדר שני אמרו לפני
 ראש השנה שנה זו
 שתכנס מעוברת אינה
 מעוברת באמירה זו:
 יד הגיע יום שלשים
 באדר ולא עברו עדיון
 השנה לא יעברו אותה
 כלל שאותו היום ראוי
 להיות ראש חדש ניסן
 ומשיכנס ניסן ולא עוברו
 אינן יכולין לעבר ואם
 עברוה ביום שלשים
 של אדר הרי זו מעוברת

prædominantes ^c. Quod si
 tunc nulla dominetur per-
 secutio; non significant, (*an-*
num) istum intercalarem fo-
 re, nisi in mense demum A-
 dar, (*anni ultimo*): in quo
 pronunciatur: Annus hic est
 intercalatus, ac mensis subse-
 quens non Nisan (*nuncupandus*
est), sed Adar secundus. Dixe-
 rint ante auspiciam novi anni:
 Annus novus, quem modo in-
 grediemur, intercalaris habe-
 bitur; per pronunciationem
 hanc haut evadit intercalaris.

§. 14. Advenerit dies à
 Novilunio Adar XXX, nec an-
 num hætenus intercalaverint;

deinde prorsus non possunt intercalare eundem ^d. Quia dies
 iste auspiciam mensis Nisan ^e fuisset constituendus. Quan-
 do igitur, ineunte jam mense Nisan, annum nondum in-
 tercalarem dixerunt; deinceps prorsus intercalare nequeunt.
 Quod si tamen intercalarint eum in ipsissimo die XXX. men-
 sis

(c) Cod. cit. f. 12. a. lin. 9. seqq. (d) E Codice *Bera-*
choth, cap. 1. fol. 10. b. l. 14. seqq. Cod. *Sanhedrin*, fol.
 12. b. l. 5. & 27. Add. Cod. *Edüjjoth*, cap. 7. §. 6. Cod. *Pe-*
sachim, cap. 4. §. 9. (e) Qui in anno intercalari primus
 foret Adar secundi, R. *Mos. b. Maimon.* supra, §. 2.

(f) Cod.

באו עדים אחר שעיברו
 והעידו על הירח הרי אלו
 מקרשין את החדש ביום
 שלשים ויהיה ראש חדש
 אדר שני ואלו קידשוהו
 קודם שיעברו את
 השנה שוב לז' היו
 מעברין שאין מעברין
 בניסן;
 טו אין מעברין את
 השנה בשנת רעבון
 שהכל רצום לבירת
 הגרנות לאכול ולחיות
 ואי אפשר להוסיף להן
 זמן לאסור החדש ואין
 מעברין בשביעית שיד
 הכר שולטת על הספוחין
 ולא ימצאו לקרב העומר

rant, ac vivant. Ideò non ferunt, intervallum aliquod
 temporis, quo novis fructibus abstineant, interponi.
 Neque intercalarem reddunt annum § Sabbaticum: liqui-
 dem singulorum manus prædominatur spontè natis, ut vix
 inveniant, unde manipulum, ac duos panes ^h offerant. Con-

G

sue-

(f) Cod. *Sanbedrin*, fol. 12. a. l. 1. (g) Ne interdictum
 de terra colenda prolongetur nimium: juxta *Glossam* Cod.
Sanbedrin, fol. 12. a. l. 28. (h) De quibus consule *Codic.*
Menachoth, cap. 5. §. 1. 3. cap. 8. §. 1. cap. 10. §. 2. 6. cap. 11.

§. 1. 2.

ושתוי הלחם ורגילין
 היו לעבר בערב שביעית:
 יו יראה לי שזו
 שאמרו חכמין אין מעברין
 בשנת רעבון ובשביעית
 שליל יעברו בהם מפני
 צורך הדרכים והגשרים
 וכיוצא בהם אבל אם
 היתה השנה הראויה
 להתעבר מפני התקופה
 או מפני האביב ופירוש
 האילן מעברין לעולם
 בכל זמן:
 יז כשמעברין בירת
 דין ארת השנה כותבין
 אגרות לכל המקומות
 הרחוקים ומודיעין אותן
 שעברוה ומפני מה עיברו
 ואל לשון הנשיא נכתבו
 ואומר להן יודע לכם

sueverunt autem intercala-
 rem reddere annum, Sabba-
 tico præmissum ⁱ.

§. 16. Videtur mihi, as-
 sertiones has Doctorum no-
 strorum de anno Sabbatico,
 ac annonæ caritate presso non
 intercalando, valere, ne talem
 annum, vel ob vias nondum
 factas, aut pontes (*dirutos*),
 & his similia intercalent.
 Quem verò annum vel Solis
 revolutio, vel arista, vel fru-
 ctus arborum suadent inter-
 calandum; hunc arbitror, quo-
 vis tempore esse habendum
 intercalarem.

§. 17. Quando annum
 intercalare pronunciavit Syn-
 edrium, epistolas mittunt
 in singula longius distita lo-

ca, illisque indicant, quod intercalarint, & qua de causa.
 Scribuntur autem nomine Principis, in hunc fermè teno-
 rem: Notum esto vobis, quod ego ac Collegæ mei consen-
 se-

§. 1. 2. 4. & R. Salomonem, ad Exod. XXIII. 16. & Levit. II.
 12. (i) Vt mense integro diutius agricultura vigeat,
 quæ in anno Sabbatico est prohibita, *Gloss. ad Codic.*
Sanhedrin, l. c. l. 29.

שהסכמתי אני וחברי
 והוספנו על שנה זו פק
 וכך רצו תשעה ועשרים
 יום רצו שלשים יום
 שחדש העיבור הרשות
 לבית דין להוסיפו מלא
 או חסר לאנשים הרחוקים
 שמודיעין אותם אבל
 הם לפי הראיה הם
 עושים אם מלא
 אם חסר:

serimus, qui adjecimus ad an-
 num hunc tot tantumque.
 Si voluerint, dies XXIX. ad-
 jiciunt: aut, si aliter visum
 fuerit, dies XXX. In arbi-
 trio enim Synedrii positum
 est, utrum velint mensem
 intercalatum plenum, an vero
 cavum hominibus longius dis-
 sitis, quos certiores reddunt,
 adjicere. Nihilominus ta-
 men procedunt juxta appa-

rentiam, modò plenum (*describentes*), modò cavum.

פרק המישי

CAPVT V.

א כל שאמרנו מקביעות
 ראש חדש על הראיה
 ועיבור השנה מפני הזמן
 או מפני הצורך אין
 עושין אותו אלא סנהדרין
 שבארץ ישראל או בית
 דין הסמוכים בארץ ישראל
 שנתנו להן הסנהדרין

§. 1. Quicquid diximus
 de Novilunio determinando
 juxta *Φάσεις* Lunæ, deque an-
 no ob certa tempora, aut ne-
 cessitatis ergò intercalando;
 id præstare non poterant, ni-
 si Assessores Synedrii, in terra
 Israel constituti, aut Senato-
 res Concilii alicujus, in terra Is-
 rael legitimè promoti, quibus
 isti dederant licentiam ^k. Ita
 G 2 enim

rael legitimè promoti, quibus

(k) E Codice *Berachoth*, c. 9. f. 63.

(l) E Co

רשות שכך נאמר למשה
 ולאחרן החדש הזה לכם ראש
 חדשים ומפי השמועה
 למדו איש לאיש ממה
 רבינו שכך הוזה פירוש
 הדבר עדות זו תהיה
 מסורה לכם וכל העומד
 אחריכם במקומכם
 אבל בזמן שאין שם
 סנהדרין בארץ ישראל
 אין קובעין חדשים ואין
 מעברין שנים אלף
 בחשבון זה שאנו מחשבין
 בו היום:
 ב ודבר זה הלכה
 למשה מסיני הוא שבזמן
 שיש סנהדרין קובעין על
 פי הראיה ובזמן שאין
 שם סנהדרין קובעין
 על פי החשבון זה שאנו
 מחשבין בו היום ואין

enim Mosi ac Aaroni dice-
 batur (*Exod. XII. 2.*) *Men-
 sis hic ipse VOBIS sit prin-
 cept mensium.* Per traditio-
 nem¹ enim didicerunt unus
 ab altero, à Mose Doctore no-
 stro, quod talis sit sensus i-
 stius dicti: Testimonium hoc
 VOBIS esto traditum, & u-
 nicuique, post VOS in locum
 vestrum surrogato. Quo
 verò tempore nullum in Pa-
 læstina est Synedrium; nec
 menses determinant, nec an-
 nos intercalant, nisi per ejus-
 modi supputationem, quã
 nos hodie supputamus.

§. 2. In monte Sinai
 DEVS Mosen hæc jura do-
 cuit^m, ut, quo tempore
 consistit Synedrium, juxta vi-
 sam Lunam determinant: quo
 verò tempore nullum est Synedrium, determinant juxta calcu-
 lum, quo ipsi nos hodie utimur. Neque conveniunt unà ob Lu-
 nam visam, nisi duplici casu: quando vel dies, in quo juxta sup-
 pu-

(1) E Cod. *Rosch bassch.* c. 1. f. 22. Talem continuo cre-
 pant, eandem ex ipsius Mosi ore derivantes, ceu liquet
 ex integro Codice Talmudico *Avotb*, & R. *Maimonidis* præ-
 fatione, operi suo, *Iad Chafaka*, præmissâ, aliisque locis in-
 numeris. (m) E Cod. *Rosch bassch.* cap. 1. fol. 2. (n)

נזקקין לראיה אל
 פעמים שהיה יום
 שקובעין בו בחשבון זה
 הוה יום הראייה או קודם
 לו ביום או אחריו ביום
 נזה שיהיה לאחר
 הראייה ביום פלג
 הוה וכאצורת שחן
 למערב ארץ ישראל:
 ג ומאימתי התחילו כל
 ישראל לחשב בחשבון
 זרה מסוף חכמי הגמרא
 בערת שחרבה ארץ
 ישראל ולא נשאר שם
 בית דין קבוע אבל
 בימי חכמי משנה וכן
 בימי חכמי הגמרא עד
 ימי אבוי ורבא על
 קביעת ארץ ישראל היו
 סומכין:
 ד כשהיתה סנהדרין
 קיימת והיו קובעין על
 הראייה היו בני ארץ ישראל
 וכל המקומות שמגיעין אליהן

putationem figunt (*Novilunium*), est ipse dies apparitionis; aut unico saltem die hanc anticipat, vel sequitur. Quamvis hoc, quod mensem in die diem visæ Lunæ subsequente ordiamur, rarius eveniat, ac in solis terris ad occidentalem Palæstinæ plagam fitis.

§. 3. Quando Israelitæ singuli cœperunt hunc inire calculum? Ex quoⁿ desierunt Doctores Gemarici: quando Palæstina desolabatur, nec Synedrium amplius sedem fixam ibi habebat. Temporibus verò Mischnicorum Doctorum, quin & Gemaricorum, ad tempora *Abai* ac *Raba*^o usque, menses in Palæstina determinatos sequebantur.

§. 4. Cum Synedrium adhuc stabat, ac secundum Lunam visam intercalabant; incolæ Palæstinæ, ac locorum eorum, quò pervenerunt nuncii mensis Tisri, in festis unum

G 3

fo-

(n) E Cod. *Beza*, fol. 35. (o) Non confundendo cum רבה, ut monet Celeb. Dn. *WAGENSEILIVS* ad *Sota*,

שלוחי תשרי עושין ימים
 פורים יום אחד בלבד
 ושאר המקומות הרחוקות
 שאין שלוחי תשרי מגיעין
 אליהם היו עושין
 שני ימים מספק לפי
 שלא היה יודעין יום
 שקבעו בו בני ארץ
 ישראל את החדש:

ה בזמן הזה שאין
 שם סנהדרין ובית דין
 של ארץ ישראל קובעין
 על השבון זה היה מן
 הדין שיהיו בכל המקומות
 עושין יום טוב אחד
 בלבד אפילו המקומות
 הרחוקות שבחוצה לארץ
 כמו בני ארץ ישראל
 שהכל על השבון אחד
 סומכין וקובעין אבל תקנת
 חכמים הוא שיזהרו
 במנהג אבותיהם שבידיהם:

solum diem habebant' feria-
 tum: reliqua verò loca, lon-
 gius disita, ad quæ nuncii
 mensis Tisri non perveniunt;
 duos dies sanctos celebra-
 bant: ob dubitationem, quia
 ignorabant diem, quo inco-
 læ Palæstinæ Novilunium ini-
 tiaverint.

§. 5. Hoc tempore, quo
 nullum ibi viget Synedrium,
 & Senatores Palæstinæ Novi-
 lunium determinant, juxta
 supputationem (*Astronomi-
 cam*); justum foret, ut in quo-
 cunque loco, etiamsi remotis-
 simo, ac extra Palæstinam si-
 to, unum solum diem habeant
 festum, non secus, ac ipsi Pa-
 læstinæ incolæ: siquidem om-
 nes eidem calculo innitun-
 tur, Novilunium definituri.
 Verum isthæc Rabbینorum

est constitutio P, ut cauti morem patrum, inter ipsos vigen-
 tem, observent.

§. 6. Vn-

p. 67. (p) Gemina habet in *Hilcoth Iom tobb*, cap. 6. §. 14.
 & §. 22. Adde Cod. *Moed Katon*, cap. 3. §. 6. & 9. Item,
Gemaram l.c. f. 25. R. *Mos. Mikkozi in præc. Neg.* LXXV. Rabbe-
 nu *Jacob in Arba Turim*, cap. 547. (q) E

ו לפיכך כל מקום
 שלא היו שלוחי תשרי
 מגיעין אליו כשהיו השלוחין
 יוצאין יעשו שני ימים
 ואפילו בזמן הזה כמו
 שהיו עושין בזמן שבני
 ארץ ישראל קובעין על
 הראייה ובני ארץ ישראל
 בזמן הזה עושין יום
 אחד כמנהגן שמעולם
 לא עשו שני ימים
 נמצא יום טוב שני
 שאנו עושין בגליות
 בזמן הזה מדברי סופרים
 שתקנו דבר זה:
 ו יום טוב של ראש
 השנה בזמן שהיו קובעין
 על הראייה היו רוב
 בני ארץ ישראל עושין
 אותו שני ימים מספק
 לפי של היו יודעין
 יום שקבעו בו בית דין
 את החדש שאין השלוחין
 יוצאין ביום טוב:

§. 6. Vnde, quocunque
 locorum non pervenerunt
 nunciū mensis Tisri, quando
 adhuc emittebantur; etiam
 hodiernum duos habent dies
 festos, haut secus ac illo tem-
 pore, quo incolæ Palæstinæ se-
 cundum Lunam visam sup-
 putabant. Ipsi verò Palæsti-
 næ incolæ hodie unum solum
 diem festum habent, pro mo-
 re suo: quippe qui nunquam
 duos dies habuere feriatos.
 Deprehenditur igitur alter il-
 le dies festus, quem nos ho-
 die in exilio nostro celebra-
 mus, unicè in verbis Docto-
 rum nostrorum, ita rem de-
 terminantium, fundatus.

§. 7. Quo tempore ad
 visam Lunam menses initiã-
 runt, plurimi Palæstinæ incolæ
 duos festos dies, circa Novi-
 lunium anni novi, celebrarunt:
 propter dubium, quia igno-

rabant, quem diem Synedrium primum mensis pronuncia-
 verit. quandoquidem nunciū in hoc die festo non solebant
 excurrere.

§. 8. Neque

ח ולל עור אלל
 אפילו בירושלים עצמה
 שהיו מקום בירת
 דין פעמים רבות היו
 עושין יום טוב של
 ראש השנה שני ימים
 שאם לל באו העדים
 כל יום שלשים נוהגין
 היו באותו היום שמצפין
 לעדים קדש ולמחר קדש
 והואיל והיו עושין אותו
 שני ימים ואפילו בזמן
 הראייה התקינו שיהו
 עושין אפילו בני ארץ
 ישראל אותו תמיד שני
 ימים בזמן הזה שקובעין
 על החשבון הנה למדת
 שאפילו יום טוב שני
 של ראש השנה בזמן
 הזה מדברי סופרים:

ט אין עשירת יום
 טוב אחר תלויה בקריבת
 המקום כיצד אם יהיה

ni auspicio celebratur, unice à Doctorum pendeat constitutionibus.

§. 9. Solum unicum diem festum habere haut dependet à loci vicinitate ^q. Quomodo? Si locus Hierosoly-

§. 8. Neque hoc solum, sed & in ipsa urbe Hierosolymorum, ubi sedes erat Synedrui, haut rarò duos dies festos celebrârunt, circa anni auspiciam. Quando enim non adveniebant testes per integrum diem XXX; ducebant hunc diem, quo testes circumspiciebant, sanctum, & sanctum quoque diem crastinum. Quandoquidem verò id ipsum festum duobus feriatis diebus celebrarunt, etiam, cum ad Lunam visam adhuc supputabant; ordinarunt, ut ipsi quoque Palæstinæ incolæ continuò festum illud duobus celebrarent diebus feriatis, etiam hoc nostro tempore, quo juxta computum determinant. Discis igitur, quod & alter ille dies feriatu^s, qui hodienum in an-

(q) E. Cod. Rosch basschana, cap. 1, fol. 21.

מקום בנין וובין ירושלם
 מהלך חמשה ימים או
 פחות שבודאי אפשר
 שיגיעו להן שלוחין אין
 אומרין שאנשי מקום
 זה עושין יום טוב
 אחר שמי יאמר לנו
 שהיו השלוחים יוצאין
 למקום זה שמהלך
 היו שלוחים יוצאין
 למקום זה מפני של
 היו שם ישראל ואחר
 שחזרו לקבוע על החשבון
 ישבו שם ישראלים
 שהן חייבין לעשות שני
 ימים או מפני שהיה
 חירום בדרך כדרך שהיה בין
 יהודה וגליל בימי חכמי
 המשנה או מפני שהיו
 הכותים מונעין את
 השלוחין לעבור ביניהן:
 וואילו היה הדבר
 תלוי בקריבת המקום
 היו כל בני מצרים
 עושין יום אחד שהרי
 אפשר שיגיעו להם שלוחי

lymis distiterit quinque die-
 rum itinere, aut minori; ut
 apertè notum sit, potuisse eò
 nuncios pervenire: non tamen
 jubent incolas talis loci unum
 solum diem festum celebra-
 re. Ecquis enim indi-
 cabit nobis, quod excurrerint
 ad locum istum nuncii? For-
 tè non accedere solent ad id
 loci nuncii: quod vel nulli
 (*hactenus*) commorati sint i-
 bi Israëlitæ, qui, postquam
 ad calculum cœperunt men-
 sem figere, sedem demum ist-
 hic quæsierunt, obligati ha-
 ctenus, duos festos dies cele-
 brare: aut propterea, quod via
 bello minus tuta sit, ut illa, quæ
 inter Iudæam ac Galilæam
 tempore Doctorum Mischni-
 corum: aut, quod Gentiles
 nuncios cohibeant, quò mi-
 nus per suas transeant oras.

§. 10. Quod si enim il-
 lud à loci vicinitate depende-
 ret; omnes Ægypti incolæ
 unum solum festum diem celebrarent. Omnino quippe
 potuit fieri, ut nuncii mensis Tisri eò pervenirent.

H

bat

תשרי שאין בין ירושלים
ומצרים על דרך אשקלון
אלה מהלך שמנה ימים
או פחות וכן רוב סורי
הא למדת שאין הדבר תלוי
בהיות המקום קרוב:

יא נמצא עיקר דבר
זה על דרך זו כך הוא כל
מקום שיש בינו ובין ירושלים
מהלך יתר על עשרה
ימים גמורים עושין שני
ימים לעולם כמנהגם מקודם
שאינן שלוחי כל תשרי
ותשרי מגיעין אלא למקום
שבינו ובין ירושלים מהלך
עשרה ימים או פחות וכל
מקום שבינו לבין ירושלים
מהלך עשרה ימים בשוה או
פחות שאפשר שיהיו שלוחין
מגיעין אליו רואים אם אותו
המקום מארץ ישראל שהיו
בה ישראל בשעת הראייה

bat enim Ægyptus Hierosolymis, si per *Askalon* iter susceperis, non ultra octo dierum intervallum, vel etiam minus: ac similiter pleraque Syriæ regio. Unde advertis, neutiquam istud locorum concernere vicinitatem.

§. II. Deprehendimus, fundamentum hujus negotii juxta rationem hanc ita se habere: Vbicunque locorum distant Hierosolymis itinere decem dierum perfectorum, & ultrâ; ibi duos dies festos celebrant perpetuò: cum ita ab initio consueverint. Nulli enim nuncii ob mensem quemcunque Tisri ablegati attingere possunt locum, nisi dissitum Hierosolymis itinere decem dierum,

vel minori. In illis verò locis, quæ tanto præcise intervallo, aut breviori distant, ad quæ nunciis licuit pertingere, observant, utrum locus iste ad terram Israel pertineat, ac Israëlita ibi habi-

(†) In australi latere sitam. Unde in Codic. *Gittin*, cap. 1. §. 2. *Askalon pro Australi plagâ habetur*. Notatur & ob jejunium aliquod in Cod. *Taanith*, cap. 3. §. 6.

ככבוש! שני כגון אוש
 ושפרעם ולוז ויבנה ונוב
 וטבריא וכיוצא בהן עושין
 יום אחד בלבד ואם
 אותו המקום מסוריא
 כגון צור ודמשק ואשקלון
 וכיוצא בהן או מחוצה
 לארץ כגון מצרים ועמון
 ומואב וכיוצא בהן עושין
 כמנהג אבותיהן שבדיהן
 אם יום אחד יום אחד
 ואם שני ימים ושני
 ימים:

וב מקום שבינו ובין
 ירושלם עשרה ימים
 או פחות מעשרה והוא
 סוריא או חוצה לארץ
 ואין להם מנהג או שהיא
 עיר שנתחדשה במדבר
 ארץ ישראל או מקום
 ששכנו בו ישראל עתה
 עושין שני ימים כמנהג

dierum, ac minori intervallo Hierosolymis distitis, qualia sunt Syria, ac quævis extima terra, ubi nihil consuetudine est introductum; aut, si urbs in deserto Palæstinæ haud ita pridem exstructa fuerit, aut locus alius fuerit; in quo Israelitæ habitant:

H 2

duos

habitarint, dum adhuc ad *phases* lunæ attenderent, terrâ secundum subjugatâ: cujusmodi sunt *Vsa, Seapbaraam, Lus, Jabne* ^s atque *Nob*, nec non *Tiberia*, ac alia his similia. In his diem feriatum unum solum celebrant. Quod si locus iste situs fuerit in *Syriâ, g. Tyrus, Damascus, Askalon*, & reliqua his similia; vel extra Palæstinam situs, quemadmodum *Ægyptus, Ammon, Moab*, & reliqua his similia; procedunt secundum consuetudinem Majorum suorum, penes se receptam. Si unum solum (*babuerint*) diem (*feriatum*); & hi unum (*sanctum celebrant*): si duos (*jam olim observarint*); & hi duos (*celebrant*).

(s) Maximi Synedrii quondam (tempore *R. Johanan b. Saccai*,) sede, ut memorat *Cod. Rosch basschana*, cap. 4. 0. 1. sqq.

רוב העולם וכל יום טוב
שני מדברי סופרים ואפילו
יום טוב שני של ראש
השנה שהכל עושין
אותו בזמן הזה :

יג זר שאנו מחשבין
בזמן הזה כל אחר ואחר
בעירו ואמרין שראש חדש
יום פלוני ויום טוב ביום
פלוני לז' בחשבון שלנו
אנו קובעין ולז' עליו
אנו סומכין שאין מעברין
שנים וקובעין חדשים
בחוצות לארץ ואין אנו
סומכין אלז' על חשבון
בני ארץ ישראל וקביעתם
זר שאנו מחשבין
לגלות הדבר כלבר הויז'
כיון שאנו יודעין שעל
חשבון זה הן סומכין אנו
מחשבין לידע יום
שקבעו בו בני ארץ ישראל
אי זה יום הויז' וקביעת

duos agunt festos dies, pro
more potioris per orbem di-
persæ partis. Quilibet verò
secundus dies festus ^t constitu-
tionibus Scribarum debetur,
etiam alter ille novi anni,
quem celebrant hodie omnes.

§. 13. Calculum istum,
quo hodiernum utimur, quili-
bet in urbe suâ, dicentes, quod
auspicium mensis in diem N.
cadat, & (consequenter) dies fe-
riatus in hunc vel istum (mens-
is) diem; neutiquam secun-
dum supputationem, quam ex
nostro deducimus situ, deter-
minamus, nec eidem inniti-
mur. Siquidem (olim) nec an-
nos intercalabant, nec fige-
bant menses in regione extra
Palæstinam sita ^u. Vnde & nos
nullum sequimur nisi cal-
culum inhabitantium terram
Israël, ipsorumque determi-

nationem. Quod vero nos quoque supputamus, manifestan-
di ejus ergò unicè suscipimus. Quoniam novimus, quod
istiusmodi calculo innitantur (omnes): nosmet supputamus,
ad cognoscendum diem, in quo incolæ Palæstinæ (Noviluni-

um)

(t) Cod. Beza, cap. 1. fol. 35. (u) E Cod. Sanhedrin, fol. 11.

בני ארץ ישראל ארתו
הוה שיהיה ראש חדש
או יום טוב ליל מפני
חשבון שאנו מחשבין:

essent definituri, quisnam ille foret. Determinatio itaque incolarum Palæstinæ auspici-um mensis definit, atque diem feriatum; non noster, quem subducimus, calculus.

פרק ששי

CAPVT VI.

א בזמן שעושין על
הראייה היו מחשבין ויודעין
שעה ושיתקבץ בו הירח
עם החמה בדקדוק הרבה
כדרך שהאיצטגנונין עושין
כדי לודע אם יראה הירח
או ליל יראה ותחלת
אותו החשבון הוא החשבון
שמחשבין אותו בקירוב
ויודעין שעת קיבוצן בליל
דקדוק אלא במהלכם
האמצעי הוא הנקרא מולד
ועיקרי החשבון שמחשבין
בזמן שאין שם בית דין
שיקבעו בו על הראיה
והוא חשבון שאנו מחשבין
היום הוא הנקרא עיבור:

§ 1. Quo tempore juxta apparitionem Lunæ adhuc agebant, multo labore suppuitantes exquirebant horam, quâ Luna in conjunctione cum Sole deprehendatur, ad rationem, quâ Astronomi utuntur; ut sciant, num Luna sit aparitura, an non sit. Istum verò calculum ordiuntur, ut primùm Lunæ ad Solem accessum superfunctoriè suppuitent, ac cognoscant conjunctionis horam, ad motum medium examinatum: quam Lunæ novæ vocant Natalem. Fundamenta verò calculi, qualem servant, ex quo desit Sy-

nedrium, in quo ad visam Lunam determinabatur, qualem nos quoque ipsi hodienuum observamus, dicuntur Ἐμβολισμὸς.

H 3

§. 2.

ב היו ׀ והלילה
 ארבע ועשרים שעות
 בכל זמן שתים עשרה
 ביום ושתים עשרה
 בלילה והשעה מחולקת
 לארץ ושמונים חלקים
 ולמה חלקו השעה למנין
 זה לפי שמנין זה יש
 בו חצי ורביע ושמינית
 ושליש ושתות והשע
 והחמש ועישור והרבה
 חלקים וש לכל אלו
 השמות:
 ג משיתקבץ הירח
 והחמה לפי השבון זה
 עד שיתקבצו פעם

§. 2. Quocunque tem-
 pore diem ac noctem quatu-
 or ac viginti horis absolvi-
 mus, duodecim^x scilicet ad
 diem, ac totidem ad noctem
 (*referentes*). Hora verò in
 mille ac octoginta minuta dis-
 pescitur. At quare in tot mi-
 nuta horam dividant? Quod
 numerus iste per duo, quatu-
 or, octo, tria, sex, novem,
 quinque, ac decem^y dividi
 potest; ut singulis plurima
 minuta cedant.

§. 3. A conjunctione Lu-
 næ ac Solis ad secundam co-
 run-

(x) Quantamcunque Solis supra Horizontem moram
 Judæi in duodecim partes diviserunt, alteram sub Ho-
 rizonte in totidem dispescendo: adeò, ut nunc longiores
 in die longiori, nunc breviores in die breviori horæ eve-
 nerint, inde dictæ Chronologis *Hora Judaica*. Unde Chri-
 stus *Joh. XI. 9.* ἐχὲν δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς ἡμέρας. (y) Præ-
 terea per alios numeros, è minoribus his compositos,
 quales 15. 27. 54. 108. 35. 30. 60. 120. 180. 135. 270. 540 18. 138.
 69. 72. 36. 40. & fortè alios, exactè dividitur. Chronologis
 recepta est horæ in 60. gradus distributio: quam Judæi
 propterea admittere detrectant, quod per usitatos nume-
 ros 8. ac 9. nequeat dispesci; Chronologis nostris suam
 distributionem præferentibus, quod illo Judæorum nu-
 mero minor sit, ac nihilominus in plurimos minores pos-
 sit subdividi.

שנייה במהלכה האמצעי
 תשעה ועשרים יום
 ושתים עשרה שעות מיום
 שלשים מתחלת לילו ושבע
 מאורת שלשה ותשעים
 חלקים משעת שלש עשרה
 וזה הוזה הזמן שבין
 כל מולך ומולך וזה
 הוא חדשה של לבנה:
 ד שנה של לבנה
 אם תהיה שנים עשר
 חדש מחדשים אלו יהיה
 כללה שלש מאות יום
 וארבעה וחמשים יום
 ושמנה שעור ושמה
 מאורת ושש ושבעים
 חלקים ואם תהיה מעוברת
 ותהיה השנה שלשה
 עשר חדש יהיה כללה
 שלש מאות ושמונים
 ושלשה יום ואחד ועשרים
 שעות וחמש מאות ותשעה
 ושמנים חלקים ושנה החמה
 היא שלש מאות חמשת

rundem conjunctionem, juxta
 calculum motus medii, XXIX.
 dies intercedunt, ac præte-
 rea XII horæ de die ² XXX
 à noctis auspicio numerandæ,
 itemque DCCXCIII minuta
 de horâ XIII. Tantum tem-
 poris intervallum inter duo
 Novilunia absolvitur, idque
 est, quod vocatur mensis Lu-
 naris.

§. 4. Anni Lunaris, si con-
 stiterit ex XII mensibus, ita
 definititis, capacitas com-
 prehendit CCCLIV dies, VIII
 horas, & DCCCLXXVI mi-
 nuta. Verum, si annus fuerit
 Embolismicus ex XIII, mensi-
 bus constans; vera ejus ma-
 gnitudo sunt CCCLXXXIII
 dies, XXI horæ, ac DLXXXIX
 minuta. Sed anni Solaris ma-
 gnitudo continet CCCLXV
 dies, & sex (*circiter*) horas.

De-

(z) Naturali puta, *νυχθημερον* complexo. (a) Subducto
 calculo per Regulam de TRIBUS, advertes numerum
 hunc Astronomorum totidem diebus, ac horis, minutis
 44. primis, secundis 3. quam proxime accedere. Conf. tn.
 quæ notavimus ad cap. 10. §. 1.

וששים יום ושש שעור
 נמצא תוספת שנת החמה
 על שנת הלבנה עשרה
 ימים ואחר ועשרים
 שעור ורד חלקים:
 ה כשתשליך ימי חדש
 הלבנה שבעה שבעה שהן
 ימי השבוע ישאר יום
 אחד ושתיים עשרה שעות
 ושבע מאות ושלושה
 ותשעים חלקים סימן
 להם איב תשצג וזו היא
 שאריות חדש הלבנה
 וכן כשתשליך ימי שנת
 הלבנה שבעה שבעה אם
 שנה פשוטה היא ישאר
 ממנה ארבעה ימים
 ושמה שעור ושמה
 מאות וששה ושיבעים
 חלקים סימן לה הן
 תתעו וזו היא שאריות
 שנה פשוטה ואם שנה
 מעוברת היא תהיה
 שאריות חמשה ימים
 ואחת ועשרים שעור
 וחמש מאות תשעה
 ושמונים חלקים סימן
 לחם הכז תקפ"ט:

Deprehendimus itaque excessum anni Solaris supra Lunarem, X dierum, XXI horarum, ac CCIV minutorum.

§. 5. Quod si mensis Lunaris dies numero septenario, qui septimanam conficit, dimetiatis; residuus erit unus dies, præterea XII horæ, ac DCCXCIII minuta: quam differentiam notant signis $1, 12, 79\frac{3}{5}$, quæ mensis Lunaris excessum describunt. Similiter, si digeras quantitatem anni Lunaris per septenarium; in anno vulgari restabunt IV dies, IIX horæ, ac DCCCLXXVI minuta, quæ notabimus signis $4, 8, 87\frac{6}{5}$, excessum denotantibus anni vulgaris. Si verò annus fuerit Embolismicus, residuos cernes V dies, XXI horas, ac DLXXXIX minuta. Quibus signum hoc imponimus $5, 21, 589$.

§. 6.

(b) Conf. Cod. *Erachin*, fol. 9. Cod. *Rosch hasschana*, fol. 23.

& fol. 25.

ו כשיהיה עמך ידוע
 מולד חדש מן החדשים
 ותוסיף עליו איב תשצג
 יצא מולד שאחריו ותדע
 באי זה יום מימי השבוע
 ובאי זו שעה ובכמה
 חלקים יהיה כיצד הרי
 שהיה מולד ניסן באחד
 בשבת בחמש שעות
 ביום ומאה ושבעה
 חלקים סימן להם
 אהקז:

ז כשתוסיף עליו שאריות
 חדש הלבנה זהו איב
 תשצג יצא מולד איור
 בלילה שלישי חמש שעות
 בלילה ותשע מאות
 חלקים סימן להם גה
 תתק ועל דרך זו עד
 סוף העולם חדש אחר
 חדש:

ח וכן כשיהיה עמך ידוע
 מולד שנה זו ותוסיף שאריותה

Iuxta quam viam, ad finem usque
 hujus mundi, mensem unum subjunges alteri.

§. 8. Similiter, quando noveris Natales anni cujusdam, ejusque residuum vel excessum adjeceris diebus au-
 spi-

§. 6. Quando nosti so-
 lum unius Mensis primor-
 dium, eique superaddis (*ex-*
cessum) 1, 12, 793, pro-
 dit auspicium sequentis No-
 vilunii: atque cognosces, ec-
 quo septimanæ die, ecqua-
 horâ, ecquo minuto incidat
 Novilunium subsequens.
 Quomodo hoc fit? Esto,
 Natales mensis Nisan inci-
 dere in feriam septimanæ
 primam, post quintam diei
 horam, & CVII minutum;
 notabis (*hoc exordium*) si-
 gnis 1, 5, 167.

§. 7. Si adjeceris huic (*auspi-*
cio) mensis Lunaris excessum,
 qui est 1, 12, 793; incidet
 mensis Ijjar auspicium in no-
 ctem septimanæ tertiam, ho-
 ram ejusdem noctis quintam
 ac DCCC minutum; quo-

על ימי המולד אם פשוטה
 היתה שארית חפשוטה
 ואם מעוברת היתה
 שארית המעוברת יצא
 לך מולד שנה של אחריה
 וכן שנה אחר שנה עד
 סוף העולם והמולד
 הראשון שממנו תתחיל
 היתה מולד שהיה בשנה
 הראשונה של יצירה
 והוא היה בליל שני המש
 שעות בלילה ומאתים
 וארבעה חלקים סימן
 להם בהרד וממנו הוא
 תחלת החשבון:

ש בכל החשבונות
 האלו שתדע מהן המולד
 כשתוסיף שארית עם
 שארית כשיתקבץ מן
 החלקים אלף ושמנים
 תשליך שעה אחת ותוסיף
 אותה למניין השעות
 וכשיתקבץ מן השעות

quemcunque natalem ^c; residuum unum alteri adjicien-
 do, quotiescunque MLXXX minuta collegeris, istorum lo-
 co substituas horam unam, horis reliquis adjiciendam. Quo-
 ties verò de horis colligentur quatuor ac viginti, conficies

(ex

spicii; vulgaris scilicet, si an-
 nus dimetiendus fuerit vul-
 garis; & residuum anni in-
 tercalaris, si determinandus
 sit annus intercalaris: prodi-
 bunt tibi natales anni sequen-
 tis. Atque ita procedes, in
 quocunque anno subsequen-
 te, ad finem usque hujus u-
 niversi, determinando. Au-
 spicium autem primum, à
 quo (*supputandi*) facias ini-
 tium, constituatur in Natali-
 bus, quæ in primum creatio-
 nis annum incidunt, locandis
 in noctem (*diei*) secundi,
 post quinque noctis istius ho-
 ras, ac minuta CCIV; quibus
 signum 2, 5, 204 (*inservit*).
 Ab hoc auspiciu ducitur no-
 stri calculi.

§. 9. In omnibus sup-
 putationibus istis, quibus me-
 diantibus cognoscere satagis

(c) Tam mensis, quam anni.

(d) At

ארבעה ועשרים תשליך
יום ותוסיף ממנו למניין
הימים וכשיתקבץ מן
הימים יותר על שבעה
תשליך שבעה מן המניין
ותניח השאר שאין אנו
מחשבים לידע מניין הימים
אלא לידע באי זה יום
מימי השבוע ובאי זו
שעה ואי זה חלק יהיה
המולד:

י כל תשע עשרה
שנה שיהיו מהן שבע
שנים מעוברות ושתיים
עשרה פשוטות נקרא
מחזור ולמה סמכנו על
מניין זה שבזמן שאתה
מקבץ מניין ימי שתיים
עשרה שנה פשוטות ושבע
מעוברות ושעותיהן
וחלקיהן ותשליך כל
אלף ושמונים חלקים
שערה וכל ארבע
ועשרים שעור יום
ותוסיף למניין הימים
תמצא הכל תשע עשרה
שנה משני החמה שכל
שנה מהן שלש מאות

(*ex illis*) diem, reliquo die-
rum numero adjiciendum.
Quod si autem de diebus
plures collecti fuerint, quam
septem; abjectis de isthoc nu-
mero septem, seponas resi-
duum. Non enim supputa-
mus, cognituri quorumcun-
que dierum summam; sed,
ut sciamus, in quem septi-
manæ diem, & in quam (*cujus diei*) horam atque mi-
nutum natalis incidat.

§. 10. Singulos annos
XIX, de quibus septem sunt
anni intercalares, duodecim
vulgares, dicunt Circulum
(*Luna Solarum*). Quare ve-
rò hunc numerum sequimur?
Quia, quando colligis nume-
rum dierum de annis duode-
cim vulgaribus ac septem in-
tercalaribus, nec minus horas
ipsorum, atque minuta, i-
temque singula quæque
MLXXX minuta horam di-
xeris, & XXIV horas diem, ac
dierum numero adjeceris; de-

וחמשה וששים יום
 ושש שעות בשנה ולא
 ישאר ממניין ימי החמה
 בכל תשע עשרה שנה
 חוץ משעה אחת וארבע
 מאות ושמונים וחמשה
 חלקים סימן להם אתפּה:
 יא נמצא במחזור שהוא
 כזר החדשים כולם חדשי
 הלבנה והשנים שני החמה
 והשבע שנים המעוברות
 שבכל מחזור ומחזור לפי
 חשבון זה הם שנה שלישית
 מן המחזור וששית ושמינית
 ושנת אחת עשרה ושנת
 ארבע עשרה ושנת שבע
 עשרה ושנת תשע
 עשרה סימן להם גוח
 יא יד יז יט:
 יב כשתקבץ שאריות
 כל שנה משתים עשרה
 שנה הפשוטות שהיו
 רח תתעו ושאריות כל

prehendes, id omne (*effi-
 cere*) XIX annos So-
 lares: quorum quisque
 CCCLXV diebus, ac VI præ-
 cisè horis ita constat, ut de
 numero dierum solarium in-
 tra omnes XIX annos non
 superfit, nisi hora unica, ac
 CCCCLXXXV minuta ^d,
 notanda signis $\overset{\circ}{i}$, 485° .

§. II. Deprehendimus in
 Circulo huic simili menses o-
 mnes Lunares, & annos solares.
 Septem verò anni illi interca-
 lares, in quemvis Circulum s.
 annum Lunæ - Solarem inci-
 dentes, secundum hunc calcu-
 lum sunt, tertius Circuli, sextus,
 octavus, undecimus, decimus
 quartus, decimus septimus, de-
 cimus nonus, notati signis 3,
 6, 8, II, 14, 17, 19.

§. 12. Quando singulo-
 rum annorum XII vulgarium
 residuum, scilicet $4, \frac{5}{8}, 876$, pariterque annorum VII in-
 ter-

(d) At post 300. annos integer abundat dies; atque a-
 deò haut firmiori talo nititur hic circulus, quam olim *Me-
 tonis Atheniensis Επειραδὲξαέτηρις*.

(*) Su-

שנה משבע שנים
 המעוברות שהיא הכ"א
 תקפט ותשליך הכל ז' ז'
 ושאר שני ימים ושש
 עשרה שעות וחמש מאות
 וחמשה ותשעים חלקים
 סימן להם ביו תקצה
 וזה הו"א שארית
 המחזור:

יג כשיהיה לך ידוע
 מולד תחלת מחזור ותוסיף
 עליו ביו תקצה יציא
 לך תחלת המחזור
 שאחריו וכן מולד כל
 מחזור ומחזור עד סוף
 העולם וכבר אמרנו
 שמולד תחלת המחזור
 הראשון היה לבהרר
 ומולד השנה הו"א מולד
 תשרי של אותה השנה:

יד ובררך הזאת תדע
 מולד כל שנה שתמצא
 ומולד כל חרש וחרש
 שתמצא משנים שעברו
 או משנים שעתידים
 לבא כיצד תקח שני
 יצירות שעברו וגמרו

tercalarium excessum, qui conficit 5, 21, 589, collegeris, ac conjunctim sumpta per septimanas diviseris; erunt residui II dies, XVI horæ ac DXCV minuta, notanda signis 2, 10, 595. quæ sunt residuum cujusque (*Luna-Solaris*) Circuli.

§. 13. Quod si natalem inchoati Circuli (*Luna-Solaris*) cognoveris, ac eidem 2, 16, 595, adjeceris; prodibit sequentis anni Lunæ - Solaris auspiciam. Atque ita natalis cujuslibet Circuli Lunæ - Solaris ad finem usque mundi dignoscitur. Iam verò ante* notavimus, quod natalis primi anni Lunæ - Solaris in 2, 0, 204 mensis Tifri anni ejusdem incidit. Natalis autem anni est (*mensis*) Tifri ejusdem anni natalis.

§. 14. Et hæc ratione cognosces cujusvis anni natales desideratos, nec non mensis cujuscunque primordia

postulata; tam de annis, qui dudum præteriêre, quam qui adhuc sunt futuri. Quomodo? Sume annos, qui à

ותעשה אותם מחזורין
 של תשע עשרה שנה
 תשע עשרה שנה עד
 תשרי של אותה השנה
 ותדע מניין המחזורין
 שעברו ומניין השנים
 שעברו ממחזור שעדיין לא
 נשלם ותקח לכל מחזור
 ומחזור ביו תקצה ולכל
 שנה ושנה פשוטה משני
 המחזור שלם נשלם
 דה התעו ולכל שנה
 מעוברת הלא תקפט
 ותקבץ הכל ותשליך החלקים
 שעורת ותשליך השעורת
 ימים והימים תשליכם
 ז' והנשאר מן הימים
 ומן השעורת והחלקים
 הו' מולד שנה הבאה
 שתוצר לידע מולדה:
 טו מולד השנה שיצא
 בחשבון זה הו' מולד
 ראש חדש תשרי וכשתוסיף

mundo condito sunt præter-
 lapsi & absoluti, ac redige
 eos in Circulos meros anno-
 rum XIX, (annum Lunæ - So-
 larem constituentes), usque
 ad mensem Tisri istius anni. Ita
 deprehendes numerum anno-
 rum Lunæ - Solarium, qui
 præterierunt; pariterque sum-
 mam annorum, qui de anno
 Lunæ - Solari præsentis, nec
 hactenus finito sunt præter-
 lapsi. Deinde pro quovis
 Lunæ - Solari anno $2, 16, 595$
 assume, pariterque pro
 anno Circuli istius nondum
 finiti vulgari $4, 8, 876$, ac
 quovis intercalari anno $5, 21, 589$; et omnia adde in-
 vicem, minutis ad horas, ho-
 ris ad dies, diebus verò ad
 septimanas translatis. Ex-
 cessus enim dierum, hora-
 rum ac minutorum manife-

stant natales anni futuri desideratos.

§. 15. Anni hujus natales, qui è calculo nostro prodeunt,
 sunt mensis Tisri natales. Quod si istis adjeceris $1, 12, 793$

(e) Quem habent anni novi civilis auspiciam.

Variat
 alio

עליו איב השצג יצג
מולד מרחשון זכשתוסיה
על מרחשון איב השצג
יצג מולד כסליו וכן
לכל חדש וחדש זה אחר זה
עד סוף העולם:

793, cognosces Lunam no-
vam mensis Marchesvan: cui,
si itidem adjeceris 1, 12, 793
initium mensis Caslev prodi-
bit. Atque sic singula Novi-
lunia, unum post alterum,
ad finem usque mundi (ob-
servabis).

פרק שביעי

CAPVT VII.

א אין קובעין לעולם
ראש חדש תשרי לפי
חשבון זה ל' באחד
בשבת ולא ברביעי בשבת

§. I. Nunquam mensis
Tisri exordium, juxta hunc
calculus collocant in pri-
mum septimanæ^f diem, nec
in quartum septimanæ, nec
in

alioquin juxta varia objecta anni Iudaici exordium, ceu
tradunt in Cod. Rosch hasschana, cap. I. §. I. verbis: *Qua-
tuor sunt anni novi initia. In primo die mensis Nisan novus
annus habetur pro Regibus Israëlitarum & festis. In primo die mensis
Elul novus annus est pecoris decimandi: Rabbi Elieser, & Rabbi Si-
meon asserunt, illud in die primo mensis Tisri fore. In primo die men-
sis Tisri novus annus habetur pro annis (cum regibus gentium, à
mundo condito numerandis), itemque pro annis Sabbaticis, ac
Iubilæis, nec non pro consitis arboribus, ac decimis de oleribus sol-
vendis. In die primo mensis Schebath anni est auspiciam, pro arbo-
rum fructibus decimandis; ita quidem opinante sectâ Scham-
maana. Hilleliani illud ad diem decimum quintum ejusdem mensis
referunt.* (f) Est enim vocis שבת significatus generalior, non

fe-

ולילך בערב שבת וסימן
 להם אר"ו אלא כשיהיה
 מולד תשרי באחד משלושה
 ימים האלו קובעין ראש
 חדש ביום של אחריו כיצד
 הרי שהיה המולד באחד
 בשבת קובעין ראש חדש
 תשרי יום שני ואם הולך
 המולד ברביעי קובעין ראש
 חדש יום ה' ואם היה
 המולד בששי קובעין ראש
 חדש בשביעי:
 ב וכן אם יהיה
 המולד בחצי היום או
 למעלה מחצי היום קובעין
 ראש חדש ביום של
 אחריו כיצד הרי שהיה
 המולד ביום שני בו שעות
 ביום או יותר על שש

in vesperam Sabbati, notan-
 dos 1, 4, 6. Verum, si
 in quendam trium horum
 dierum natales mensis Tisri
 incidant; in die demum se-
 quente, mensis figunt auspi-
 cium. Quomodo? Esto, na-
 tales in primum Septimanæ
 diem incidere; in die demum
 secundo initium mensis Tisri
 figunt. Quod si in quartum
 natales cadant; in quinto ce-
 lebrant: quod si verò in sex-
 tum; in septimo die mensis
 auspiciam ponunt.

§. 2. Similiter, si natales
 (*Novilunii*) in meridiem, ac
 intervallum ultra diem dimi-
 dium porrectum incidant; in
 sequenti demum die initia fi-

gunt. Quomodo? Esto, natales in diei secundi horam sex-
 tam, vel sequentes diei ejusdem horas incidere; die tertio
 men-

---

septimum solum diem, sed ipsam septimanam designans.
 Quò referunt illud Pharisei: *Νηστεύω δις τῆ σαββάτῃ*, *Luc.*
XVIII. 12. Vnde obtinuit, ut, quotus sit septimanæ dies,
 notaturi, secundum ordinem dies supputent, ac totum τῆ
 שבֿר nuncupent. Pertinet huc illud novi fœderis:
 τῆ μιᾷ τῶν σαββάτων, *Matth. XXIV. 1. XXIIX. 1. Marc. XVI.*
2. Iob. XX. 1. Act. XX. 7. quod *Marc. XVI. 9.* exprimitur
 πρώτη σαββάτῃ.

שעור קובעין ראש חרש
 בשלישי ואם יהיה המולד קודם
 חצי היום אפילו בחלק אחר
 קובעין ראש החרש באותו יום
 המולד עצמו והוא שלא יהיה
 אותו היום מימי א"דו :

ג כשיהיה המולד בחצי
 היום או אחר חצות וידחה
 ליום של אחריו אם יהיה יום
 של אחריו מימי אר"ו הרי זה
 נדחה לשל אחריו ויהיה ראש
 החרש קבוע בשלישי מיום
 המולד כיצר הרי שיהיה המולד
 בשבת בחצות סימן זי"ח
 קובעין ראש החרש בשנה
 שמולדה כזה בשני בשבת וכן
 אם היה המולד בשלישי
 בחצות או אחר חצות קובעין
 ראש החרש בחמישי בשבת :

ד מולד תשרי שיצא
 בחשבון זר בליל שלישי
 בתשע שעות בלילה ומאתים
 וארבעה חלקים משער

mensum ordiuntur. Verum,
 si Luna nova meridiem ante-
 vertat, etiamsi unico solum
 minuto; in ipso hoc Lunæ
 novæ die mensum auspican-
 tur: modo dies hic non fue-
 rit aliquis è I, IV, ac VI die-
 bus.

§. 3. Quando (*Mens-*
is) natalis vel in meridie,
 vel post meridiem habetur,
 ac ad diem sequentem trans-
 fertur; tum, si dies sequens
 fuerit I, IV, aut VI dies, in
 diem subsequenter protrud-
 ditur, ac in tertio à na-
 talium die auspiciū mensis
 figitur. Quomodo? Esto,
 (*Mensis*) natales in Sabba-
 ti meridiem incidere, notan-
 dum $7, 18^{\circ}$: in secundo (*de-*
num) hebdomadis die mensis
 auspiciū, in anno, cujus Na-
 tales huic similes sunt, collo-

cant. Similiter, si natalis in tertii diei meridiem incidit, vel postea
 notatur; in quinto demum septimanæ die mensum inchoant.

§. 4. Natalis (*mensis*) Tifri, qui ductu hujus calculi
 in noctem tertiam, post horam noctis istius nonam, in CCIV
 minutum horæ decimæ, notandum $3, 9, 204$, incidit, vel

עשירית סימנה ג"ט ר"ד או יותר
 על זה אם היתה שנה פשוטה
 דוחין את ראש החדש ואין
 קובעין אותו בשלישי בשנה
 זו אלא בחמישי בשבת:

ה וכן אם יצא מולד
 תשרי ביום שני בשלש
 שעות ביום וחמש מאות
 ושמנים ותשעה חלקים
 משעה רביעית סימנה בט"ו
 תקפ"ט או יתר על כן אם
 היתה אותה השנה מוצאי
 המעוברת שהיתה השנה
 הסמוכה לה שעברה מעוברת
 אין קובעין ראש החדש בשני
 בשנה זו אלא בשלישי:

ו היה מולד השנה
 הפשוטה שאמרנו שתדחה
 לחמישי פחות חלק אחד
 כגון שיצא סימנה ג"ט ר"ג או
 פחות מזה קובעין אותה
 בשלישי וכן אם היה מולד
 מוצאי העיבור ביום שני
 פחות חלק כגון שהיה סימנה
 בט"ו תקפ"ח או פחות מזה
 קובעין אותה בשני נמצא

והוא

ci in die secundo, unico vel pluribus minutis citius eve-
 nerint, v. g. quando prodit istius calculus, $2, 15^{\circ}, 58'8$, aut mi-

etiam postea contingit; si
 annus fuerit vulgaris, auspi-
 cium mensis transponunt:
 nec in tertio, sed quinto de-
 mum septimanæ die, in tali
 anno, ordiuntur.

§. 5. Atque ita, si (*mensis*) Tifri natalis in diem se-
 cundum incidit, post ho-
 ram diei tertiam, in
 DLXXXIX minutum horæ
 quartæ, notandum $2, 15^{\circ},$
 $58'9$, vel postea contigerit,
 ac annus immediatè præce-
 dens, & huic vicinus, fuerit
 intercalaris; auspiciam men-
 sis non in secundo die heb-
 domadis, sed tertio, in tali
 anno, inchoant.

§. 6. Evenerint anni vul-
 garis natales, quos diximus
 ad quintum diem transferri,
 unico minuto citius, ut v. g.
 prodeat ejus numerus $3, 9^{\circ},$
 $20'3$, vel isto minor; in tertio
 die annum initiant. Sic, si na-
 tales in fine anni Embolismi-
 ci in fine anni Embolismi-
 ci in die secundo, unico vel pluribus minutis citius eve-
 nerint, v. g. quando prodit istius calculus, $2, 15^{\circ}, 58'8$, aut mi-
 nor

דרך קביעת ראש חדש תשרי
לפי חשבון זה כך הוג'
תחשוב ותדע המולד באי זה
יום יהיה ובכמה שעות מן
היום או מן הלילה ובכמה
חלקים מן השעה ויום המולד
הוא יום הקביעה לעולם אלא
אם כן היה באחד בשבת או
ברביעי או בערב שבת
או אם היה המולד בחצות
היום או אחר חצות או אם
היה במאתים וארבעה חלקים
משעה עשירית מליל שלישי
או יותר על זה והיתה
שנה פשוטה או שהיה
המולד בחמש מאות ותשעה
ושמנים חלקים משעה רביעית
מיום שני והיתה השנה
פשוטה שאחר המעוברת
שם יארע באחד מארבעה
דברים האלו אין קובעין
ביום המולד אלא ביום
של אחריו או של אחר אחריו
כדרך שבארנו:

incipiens; si inquam una de quatuor his conditionibus contin-
gat; in ipsum natalem diem (*annum novum*) non figunt: sed
vel in sequentem, vel tertium abhinc diem collocant, eo,
quem explicavimus, modo.

nor illo; in die secundo illum
constituunt. Ratio igitur ini-
tium mensis Tifri, secundum
hunc calculum, determinandi
ista est: Supputes, ut noscas
(*novi anni*) natalem, ecquo
die ille eveniat, & quâ horâ
noctis vel diei, ac quo horæ
minuto. Dies enim, in quem
ejus natales incidunt, semper
est dies, in quo (*annum no-
vum*) inchoant. Verum, si
hoc modo vel in primum se-
ptimanæ diem, vel in quartum,
aut in vesperam Sabbati cadat;
vel, si natalis in meridie, aut
post meridiem eveniat; vel, si
in horæ decimæ, de nocte ter-
tiâ, minutum CCIV aut plura
minuta incidat, ac fuerit an-
nus vulgaris; vel denique, si
in die secundo, ejusque ho-
ræ quartæ minuto DLXXXIX
natalis notetur, fueritque an-
nus vulgaris intercalarem ex-

ז ומפני מה אין קובעין
 בחשבון זה בימי אר"ו לפי
 שהחשבון הזה הוא לקיבוץ
 הירח והשמש בהלוחם האמצעי
 ל^א במקום האמתי כמו
 שהודענו לפיכך עשו יום
 קביעה ויום דחייה כדי לפגוע
 ביום קיבוץ האמתי כיצד
 בשלישי קובעין ברביעי דוחין
 בחמישי קובעין בששי דוחין
 בשבת קובעין אחד בשבת
 דוחין בשני קובעין:

ח ועיקר שאר הארבע
 דחיות אלו הוא זה העיקר
 שאמרנו שהחשבון הזה
 במהלך אמצעי וראה לדבר
 שהמולד יהיה בליל שלישי
 וירחה לחמישי פעמים רבות
 לא יראה ירח בליל חמישי
 ולא בליל ששי מכלל שלא
 נתקבצו השמש והירח קבוץ
 אמתי אלא בחמישי:

§. 7. Quare in primum,
 quartum, ac sextum septimanæ
 dies, hoc calculo obtinente,
 (*novilunia*) non collocant?
 quia calculus hic sequitur
 conjunctionem Solis ac Lunæ,
 quæ e motu ipsorum medio
 procedit; non è loco vero, si-
 cuti indicavimus. Propterea
 tam diem constitutionis, quàm
 trajectionis diem posuère; ut
 veræ conjunctionis tempus
 hoc modo assequantur. Quo-
 modo? Si in tertiam septima-
 næ diem cadat, in eo constitu-
 unt; Si in quartam, transjici-
 unt: in quinto die constitu-
 unt, in sexto transjiciunt: In
 Sabbato constituunt: in pri-
 mo septimanæ die transjici-
 unt, & in secundo die, (*si in il-
 lum cadat,*) figunt seu consti-
 tuunt.

§. 8. Idem quoque reliquarum quatuor transpositionum est
 fundamentum, quod indicavimus; hunc scilicet calculum ad mo-
 tum medium definiri. Et manifesta in hac re militat ratio:
 quia, Natali in noctem tertiam cadente, & in quintam traje-
 cto, aliquoties luna nondum videtur in nocte quintâ, quin
 nec in sexta. Id quod indicat, veram Lunæ cum Sole con-
 junctionem non nisi in quinto contigisse.

פרק שמיני CAPVT VIII.

א חרשה של לבנה
 תשעה ועשרים יום ומחצה
 ותשצג חלקים כמו שבארנו
 ואי אפשר לומר שראש
 החדש יהיה במקצת היום
 עד שיהיה מקצת היום
 מחדש שעבר ומקצתו מהבא
 שנאמר עד חדש ימים מפי
 השמועה למרו שימים אתה
 מחשב לחדש ואי אתה
 מחשב שעורת:

ב לפיכך עושין חדשי
 הלבנה מהן חדש חסר ומהם
 חדש מלא חדש חסר תשעה
 ועשרים יום בלבד ואף על
 פי שחרשה של לבנה יתר
 על זה בשעות וחדש מלא
 משלשים יום ואף על פי
 שחרשה של לבנה פחות
 מזה בשעורת כדי שלא
 לחשב שעות בחדש אלא
 ימים שלמים:

ג אילו היה חרשה של
 לבנה תשעה ועשרים יום

§. 1. Mensis Lunaris XXIX diebus cum dimidio, ac DCCXCIII minutis absoluitur. Dicitur verò nequit, quod mensis auspiciū in diei (*certam*) aliquam partem incidat, ut alia diei portio sit de mense præcedente, alia de mense futuro, S. S. E. Num. XI. 20. *ad mensem dierum*. Ex orali enim traditione hinc didicerunt, quod dies^h mensi annumeres, non item horas.

§. 2. Quapropter menses lunares alios constituunt cavaos, alios plenos. Cavaos mensis est solum XXIX dierum; quamvis mensis lunaris superet hoc spatium, aliquot horis: Et mensis plenus è XXX diebus componitur; quamvis mensis lunaris minus hoc contineat, quoad horas. Ne scilicet horas annumerent mensi, sed integros saltem dies.

§. 3. Quod si XXIX diebus ac dimidio tantum die mensis lunaris

K 3

naris

(g) Cod. Roschbasschana, cap. 2. fol. 25. a. l. 26. (h) Cod. Megilla

ומחצה בלבד היו כל השנים
חדש מלא וחדש חסר ויהיו
ימי שנת הלכנה שלש מאות
ארבעה וחמשים ששה חדשים
חסרים וששה חדשים מלאים
אבל מפני החלקים שיש בכל
חדש וחדש יותר על חצי היום
יתקבץ מהן שעות וימים עד
שיהיו מקצת השנים חדשים
חסרים יתר על המלאים
ובמקצת השנים חדשים מלאים
יותר על החסרים :

ד יום שלשים לעולם עושין
אותו ראש חדש בחשבון זה אם
היה החדש שעבר חסר יהיה
יום שלשים ראש חדש הבא
ואם יהיה החדש שעבר מלא
יהיה יום שלשים ראש חדש
הואיל ומקצתו ראש חדש ויהיה
תשלום החדש המלא שעבר
ויהיה יום אחד ושלשים ראש
חדש הבא וממנו הוא המנין
והוא יום הקביעה ולפוכך
עושין ראשי חדשים בחשבון

naris absolveretur; in quo-
cunque anno (*alternatim*) ha-
beremus ⁱ mensem cavum,
ac plenum, annusque lunaris
describeretur CCLIV die-
bus, scilicet, sex mensibus ple-
nis, totidemque cavis. Verum
ex minutis, quæ in quocunque
mense dimidium diem exce-
dunt, horæ ac dies colligun-
tur; ut quidam anni plures
menses cavos, quam plenos,
quidam anni plures plenos,
quam cavos menses comple-
ctantur.

§. 4. Diem trigessimum
perpetuò mensis initium fa-
ciunt, hoc obtinente calculo.
Quod si mensis præterlapsus
cavus fuerit; dies (*ejus*) XXX est
mensis sequentis exordium.
Si verò fuerit mensis præter-
lapsus plenus; (*ideo*) dies
XXX mensis est exordium,
quia aliqua ejus portio est au-

spicium sequentis, & (*altera ejus pars*) supplementum mensis
pleni præcedentis: in cujus die XXXI ponimus auspiciam men-
sis sequentis, & ab illo numerare incipimus, in ipso diem pri-
mum figentes. Unde mensium exordia juxta hunc calculum

con-

f.8.a.l.24. (i) Cod. *Erachin*, fol.9. b.l.6. seqq.

(k)

זה חרש אחר יום אחר בלבד
וחרש אחר שני ימים:

ה סדר החדשים המלאים
והחסרים לפי השבון זה כך הוא
תשרי לעולם מלא וטבת לעולם
חסר ומטבת ואילך אחר מלא
ואחר חסר על הסדר כיצד
טבת חסר שבט מלא אדר
חסר ניסן מלא אייר חסר סיון
מלא תמוז חסר אב מלא אלול
חסר ובשנה המעוברת אדר
ראשון מלא ואדר שני חסר:

ו נשארו שני החדשים שהן
מרחשון וכסליו פעמים יהיו
שניהם מלאים ופעמים יהיו
שניהם חסרים ופעמים יהיה
מרחשון חסר וכסליו מלא
ושנה שיהיה בה שני חדשים
אלו מלאים היינו שנקראו
חדשיה שלמים ושנה שיהיו
בה שני חדשים אלו חסרים
נקראו חדשיה חסרין ושנה

quo ambo menses pleni sunt, est, de quo dicunt, quod ejus
menses sint perfecti. Anni verò istius, in quo ambo menses
sunt cavi, menses nuncupantur deficientes. Istius autem an-

ni

conficiunt in quodam mense
unicum saltem diem, in alio
verò mense dies duos-

§. 5. Hæc verò est pleno-
rum atque cavorum mensium
secundum hunc calculum
series ^k: Tisri semper est ple-
nus: Tebeth semper cavius est.
A Tebeth ac ultra secundum
ordinem alter cavius, alter ple-
nus est. Quomodo? Tebeth
est cavius, Schebath plenus, A-
dar cavius, Nisan plenus, Ijjar
cavius, Sivan plenus, Tammus
cavius, Abh plenus, Elul ^l ca-
vius. In anno verò intercala-
ri primus Adar ^m plenus est,
posterior cavius.

§. 6. Restant duo menses,
Marchesvan ac Caslev, qui u-
trique aliquando pleni sunt,
aliquando cavi: aliquando
Marchesvan cavius, ac Caslev
plenus. Is verò annus, in

(k) Conf. R. Mos. Mikkozi l. c. in Præc. Affir. XLVII. Rabbenu Ja-
cob l. c. c. 428. (l) Cod. Rosch hassch. fol. 19. b. l. 12. seqv.
(m) l. c. lin. 32. seqq. Cod. Beckeroth, fol. 58. a. lin. 17. seqq.

שיהיה בראשון חסר
 וכסליו מלא נקראו חדשיה
 כסדרן:

ו דרך ידיעת השנה אם
 חדשיה מלאים או חסרין או
 כסדרן לפי חשבון זה כך הוא
 תדע תחלה יום שנקבע בו
 ראש השנה שתמצא לידע
 סדור חדשיה כמו שבארנו
 בפרק שביעי ותדע יום שיקבע
 בו ראש השנה של אחרית
 ותחשב מנין הימים שביניהן
 חוץ מיום הקביעה של זו ושל
 זו אם תמצא ביניהן שני ימים
 יהיו חדשי השנה חסרין ואם
 תמצא ביניהן שלשה ימים
 יהיו כסדרן ואם תמצא
 ביניהן ד' ימים יהיו חדשי
 השנה שלמים:

ח במה דברים אמורים
 כשהיתה השנה שתמצא לידע
 סדור חדשיה פשוטה אבל
 אם היתה מעוברת אם תמצא
 בין יום קביעתה ובין יום

ni, in quo Marchesvan cavus,
 ac Caslev plenus habetur, men-
 ses dicuntur secundum ordi-
 nem suum (*determinati*).

§. 7. Modus, per quem
 cognoscimus, cujus anni men-
 ses pleni vel cavi, vel secun-
 dum ordinem (*determinandi*)
 sint, juxta hunc calculum talis
 est. Primum cognosce diem,
 in quem anni, de quo mensi-
 um ordinationem nosse cupis,
 cadit auspicium, juxta ea, quæ
 in capite VII tradidimus. Ita
 cognosces quoque diem, in
 quem proximè sequentis an-
 ni cadat initium. Quibus
 cognitis, summam dierum,
 qui duo hæc initia interce-
 duntⁿ, diebus utriusque anni
 primis demtis, supputa. Quod
 si duos inter ista deprehende-
 ris dies; cavi futuri sunt men-
 ses: si tres deprehendis; secun-
 dum ordinem erunt locandi:

et si quatuor intercedunt dies; menses hujus anni erunt pleni.

§. 8. De quonam (*anno*) hæc dicta valent? Si annus, de quo
 mensium ordinationem nosse desideras, fuerit vulgaris. Ve-
 rum, si intercalaris fuerit, ac IV dies utriusque anni exordia inter-

(n) Cod. *Erachin*, fol. 9. b. lin. 12. seqq.

קביעת שנה של אחריו
 ארבעה ימים יהיו חדשי
 אותה שנה המעוברת חסרים
 ואם תמצא ביניהן חמשה
 ימים יהיו כסדרן ואם תמצא
 ביניהן ששה יהיו שלמים:

ט כוצד הרי שרצינו לודע
 סידור חדשי שנה זו והיה
 ראש השנה בחמישי והיה
 פשוטה וראש השנה של
 אחריה בשני בשבת נמצא
 ביניהן ג' ימים ידענו ששנה
 זו חדשיה כסדרן ואילו היה
 ראש השנה שלאחריו
 בשלושי היו חדשי השנה
 זו שלמים ואילו היה ראש
 השנה בשנה זו בשבת
 ובשנה של אחריה בשלושי
 בשבת היו חדשי שנה זו
 חסרין ועל דרך זו תחשב
 לשנה המעוברת כמו
 שבארנו:

intercedere adverteris; men-
 ses anni hujus intercalaris e-
 runt cavi. Si quinque inter-
 cedere dies adverteris; men-
 ses hujus anni ad ordinem
 sunt intercalandi. Quod si
 sex dies intercedere depre-
 henderis; (*menses*) erunt
 pleni.

§. 9. Quomodo? E-
 sto, velle nos dignoscere
 mensium in anno hoc ordi-
 nationem: caderet autem au-
 spicium hujus anni, qui vul-
 garis foret, in diem quin-
 tum, initium verò sequen-
 tis anni in diem septimanæ
 secundum. Deprehendun-
 tur tres dies ista intercede-
 re. Cognoscimus igitur, quod
 anni hujus menses secundum
 ordinem sint intercalandi.
 Quod si verò anni subsequen-
 tis initium in diem tertium incidit; menses hujus anni e-
 runt pleni. Et, si anni hujus initium in ipsum Sabbatum
 procidit, subsequens verò in diem septimanæ tertium; e-
 runt menses anni hujus cavi. Ad hunc quoque modum pro
 anno intercalari supputabis, prout explicavimus.

ויש שם סימנין שתסמוך
 עליהן כדי שלא תטעה
 בחשבון סידור חדשי השנה
 והן בנויין על עיקרי זרי
 החשבון והקביעות והרחיות
 שבארנו דרכם ואלו הן כל
 שנה שיהיה ראש השנה
 בה בשלישי תהיה לעולם
 כסדרן לפי חשבון זה בין
 פשוטה בין מעוברת ואם
 יהיה ראש השנה בשבת או
 בשני ליל תהיה כסדרן
 לעולם בין בפשוטה בין
 במעוברת ואם יהיה ראש
 השנה בחמישי אם
 פשוטה היא אי אפשר
 שיהיו חדשי חסרים לפי
 חשבון זה ואם מעוברת
 היא אי אפשר שיהיו חדשי
 כסדרן לפי חשבון זרי:

annus fuerit vulgaris, sive intercalaris. Si denique in quin-
 tum (*septimana*) diem novi anni initium incidit, ac annus
 fuerit vulgaris; nequeunt, vi hujus calculi, menses esse ca-
 vi: si verò intercalaris fuerit; nequeunt menses secundum
 ordinem, vi ejusdem calculi, determinari.

§. 10. Sunt quædam si-
 gna, quibus tutò inniteris,
 ne in errorem abducaris in
 computanda mensium anni
 ordinatione. Illa verò cal-
 culi hujus, itemque ini-
 tiationum ac transpositio-
 num, quarum explicavimus
 leges, fundamentis sunt super-
 structa. Et sunt sequentia:
 Cujuscunque anni initium in
 diem (*septimana*) tertium
 incidit, istius (*menses*) perpe-
 tuâ lege, vi hujus calculi, ad
 ordinem intercalantur; sive
 vulgaris ille fuerit, sive inter-
 calaris. Si verò anni auspi-
 cium in Sabbatum, aut diem
 secundum cadit; nunquam
 secundum ordinem suum
 menses intercalantur, sive

פרק תשיעי

CAPVT IX.

א שנת החמה יש
 מחכמי ישראל שאומרים
 שהיא שלש מאות חמשה
 וששים יום ורביע יום שהוא
 שש שעות ויש מהן
 שאומרים שהוא פחות
 מרביע היום וכן חכמי יון
 ופרס יש ביניהן מחלוקת
 בדבר זה:

ב מי שהוא אומר שהיה
 שלש מאות וחמשה וששים
 יום ורביע היום ישאר מכל
 מחזור של תשע עשרה שנה
 שעה אחת וארבע מאות
 וחמש ושמונים חלקים
 כמו שאמרנו ויהיה בין
 תקופה לתקופה אחד ותשעים
 יום ושבע שעות וחצי שעה
 ומשתדע תקופה אחת באי

num & alterum intercedet spacium XCI dierum, ac septem ho-
 rarum cum dimidia; ita, ut cognito uno anni Cardine, ec-

L 2

quo

(o) Vide minutatim prosequentem R. *Maim.* infra cap.
 10. §. 1. Quæ dubia anni magnitudo, nec veteribus ac-
 curatè nota, in computo quoque nostro sacro plurimæ
 ἀταξία dedit ansam. Cœteroquin confer Cod. *Erubin*, f. 26.

(p) Sup-

זה יום באוון שעה הוי
תתחיל למנות ממנה
לתקופה השנייה שאחריה
ומן השנייה לשלישית עד
סוף העולם:

ג תקופת ניסן הינה
השעה והחלק שתכנס בו
השמש בראש מזל טלה ותקופת
תמוז היות השמש בראש
מזל סרטן ותקופת תשרי
היות השמש בראש מזל
מאזנים ותקופת טבת היות
השמש בראש מזל גדי
ותקופת ניסן היתה בשנה
הראשונה של יצירה לפי
חשבון זה קודם מולד ניסן
בשבעה ימים ותשע שעות
ושש מאות ושנים וארבעים
חלקים סימנה ז"ט תרמב:

ד דרך חשבון התקופות
כך הינה תוע תחלה כמה
מחזורין שלמים משנת
היצירה עד המחזור שתמצא
וקח לכל מחזור מהן שעה

IX horis, ac DCXLII minutis, notandis 7, 9, 642.

§. 4. Ratio verò Cardinum anni dignoscendorum est
talis. Primùm adverte, quot ab anno conditi mundi ad
desideratum Circulum (*anni Lune Solaris*) sint integri Circuli.
Pro quocunque Circulo sume horam unam, & CCCCLXXXV

mi-

ecquo die, & quâ horâ inci-
dat, hinc incipias numerare
Cardinem secundum, qui pri-
orem sequitur: atque ab hoc
secundo tendas ad tertium,
ad finem usque seculi.

§. 3. Cardo (*anni ver-
nus, s. Æquinoctium mensis*)
Nisan evenit in ea hora ac
minuto, quo Sol principium
signi Arietis ingreditur. Æ-
stivus (*mensis*) Tamnus,
quando Sol principium signi
Cancris ingreditur. Autumnal-
is (*mensis*) Tisri, quando
Sol in principio signi Libræ
versatur. Et hiemalis (*men-
sis*) Tebeth, quando Sol est
in principio signi Capricorni.
Cardo verò (*vernus mensis*)
Nisan, in anno primo conditi
mundi, exstitit, secundum
hunc calculum, ante natales
(*mensis*) Nisan, diebus VII,

אחת ותפא חלקים וקבץ כל
 החלקים שעות וכל השעות
 ימים ותגרע מן הכל שבעה
 ימים ותשע שעות ושש מאות
 שנים וארבעים חלקים והשאר
 תוסיף אותו על מולד ניסן
 של שנה ראשונה מן
 המחזור יצא לך באי זו
 שעה ובכמה בחדש תהיה
 תקופת ניסן של אותה השנה
 מן המחזור וממנה תתחיל
 למנות אחר ותשעים יום
 ושבע שעות ומחצה לכל
 תקופה ותקופה/ואם תרצה
 לידע תקופת ניסן של שנה
 זו שהי' שנה כך וכך
 במחזור שאתה עומד בו קח
 לכל המחזורין השלמים
 שעה ותפא לכל מחזור ולכל
 השנים הגמורות ששלמו מן
 המחזור ימים ואחת ועשרים
 שעות ומאתים וד' חלקים
 לכל שנה וקבץ הכל ותגרע
 ממנו ז' ימים ותשע שעות
 ושש מאות שנים וארבעים

X dies, XXI horas, & CCIV minuta, per integrum annum
 dispergenda: & ope additionis collige omnia in summam
 unam, à qua VII dies, IX horas ac DCXLII minuta subtra-

minuta, & è minutis horas,
 ex horis dies collige. Postea
 de summa VII dies, IX ho-
 ras, ac DCXLII minuta sub-
 trahe; residuum autem ad-
 jice natali (*mensis*) Nisan an-
 ni primi de hoc Circulo. Pa-
 tebit, ecquâ horâ, ecquo
 mensis die Cardo vernus
 (*mensis*) Nisan in hoc Cir-
 culi (*Luna-Solaris*) anno e-
 veniat. Atque hinc ordine
 numerando XCI dies, VII
 horas ac dimidiam, pro quo-
 cunque Cardine. Quod si nos-
 se desideras Cardinem (*men-
 sis*) Nisan certi cujusdam anni,
 qui est hic vel ille in Circulo
 (*anni Luna Solaris*) in quo ver-
 faris; pro quocunque Circu-
 lo integro sume horam, ac
 CCCCLXXXV (*minuta*), per
 totum Circulum distribuenda:
 pro quibusvis autem annis
 integris, qui de Circulo isto
 Lunæ - Solari sunt transacti,

חלקים והשאר תשליכם
 חרשי הלבנה תייעה ועשרים
 יום וי"ב שעות ושבע מאות
 ושלוש ותשעים חלקים
 והנשאר פחות מחדש הלבנה
 תוסיף אותו על מולד ניסן
 של אותה השנה ותדע זמן
 תקופת ניסן של אותה השנה
 בכמה יום בחדש היא ובכמה
 שעות:
 תקופת
 ניסן לפי חשבון זה אינה
 לעולם אלא או בתחלת הלילה
 או בחצי הלילה או בתחלת
 היום או בחצי היום ותקופת
 תמוז לעולם אינה אלא או
 בשבע שעות ומחצה או
 בשעה אחת ומחצה בין ביום
 בין בלילה ותקופת תשרי
 לעולם אינה אלא בתשע
 שעות או בשלוש שעות
 בין ביום בין בלילה
 ותקופת טבת לעולם אינה
 אלא או בעשר שעות ומחצה
 או בארבע שעות ומחצה

he; residuum per menses Lu-
 nares, XXIX scilicet dies, XII
 horas ac DCCXCIII minuta
 divide: ac reliquum, mense
 Lunari minus, adde natali
 (*mensis*) Nisan anni ejusdem.
 Ita advertes tempus Cardinis
 (*verni, seu mensis*) Nisan hujus
 anni ecquo die mensis, & quâ
 horâ eveniat. *Æquinoctium*
 (*mensis*) Nisan, vi hujus cal-
 culi P, nunquam, nisi vel in no-
 ctis auspiciis, vel ejusdem
 medium incidit, aut in diei
 exordium, vel ejus meridiem.
Cardo (æstivus s. Solstitium
mensis) Tammus nunquam,
 nisi vel post septimam horam
 in dimidiam (*octavam*), vel
 post primam in dimidiam
 (*secundam*) diei vel noctis
 incidit. *Cardo (autumnalis*
s. Æquinoctium mensis) Tis-
 ri nunquam, nisi circa no-
 nam, aut tertiam horam diei vel noctis contingit. Et Car-
 dinem (*biemalem, s. solstitium mensis*) Tebeth nunquam nisi
 post decimam in dimidia (*undecima*), vel post quartam in di-

(p) Supponentis anni magnitudinem traditam in h. c.
 §. 1. & 2.

(q) Inte-

בין ביום בין בלילה אם
 תרצה לידע באי זה יום
 מימי השבוע ובאי זו השעה
 תהיה התקופה קח שנים
 גמורים שעברו משנת היצירה
 עד שנה שתרצה והשלך הכל
 שמונה ועשרים שמונה ועשרים
 והנשאר יותר משמונה ועשרים
 קח לכל שנה יום אחד ושש
 שעות וקבץ הכל והוסיף עליו
 ג' והשלך הכל ז' והנשאר מן
 הימים ומן השעות תתחיל
 למנות מתחלת ליל אחד
 בשבת ולאשר יגיע החשבון
 בו תהיה תקופת ניסן ולמה
 מוסיפין שלשה לפי שתקופה
 ראשונה של שנת יצירה
 היתה בתחלת ליל רביעי:
 ה כיצד הרי שרצינו לידע
 תקופת ניסן של שנת תשע
 מאות שלשים וארבעת אלפים
 ליצירה כשתשליך הכל כ"ח
 כ"ח תשאר שנה אחת תקח
 לה יום אחד ושש שעות

dimidia (*quinta*) diei aut
 noctis deprehendes. Quod si
 nosse cupis, quo septimanæ
 die, ac quâ horâ quilibet an-
 ni, *Cardo* eveniat; annos à
 condito mundo, ad annum us-
 que desideratum, præterlapsos
 integros sume: summam per
 XXIIIX divide, ac pro unoquo-
 que anno, qui mediante divi-
 fore XXVIIII, residuus fuerit,
 sume diem unum ac sex ho-
 ras, & cuncta adde. Dein-
 de tres adjice, summam per
 VII divide, ac residuum die-
 rum horarumque à princi-
 pio primæ noctis in septima-
 na ordire numerare. Quò
 enim hic calculus pertingit,
 ibi *Cardo* (*seu Æquinoctium
 mensis*) Nisan habetur. Quare
 verò tres adjiciunt? quoniam
 Æquinoctium primum anni
 conditi mundi in quartæ no-
 ctis initium incidebat.

§. 5. Quomodo? Esto, velle nos anni MMMDCCCXXX
 à condito mundo *Cardinem* (*vernum, s. Æquinoctium mensis*)
 Nisan dignoscere. Quod si summam per XXIIIX diviseris, unus 9
 relinquitur annus. Pro isto assume diem ac sex horas, &
 his

(9) Integer, secundum §. 4. Quamvis enim duo super-
 sint,

ותופיף עליו ג' נמצאת
 תקופת ניסן בלילה חמשי
 שש שעות בלילה וכשתוסיף
 עליה שבע שעות ומחצת
 הרי תהיה תקופת תמוז
 בשעה ומחצה מיום ה'
 וכשתוסיף עליה שבע שעות
 ומחצה תהיה תקופת תשרי
 בט' שעות מיום ה' וכשתוסיף
 עליה שבע שעות ומחצת
 תהיה תקופת טבת ב'
 שעות ומחצה מלילה ז'
 וכשתוסיף עליה שבע שעות
 ומחצה תהיה תקופת ניסן
 הבאה בתחלת יום ו' ועל
 זו דרך עד סוף העולם תקופה
 אחר תקופה:
 ו אם הרצה לידע בכמה
 יום בחדש תהיה תקופת
 ניסן של שנה זו הרע תחלה
 באיזה יום מימי השבוע

his tres (*dies*) adde. Nota-
 bitur *Cardo* (*vernus*, *f. Equi-*
noctium mensis) Nisan in no-
 cte quinta, ejusque hora sex-
 ta. Cui (*termino*), quando
 VII horas ac dimidiam addi-
 deris; *Cardo* (*astivus*, *f. Solsti-*
tium mensis) Tammus in di-
 midiam secundam diei quin-
 ti cadet. Quando & huic
 VII horas ac dimidiam adje-
 ceris; *Cardo* (*autumnalis*, *f. Equi-*
noctium mensis) Tisri in
 nonam horam diei quinti in-
 cidet. Quod si (*denuò*) se-
 ptem horas ac dimidiam ad-
 dideris; *Cardo* (*biemalis*, *f. Sol-*
stitium mensis) Tebeth post
 quartam horam in dimidia
 quinta noctis septimæ prodi-
 bit. Si porrò VII horas ac di-
 midiam adjeceris; *Cardo* (*vernus*, *f. Equinoctium mensis*) Ni-
 san observabitur in principio diei sexti. Hoc pacto suppu-
 tes *Cardinum* seriem, ad finem usque mundi.

§. 6. Quod si cupis nosse, in quotum diem mensis, *Car-*
do (*vernus*, *f. Equinoctium mensis*) Nisan anni hujus incidat;
 primum dignosce, in quem diem septimanæ incidat, & in quò
 die

sint, alter tamen annus is ipse est, cujus *Cardines* per hunc
 computum determinantur. (r)

תהיה ובאיה יום יקבעו
 ניסן של שנה זו וכמו
 שנים גמורים עברו מן המחזור
 ותקח לכל שנה אחד עשר
 יום ותוסיף על סכום הימים
 ז' ימים בזמנים אלו והשלך
 הכל שלשים שלשים והנשאר
 פחות מל' תתחיל למנותו
 מראש חדש ניסן אם יגיע
 ליום התקופה מיטב ואם לאו
 תוסיף יום או שני ימים או ג'
 ימים על המניין עד שיגיע
 ליום התקופה ואם תהיה
 השנה מעוברת תתחיל למנות
 מראש חדש אדר שני וליום
 שיגיע החשבון באותו היום
 מן החדש תהיה התקופה:
 ז' כיצד הרי שרצינו לידע
 בכמה בחדש תהיה תקופת
 ניסן של שנת שלשים ותשע
 מאות שהוא שנה תשיעית

§. 7. Quomodo? Esto,
 velle nos cognoscere, in quonam mensis die habeatur Car-
 do (מלך) Nisan anni DCCCCXXX, qui est nonus Circu-

M

li

(r) Quot Maimonidis tempore forte colligebantur dies ex
 hora ac aliquot minutis, post singulos annos XIX residuis,
 quorum numerus semper augetur. Adde Commentatorem
 in h. l.

ממחזור ר"ט מצאנו ר"ח ניסן
 נקבע בה בחמישי ותקופת
 ניסן בחמישי ולפי שהיתה
 שנה זו תשיעית למחזור
 יהיו השנים הגמורות שמנה
 כשתקח לכל שנה מהן אחד
 עשר יום יהיו כל הימים
 שמנה ושמונים תוסיף שבעה
 הרי הכל חמשה ותשעים
 תשליך הכל שלשים שלשים
 נשאר חמשה ימים
 כשתחיל למנות חמשה ימים
 מראש חדש ניסן שהיה
 בחמישי יגיע החשבון ליום
 שני וכבר ידענו שאין
 התקופה בשני בשבת אלא
 בחמישי לפיכך תוסיף יום
 אחר יום עד שתגיע
 לחמישי שהוא יום התקופה
 נמצאת תקופת ניסן
 בשנה זו ביום שמיני
 מחדש ניסן ועל הדרך
 הזאת תעשה בכל שנה
 שנה:

li (*Luna - Solaris*) CCLX.
 Deprehendimus mensis Ni-
 san initium in quintum hoc
 anno diem esse fixum, pari-
 terque Cardinem (*vernum,*
seu æquinoctium mensis) Ni-
 san in quintum diem esse
 collocatum. Quandoqui-
 dem verò hic annus Circuli
 hujus est nonus, octo erunt
 anni integri. Quod si igitur
 pro quocunque anno assum-
 seris XI dies; summa dierum
 XXCIX producit. Adde
 VII, & junctim sumti dabunt
 XCV; quibus per XXX di-
 visis, dies relinquuntur quin-
 que. Quod si ab initio (*men-
 sis*) Nisan, seu quinto die (*se-
 ptimane*), hos V dies numera-
 veris, calculus hic ad diem
 secundum pertingit. Novimus
 autem, quod nusquam hunc
 anni Cardinem inchoent in
 secundo septimane die, sed in

quinto. Vnde unum diem post alterum adde, donec quin-
 tum diem assequaris, Cardinis sedem: Deprehenditur adeo
 Cardo hujus anni (*vernus mensis*) Nisan in die octavo ejusdem
 mensis. Atque hanc ipsam in quocunque anno sequere viam.

§. 8. Diem

ח זה שאמרנו תוסיף
 יום אחד יום עד שתגיע
 ליום התקופה לעולם לז'
 תהיה צריך להוסיף אלז'
 יום אחד או שנים או שלשה
 ופלא גדול הוא שתהיה
 צריך להוסיף ד' ימים ואם
 מצאת שאתה צריך להוסיף
 יום על זה תדע שטעירת
 בחשבון ותחזור ותחשב
 בדקדוק:

§. 8. Diem unum post
 alterum esse adjiciendum,
 usque dum diem Cardinis
 assequaris, diximus. Nun-
 quam verò necesse habes, ut
 plures, quam I, II aut III dies
 adjicias. Magnam omninò
 admirationem moveret, si
 quando quartum quoque su-
 peraddere diem fuerit ne-
 cesse. Quod si igitur depre-
 hendes, necessario alium

quoque diem superaddi debere; scito, te errorem in cal-
 culo admisisse: quem denuo, at accuratius aggredere.

פרק עשירי

CAPVT X.

א שנת החמה למי
 שהוא אומר שהוא פחות
 מרביע מחכמי ישראל ישי
 מי שאומר שלש מאות
 וס"ה יום וחמש שעות ותשע
 מאות שבעה ותשעים חלקים
 ושמונה וארבעים רגע והרגע
 אחר משה ושבעים בחלק
 ולפי חשבון זה תהיה תוספת
 שנת החמה על שנת הלבנה

§. 1. Annum Solarem,
 inter Iudæos Doctores, assi-
 gnantes anno intervallum
 quadrante diei minus, est, qui
 asserit, CCCLXV diebus, V
 horis, CMXCVII minutis, ac
 XLIX momentis absolvi.
 Est verò momentum pars se-
 ptuagesima sexta minuti. Se-
 cundum hunc igitur calcu-
 lum, incrementum anni So-
 laris, quo Lunarem superat, erunt X dies, XXI horæ, CXXI
 mi-

עשרה ימים ואחר
ועשרים שעה ומאה
ואחד ועשרים חלק ושמנה
וארבעים רגע סימן להם יכא
קכא מח ולא תמצא תוספת
במחזור של תשע עשרה
שנה כלל אלף בכף
מחזור מהם ישלמו שני
החמה עם שני הלבנה
הפשוטות והמעוברות:

ב בין כל תקופה ותקופה
לפי השבון זה אחד ותשעים
יום ושבע שעות וחמש מאות
ותשעה עשר חלקים ואחד
ושלשים רגע סימן להם
צא תק יט לא וכשתדע
תקופה מן התקופות אימתי
igitur ullam aliquem ex

minuta, & XLIIIX momenta,
notanda 10, 21, 121, 48.
Nullum verò prorsus exces-
sum s. superfluum^s in Cir-
culo (*Luna - Solari*), qui est
XIX annorum, deprehendes:
verum, cum quovis Circu-
lo (*Luna - Solari*) anni Sola-
res & Lunares, tam vulga-
res, quam intercalares ter-
minantur unà^t.

§. 2. Cardines anni
quoscunque, ad hujus cal-
culi ductum, intercedunt XCI
dies, VII horæ, DXIX minu-
ta, ac XXXI momenta, notan-
da 91, 7, 519, 31. Quando
Cardinibus noveris, quo
con-

(s) Vid. supra, cap. 6. §. 10. cap. 9. §. 2. (t) Suppo-
sitâ scilicet modò memoratâ magnitudine, Doctioribus
tamen (quales Astronomos habemus) haut probatâ. Sup-
ponit enim R. Maimon. 997. minuta ac 48. momenta, quæ
vocat; quæ tamen magnitudinem anni Astronomici, 48.
minuta prima & 40. circiter secunda comprehendentem,
excedunt integris 120. minutis Iudaicis ac 40. momentis;
ceu liquet, quando, utriusque generis minutis inter se col-
latis, eandem proportionem inter 2920. ac quartum ter-
minum desideratum sciscitaris, quem inter 3630. & 82080.

היתה תחשוב מאותו רגע
מניין זה ותדע תקופת
שאחריה על הדרך שבארנו
בתקופת השנה שהיא
רביע:

ג תקופת ניסן לפי
חשבון זה היתה בשנה
ראשונה של יצירה קודם
מולד ניסן בתשע שעות
ושש מאות ושנים וארבעים
חלקים סימן להם ט' תרמ"ב
וכן היא לעולם בכל שנה
ראשונה של כל מחזור
קודם מולד ניסן בתשע
שעות ושש מאות ושנים
וארבעים חלקים:

ד כשתדע תקופת ניסן
של שנה ראשונה מן המחזור
תחשוב ממנה אחד ותשעים
יום ושבע שעות וחמש
מאות ותשעה עשר חלקים

contingat tempore; ab isto
momento numeram hunc
supputa: & intelliges sequen-
tem Cardinem, eo prorsus
modo, quem de Cardine,
cujus (*excessum*) quadran-
tem diei diximus, (*determi-
nande*) explicavimus.

§. 3. Cardo (*vernus, s. Equinoctium mensis*) Nisan
in anno primo conditi mun-
di, vi hujus calculi, foret ante
natales mensis Nisan, post
horam nonam in DCXLII
minuto, signando $\odot$, 542° .
Atque ita contingit perpe-
tuo in quovis anno primo
Circuli cujuscunque, ante
Natales mensis Nisan, post
horam nonam in minuto
DCXLII.

§. 4. Quando verò nove-
ris Cardinem (*vernium, s. Equinoctium mensis*) Nisan, in anno primo Circuli (*Luna-Solaris*); ab isto XCI dies, VII horas, DXIX minuta, ac
M 3 XXXI

annōtaveras. Productus enim numerus 876. *Mai-
monidis* conatus eludit, Circulum Lunæ-Solarem *evyad's*

ואחר ושלשים רגע לכל
תקופה ותקופה עד סוף
המחזור:

ה א תרצה לידע
מתי תהיה תקופת ניסן לפי
חשבון זה תדע תחילה
שנים גמורות שעברו מן
המחזור ותקח לכל שנה
מהן תוספה והיא ילנה
קלא מח וקבץ כל הרגעים
חלקים וכל החלקים שעות
וכל השעות ימים כדרך
שתחשב במולדות ותגרע מן
הכל תשע שעות ושש מאות
ושנים וארבעים חלקים
והנשאר תשליך חרשי לבנה
והנשאר שאין בו חדש
לבנה תוסיף אותו על
מולד ניסן של אותה שנה
וברגע שוגיע המניין בו
תהיה תקופת ניסן ש
אותה שנה:

XXXI momenta pro singulis
Cardinibus numerabis ad fi-
nem usque hujus Circuli.

§. 5. Quod si nosse cu-
pis, ecquando sit initium
Cardinis (*verni, seu mensis*)
Nisan, ad ductum hujus cal-
culi: primum dignosce an-
nos, qui præterlapi sunt de
hoc Circulo, integros. Dein-
de pro quocunque anno i-
storum recipe incrementum^u
10, 21°, 121, 48, ac è mo-
mentis minuta, è minutis
horas, ex horis dies collige;
eo prorsus modo, quo sup-
putasti (*annorum, mensium-*
de) natales. De summa sub-
trahe IX horas, ac DCXLII
minuta. Reliquum per
menses Lunares divide, ac
residuum, quod menssem Lu-
narem (*integrum*) non con-

ficat, natali (*mensis*) Nisan anni istius adde. In isto enim
momento, ad quod calculus pertingit, est Cardo (*vernus, seu*
Æquinoctium mensis) Nisan anni memorati. §. 6. Vi.

κατέρηθη definituri, cui describendo ne quidem 3400. anni
ingeniosissimo *Francisco Vieta* suffecerunt. Confer, quæ no-
tavimus ad cap. 1. §. 1. cap. 6. §. 11. (u) Vid. supra cap. 6. §.
10. cap. 9. §. 2.

ו ונראין לי הדברים
 שעל חשבון תקופה זו היו
 סומכין לעניין עיבור השנה
 בעת שבית דין הגדול מצוי
 שהיו מעברין מפני הזמן
 או מפני הצורך לפי
 שחשבון זה הוא האמת
 יותר מן הראשון והוא
 קרוב מן הדברים שנתבאר
 באיצטגנינות יותר מן
 החשבון הראשון שהיתה
 בו שנת החמה שלש מאות
 וחמשה וששים יום ורביע
 יום:

ז וחשבון שתי תקופות
 האלו שבארנו דרכם הכל
 בקירוב הוה ובמהלך
 השמש האמצעי לזה
 במקומה האמתי אבל במקום
 השמש האמתי תהיה
 תקופת ניסן בזמנים
 אלו בכמו שני ימים
 קודם שתי התקופות
 שיוצאין בחשבון זה בין
 בחשבון מי שחשב רביע

§. 6. Videtur verò mihi, quod in negotio intercalandi anni, hunc calculum (*determinandorum anni*) Cardinum sint sequuti, quo tempore Synedrium maximum adhuc durabat: quia intercalabant vel temporum ratione adducti, vel ex necessitate rei. Hic enim calculus veritati magis est consentaneus, variisque in Astronomia explicatis assertionibus aptior calculo priore, qui annum Solarem dierum CCCLXV, ac diei quadrantis supponit.

§. 7. Coeterum calculus duplices hos (*anni*) Cardines, quorum rationem exposuimus, indagandi, totus est vero saltem quàm proximè vicinus: motui enim Solis medio accomodatus est, non loco ejus vero. At, si secundum verum Solis locum processeris, anticipabit

Cardo (*mensis*) Nisan, in temporibus hisce, duobus circiter diebus duplices istos Cardines, qui prodeunt juxta hunc calculum: sive istorum sequaris calculum, qui quadrantem in-

יום גמור בין למי
 שמחשב לפחור מרביע
 יום:

integrum diei anno annume-
 rant; sive istorum, qui minus
 quadrante diei intervallum
 anno assignant.

עד כען יהי שם ה' מבורך
 מעתה ועד עולם

Tantum hactenus.
 S. D. G.

ספר

קידוש

החודש

השנה

התשס"ו

2010 M